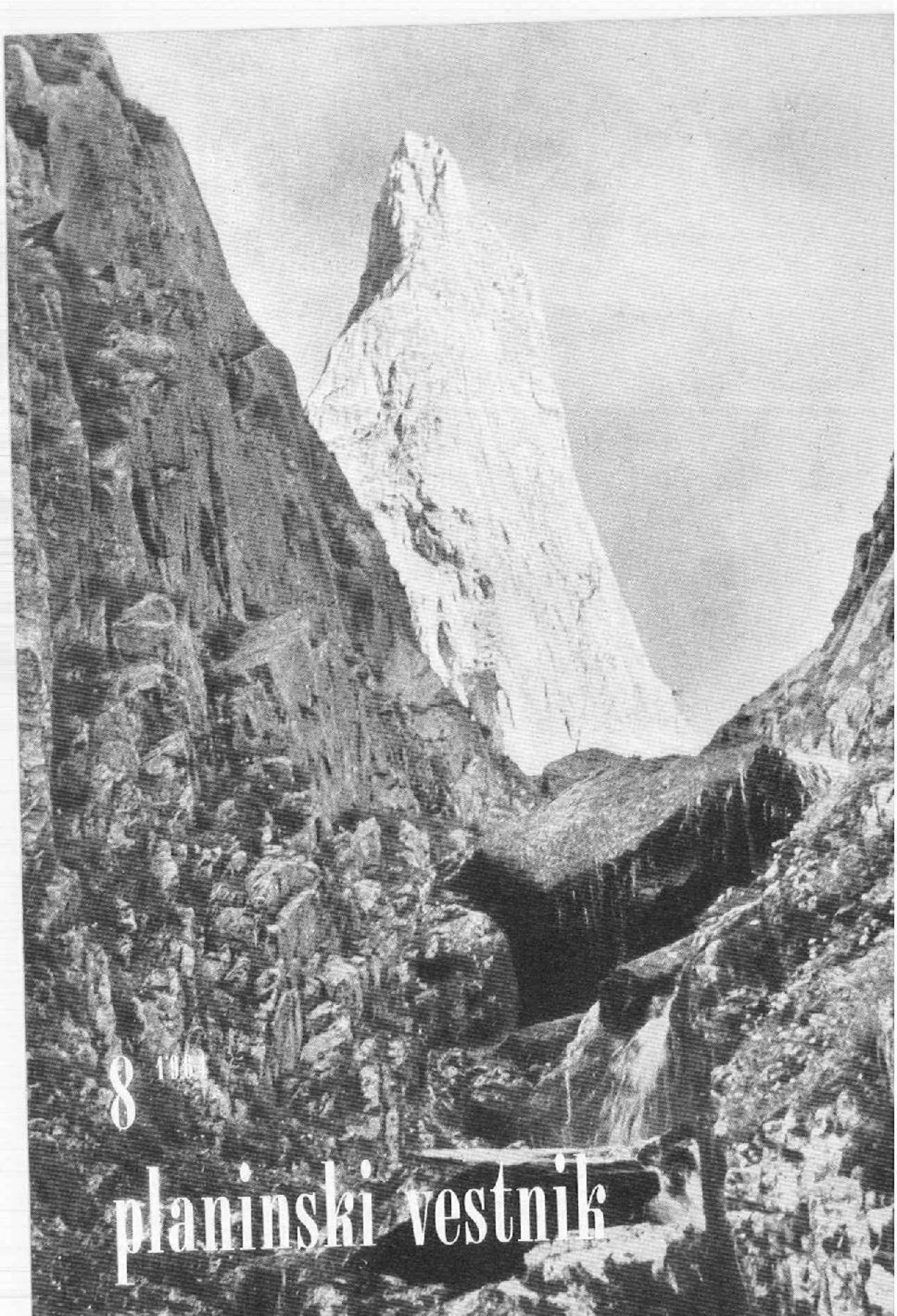

8

1963

planinski vestnik

planinski vestnik

Glasilo Planinske zveze Slovenije | Letnik XX | Avgust

DALMACIJA CEMENT

PODUZEĆE DALMATINSKIH TVORNICA CEMENTA,
CEMENTNIH I AZBEST-CEMENTNIH PROIZVODA

SPLIT

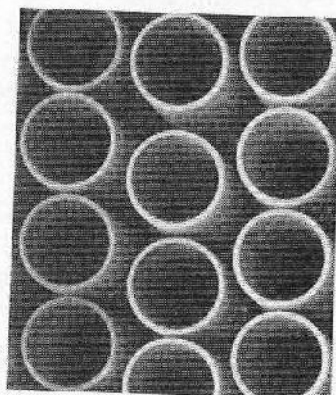
Pošanski pretinac 251
Telegrafska adresa: CEMENTEXPORT SPLIT
Uprava Solin telefon 42-255
Komercijalni odjel - prodaja cementa i salonita:
Split, Ulica Lole Ribara 21
Telefoni: 414-33 i 28-01
Telex: 024-15 CEMENT SPLIT

VSEBINA:

MOJE POTI	
Ciril Debeljak	337
KARNIJSKE ALPE IN KARNIJA	
Dr. Viktor Vovk	343
POGOVOR MED POTJO	
Boris Režek	348
POSLEDNJA ZATOČIŠČA MIRU	
Francé Avčin	350
PERSPEKTIVE IN NALOGE MLADINSKIH ODSEKOV	
Tonček Strojín	352
STIRJE ZIMSKI DNEVI	
Borut Krivic	353
OJ TRIGLAV, MOJ DOM...	
Danijela Nedoh	355
RADUHA	
Peter Vodopivec	356
HUDI STEBER PRISOJNE GORE	
Janez Duhovnik	357
MOJA TIHA LJUBEZEN	
Lučka Odlusak	358
ZAPIS OB NAJDBI ALPSKEGA SMARAGDA	
NEGA KACJEGA PASTIRJA V SLOVENSKEH GORAH	
Boštjan Klanta	359
ČRNOGORSKE PROKLETJE	
Branko Kotlajič	360
DRUŠTVENE NOVICE	370
ALPINISTIČNE NOVICE	370
NOVICE IZ MLADINSKIH ODSEKOV	372
IZ PLANINSKE LITERATURE	373
RAZGLED PO SVETU	374
ORČNI ZBORI	379
IZ KARTOTEKE PRVENSTVENIH VZPONOV	383
NASLOVNA STRAN:	
KOPLJE IZ ZLJEBIA	
Foto Branko Kotlajič	
PRILOGA:	
ZADNJI SONČNI ŽAREK	
Foto Vlastja Simončič in Janez Fuhar, Ljubljana	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaestkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišee izdeluje tiskarna »Jože Moškrč« v Ljubljani / Letna naročnina je din 900.—, ki jo morete plačati tudi v starih obrokih po din 225.— (naročnina za inozemstvo din 1500.—) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-14-608-10 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

Proizvodi i isporučuje:

- Azbest-cementne tlačne cijevi za radne tlakove od 2,5 do 25 atmosfera od promjera 50 mm do 1000 mm u dužinama od 5 metara.
- Azbest-cementne kanalizacione cijevi od promjera 50 mm do 300 mm.
Uz azbest-cementne kanalizacione cijevi, na zahtjev kupca, isporučujemo azbest-cementne fazonske komade standardnih tipova mašinske izrade.
- Azbest-cementne ravne i valovite ploče, presovane i nepresovane i šablone sa svim materijalom za pričvršćivanje.

Molimo naše cijenjene poslovne prijatelje da se za sve potrebe kao i informacije obrate našem komercijalnom odjelu u Splitu ili našim predstavnicima i to:

Zagreb, Berislavićeva 16, telefon 24-549, telegram: CEMENTEXPORT ZAGREB

Beograd, Ul. Maršala Tita 4, telefon 275-30 telegram: CEMENTEXPORT BEOGRAD

Moje poti

Ciril Debeljak

Moja prva pot v francoske Alpe se je začela tako rekoč z enoletno zamudo. Ko je Planinska zveza prvič poslala alpiniste v to gorstvo, sem imel tudi sam že vizume v žepu, naložen nahrbtnik in vse, kar je treba, tudi soplezalca, pa me tiskarna ni pustila na pot. Obrazložitev: nedisciplina na delovnem mestu. Seveda so bili te nediscipline krivi hribi. Nekajkrat me v ponedeljek ni bilo v službo, drugič sem po težki zimski turi zaspal na delovnem mestu in podobne peripetije. S težkim srcem sem se poslovil od tovarišev in počakal še eno leto. Pozimi zopet po starem, spomladi in do poletja sem pa pridno izpolnjeval vse poklicne dolžnosti in tako dosegel pristanek za odhod. Seveda izredni neplačani dopust.

Bilo je leta 1955. Čedna družčina je postavila takrat šotore za Chamonixom. Cvet slovenskega alpinizma, se je reklo. Upam, da je bilo to res. To za kasnejše odprave, celo bolj resne, ne moremo trditi. Seveda sva z Radom zopet skupaj načela to, zame prvo potepanje po štiritisočakih. In Rado je te stene poznal. Ko se je odločil, da za začetek pogledava v Hudičeve stolpe Mont Blanca, se mi še sanjalo ni, da so res hudičevi. Pa če je po njegovem tako res in prav, je že moralo biti. Pustil sem mu glavno besedo. Drugi so tipali od začetka bolj previdno. Žičnice na Midi še ni bilo in tako sva se peljala z železnico na Montanvers in po ledeniku Mer de glace do bivaka Col de Fourche. Svet ob železnici se mi je zdel prav domač. Nič posebnega. Razdalje znosne, ledenik kratek, morda ga bo za uro ali dve. No, in takrat so se mi šele odprle prave predstave o nečem drugem, o svetu, ki ga nisem bil vajen, ki terja več kot samo tisto, s čimer se na prvi pogled predstavi.

Rado je imel kondicije za dva. Bil je pač študent in več v hribih kot v šoli. Tako, upam, študirajo še danes, sicer si uspehov v zadnjih letih ne bi znal razložiti. No, jaz sem takrat kot začetnik na ledeniku pošteno potil krvavi pot za njim. Na Requinu, ko mi je bil jezik pri kolenih, me je potolažil Rado z dejstvom, da sva komaj začela. In res. Nikjer konca ne kraja. S Chamonixa sva odšla ob sedmih zjutraj, sedaj je poldne, pa še trikotna stena Tour Ronda ni prav nič bliže kot prej. Sonce je žgalo z vso močjo, jaz pa seveda kot »grünhorn« brez naočnikov. Rado me je potolažil, da bom jutri namesto vzpona tiščal glavo in oči pod koce na bivaku, pa me ni prepričal. Vallée Blanche je bila v novem snegu. »Tam nekje za robom,« je pravil Rado, »stoji lep hotel Torino, z vsem, kar srce poželi.« Bil sem žejen, da se mi je vrtelo v glavi. Pa če Rado nima nič, bom tudi sam zdržal še te pol ure do bivaka. Pa je bilo več. V trdi temi sva zasekala strm led proti grebenu, kjer stoji bivač. Ni ga videti izpod stene, skrit je med ploščami in visi nad ledenik proti zapadu. Kasneje in tudi takrat sem čul od alpinistov, da je pot do njega že marsikomu prekrizala račune. Meni se ni zdelo težko. Drug za drugim in kar brez vrvi sva rinila navzgor, z nosom trdno pri strmini. Je res pasja, pa enakomerna in ni je konec.

Bivač je bil poln. Po orientalsko sva zasedla slab kvadratni meter, zabrnal je kuhalnik in pridružila sva se tisti domači govorici, nemi, resni in obenem veseli. Štiri nacije so našle prostor v leseni škatli tri krat tri metre, pa je še bilo prostora za dva Nemca, ki sta prisopihala opolnoči, šla pa pred nama iz Chamonixa. O spanju seveda ni bilo govora. Ko je zaprl eden svoj govorni organ, je začel drugi. Zvedela sva počasi iz govorice, da gre ena naveza v Hudičeve stolpe, tri v greben Moine in dve v Brenvo. Pogledal sem tistega, ki je omenil stolp Mediane in vprašal, kdaj odrinejo. »Um zwei!« No, »um zwei« je še vse hrkalo in se premetavalo po tleh in pogradih, ob treh je pa res krepka kletev spravila vse na noge.

Začel se je direndaj in iskanje po kotih, ob pol štirih je imel vsak svoje. Izginjali smo

planinski vestnik

drug za drugim v prvi svit in ko sem v tem prvem svitu pogledal z grebena v temo na ledenik proti Capucinu, mi je postalo malce nerodno pri srcu. Včeraj v temi ni bilo tako strmo. In hoja navzdol je težja od vzpona. Rado je kazal svoje polomljene zobe in se režal drugima dvema, ko sta razvezovala dvojno vrv. In že je izginil nekam pod moje noge v črno temo.

Ko sva pritelovadila do vznožja, je druga naveza krenila za nama. »Ta dva danes ne vidita vrha,« je modroval, pa se je uštel. Še pred nama sta obiskala vrh Diabla. Ne sodi prezgodaj!

V strmino za Capucinom sva sekala zopet brez vrvi. Kot da je nimava s seboj. Radov nahrbtnik se mi je zdel čudno napihnjen, pa rajši nisem vprašal po njegovi vsebini. Sam jo bo razkril, ko bo treba. V skalah se je najina ihta unesla. Koliko stolpov ima ta greben, še danes ne vem in tudi njih imen si ne bom zapomnil, če jih študiram desetkrat. V glavnem, šlo je gor in dol, pa zopet gor in dol. Po nekaj dolžinah, prav v prvem, najtežjem stolpu, sta bila Nemca za nama. »Nista tako zanič, kot je kazalo,« je godel Rado in dal prostor prvemu od njih. V skalah sta bila mojstra. No, vsak ima pač nekaj svojega. Morda se še vidimo do vrha.

Dolžino pod granitno ploščo, ki zapira vstop do vrha, me je Rado krepko lopnil po zadnji plati s cepinom, preden je prilezel do mene. Seveda me njegov pozdrav ni preveč navdušil. Šele ob besedah: »Za tvoj prvi štiri tisoč«, sem razumel, za kaj gre. Neprestano je namreč nosil s seboj po vseh hribih in celo po morju višinomer in tako točno izračunal, kje jo naj dobim za svoj krst. Žal mu nisem smel vrniti. Bil je tu že pred menoj.

Vrh prvega stolpa sega nekaj nad štiri tisoč in je suha, ravna ploščad za nekaj ljudi. Sedla sva in ker je bilo lepo vreme, sem računai, da prilezeva čez vso to montblanško žago brez bivaka. Pa je bil Rado drugih misli. Zopet ena njegovih, kjer čas ne igra nobene vloge. Strinjal se je z menoj, da morava takoj naprej, med režanjem pa kljub temu lepo počasi razvezal nahrbtnik, pripravil kuhalnik in nabral po špranjah sneg za vodo. »Za župico! No, če si izmisli še nekaj takih župic do vrha, bova do konca naše odprave res pri kraju s temi stolpi. »S prazno se ne da!« Kaj sem hotel. Pač župica, pa čeprav naju stane bivak. Glavno, da s prazno ne lezeva. In takih in podobnih sem se naužil

v letih najinega skupnega plezanja še dovolj. Nemca sta robkala naslednji steber, ko sva midva v spokojnem miru praznila vojaško menažko francoske argo juhe. Sedaj šele sem opazil, da diši tudi meni. Povsod je bilo živo, kamor si pogledal. Naveze v Medianu so lezle drugo polovico, v Brenvi prvo tretjino. Na ledeniku ob Torinu je mrgolelo smučarjev. Slava jim. Rad smučam, pa vendar ne zamenjam z njimi.

Rado je polizal še zadnje in krenila sva. Po vrveh navzdol in po drugem nazaj na vrh. Plošča za ploščo. Po takratnih ocenah pete stopnje, pa skoraj malo čez. Nisem še bil vaju razpok in skale brez oprimkov. V suhem me je Rado pošiljal naprej, v ledu sem stal zadaj in spremljal blagoslov z vrha, kamor se mu je zahotelo, največ za vrat. Daleč spodaj nekje, na ostri rezi sta stala Nemca in klicala. Se je mar kaj zgodilo? K sreči nič posebnega, le vrvi sta ostali v klinu na vrhu, pa jih nista mogli dobiti k sebi. Rado je od veselja tlesknil z roko, prijel za vrvi in izginil po njih v globino. Na sredi »med nebom in zemljo« je zavpil za menoj: »Razreši in pridi za menoj. Nemca sta zelo pridna!« Seveda jima telovadba nazaj na granitni stolp ni dišala, vedela sta, da je naveza za njima. Ko je pritelovadil do njiju, sem čul zanimiv dvogovor: »Hast gekocht in der Zeit?« »Keine Zeit dafür.« In še dolgo potem je Radov smeh odmeval po grebenih Mont blanca. Naravnal sem vrvi in se spustil za Radom. V ravni črti bi pristal meter od grebena, pa me je Rado potegnil k sebi. Ni bilo popolnoma jasno, kako naredi prvi v takem primeru.

Nemca sta zdirljala naprej brez »hvala lepa« kar na celo, midva počasi po njunih stopinjah. Pa sta bila nehote hvaležna. Zadnjih sto metrov do vrha je lepo ledeno in strmo. Sekala sta menjaje, midva pa počasi za njima brez prevelikega truda. Z vrha sta izginila na levo. Rado je čudno gledal: »Pa menda ne do Vallota?« Res sta šla čez grebene, Meni je bilo vsega čez glavo. Sonce je tonilo nekam za Matterhorn. Le kako bova našla? Pa je šlo. Kot zmeraj sva tudi tokrat našla pravo smer, ali boljše: navohala polomljeno barako meteorologov in malo dalje delavsko bajto. Do nje je bilo treba nekaj korakov navzgor. Bili so težji od cele ture. Korak za korakom in malo na desno, pa spet na levo. Noge so klecale po svoje — skoraj zaspal sem do kože.

Prijazni človek v koči nama je odkazal po-grade, skuhal liter črnega francoskega vina, toda pri drugem kozarcu naju ni bilo več. Kaj se je kasneje z menoj zgodilo, ne vem. Zbudil sem se drugo jutro, ko je sonce stalo visoko in komaj premikal trde noge. Navzdol kot po navadi. Nekaj po nogah in nekaj po tistem, kar ne spada v plezalno tehniko. — Ob sedmih zvečer sva stala pred šotori.

Drugi dan sva imela turo v nogah. Skoraj preveč je bilo za začetek. Vsi so bili mnenja, da je tura najtežja, ker so jih napravili naši alpinisti do takrat v francoskih Alpah. Pod oznako »grande course« je stala v takratnem plezalnem vodniku. Seveda danes ne spada več na to mesto, pa je vendarle tudi v teh časih že marsikomu prekričala račune. Nevarna tura je, ki skoraj ne pozna umika. Z nekaj bivaki se sicer v vsakem primeru izkoplješ, če je dovolj hrane in opreme.

V dveh dneh je izginila trda hoja in tokrat smo šli skupaj v prečenje Gréponov. Tura nič posebnega. Omcembe vredna edino v tem, da je brez primere »najbolj klasična in šolska od vseh granitnih tur v francoskih Alpah«. Če temu dodamo še zračnost, sijajen razgled in močnost, da te na sredi v kratki nevihti pobere strela, je na razpolago vse, kar visokogorski alpinist v svojem prvem potepanju nad štiri tisoč zahteva in lahko dobi. Na tej turi sem tudi prvič spoznal prednost helikopterja v gorskem reševanju. Bil je žalosten pogled, ko so naslednji dan viseli pod njim povezani paketi preminulih alpinistov, ki so prav prejšnji dan, to je ob našem vzponu preživeli in doživeli strahotno montblanško vihro. Mi smo odnesli zadnji čas pete na Plan. Nekaj minut zatem je udarilo z vso silo. Rezultat: 6 zmrznjenih in ožganih od strela. Sicer se pa že ob vstopu v našo smer nisem več čudil temu vsakodnevemu pojavu. V vstopnem žlebu smo bili primorani skočiti na pomoč zaplezanemu nemškemu paru. Starejši očka je peljal svojega štirinajstletnega sina na »sprehod« v Grépone. Morda je nekje bral, da nudi vzpon vse učitke trde francoske skale in lepega razgleda. Do vrha ga potem nismo videli več, ne vem pa, če je bil med paketi pod helikopterjem, ali je srečno prinesel svoje kosti na ledenik. Tudi vodništvo smo na tej tudi doživeli po svoje. Ob sestopu z zadnjega stolpa na ledenik Blaitière nas je dohitela vodniška naveza. Vodnik spredaj, za njim pa klient, zelen v obraz in s potnimi sragami na čelu. Od strahu ali napora? Imeli

smo pripravljene vrvi za spust. Ko jih je vodnik zagledal, je brez besed zagrabil in izginil v globino. Za njim klient in brez slovesa sta podrsala po ledeniku. Herlec je spustil za njima hvalospjev, ki v francoščini brez dvoma ne najde prevoda.

V navezi z Janezom in Petrom še v Dru. Seveda ne po zapadni steni, takrat za to zvrst telovadbe še nismo bili pripravljene. Kljub temu je vzpon po južni steni zahteven dovolj, če mu prištejemo v dobro vzpon do Leschauxa in prečenje silno nevarnega ledenika pod južno steno. Po prvih dolžinah sem občutil čudno ščegetanje v drobnoju. Celotno hrano v nahrbtniku sem namreč med turo nehotе pomešal in prepojil z vsebino bencinske čutlre in ker za to vonje v hribih nismo preveč natančni, tudi vse skupaj zjutraj pospravil. Rezultat se je kmalu pokazal in meni so začele klecati noge. Ferjan je moral naprej, jaz pa pohlevno na rep vse do vrha. Takrat sem spoznal, da moj želodec prenesa sicer marsikaj, z bencinom začinjene hrane se pa otepa.

Nazaj grede je šlo hitreje. Mlad nemški par se nam je obesil za rep in posluževal vsake spuščene vrvi kar brez vprašanja. Prišel sem do zaključka, da je to v teh krajih ustaljena navada in sem se je končno na veliko veselje Janeza v predzadnjem, najdaljšem spustu poslužil tudi sam. Nemca sta nas prehitela v srednjem, lažjem delu in spustila vrvi preko končne stene. Dve po šestdeset metrov. Zopet nekaj novega za nas, ki smo tokrat prvič nemo strmeli v take vrvi. Čeprav sta bili vrvi obešeni za labilen rogljiček kar sredi grušč, sem veselo poprijel in izginil. Še preden sem dosegel dno, je visel že Janez in za njim še Peter. Hočeš, nočeš, sta mlada »nehote prijatelja« čakala pol ure do konca manevra. Za razliko od vodnikov sta dobila svoj »danke schön« in manekenski smehljaj. Da jima ni pomenil mnogo, smo spoznali po brzini, s katero sta pobrala nato svoje stvari in zadričala po ledeniku proti bivaku. »Ta dva sta pa tu doma,« je priznal Peter, toda v pol ure spremenil svoje mnenje, ko smo jih klicali nazaj iz njune, povsem zavožene smeri spusta. Uro za nami sta skesano prikrevsala do bivaka in brez besed uživala našo navzočnost. Nos za pravo pot imamo Slovenci, to drži. Pravijo, da izvohamo vsak špirit na pet kilometrov, če ne tega, pot najdemo vedno in to pravo!

Naj pride na vrsto Sv. Katarinca. Hriba s tem imenom Francija seveda nima, dobila ga je podarjenega kar od naših nadobudnih ljubljanskih plezalcev. S Herlecom sva med počitkom sklenila, da je vsako lenarjenje sicer koristno in prijetno, predolgo sedenje med šotori pa leni srce in omrači um. S težkim srcem sva odšla franke in pristala z žičnico na Planu. Najin načrt je bil Aig de l'M. Res je podoben Katarinci ta mali zob med štiritisočaki, pa ni tako pohleven kot njegov dvojnik. Lepa granitna smer »takratne« pete stopnje reže vzhodno steno in se zdi plezalcu enako, kot če se na Korošici odloči za Dedec. Blizu je, kratek in kmalu smo doma. Nisva bila sama. Nekaj navez je nabijalo visoko nad nama, nekaj jih je razvozlavalo dvojno vrv in cele verige vponk in stremen. Nisva imela nobene in je tudi ni treba. Začela sva kar preko voznega reda pri navezah in prvo dolžino plezala prosto. Majanje z glavami od onih spodaj ni pomagalo. »So eine Gemeinheit!« »Nicht verstehen« v odgovor in nato brez krivde dalje do mesta, kjer je treba kljub dobri volji na vrvi. V eni uri sva sedela na grebenu in ob treh popoldne pred šotori. »Pa naj padajo Katarince na najin račun, ni mi žal, da poznam zobček več nad Chamomnixom!« je modroval Herlec in govoril tudi v mojem imenu.

Nekaj za tem sva z Radom zopet križarila nad Leschauxom v smeri Aig. Verte. Srečo sva pustila doma in obtičala sto metrov pod žlebom, ki drži na greben. Vetrček tam nekje blizu sto kilometrov na uro je prekrižal račune in ko se je usul sneg in je začelo pošteno grmeti med stenami, sva klonila. Kdor je enkrat prehodil pot z ledenika do bivaka, mu je jasno, da sva težkih src zapuščala svoj cilj. Tisto neskončno vijuganje med svizci in tonami sitnega grušča pusti sledove. Pa še zgrešiš za zabavo nekajkrat, da je mera polna.

No, v Franciji še nismo na koncu. Zopet enkrat, čeprav drugo leto, je imel glavno besedo Janez. Njegovemu nosu za lepe ture sem zaupal in ne zastonj. Navdušil me je za Les Courtes. Do Couvercla smo potili škafe tekočine z naših pleč in v pločevinastem zaboju alpinistične kuhinje pripravili tisti večer »ogromne količine«. Bil je še Marjan v naši navezi, takrat »fleten fant« pri normalnih kilah.

Ob dveh zjutraj je deževalo. Seveda slabe volje nazaj na pograde. Ob petih je sijalo

sonce. Vrhovi so dobili poprhi, barometer je počasi, toda nezadržno lezel rakovo pot. Slabo znamenje za turo, pa vendar tolažba, da se bo tudi danes kot že tolikokrat zmotil v svoji napovedi. Takoj smo bili pripravljeni. Čemeran dan, v sivo odete stene in popoln mir. V prvi tretjini vzhodne stene smo plezali drug za drugim. Strmina postaja v sredi nevarna, sneg mehak in vmes nekaj zabitih skal brez fundamenta. Neskončna strmina proti grebenu. Zadnjih sto metrov je zmanjkalo vsega. Sveta okrog nas in nas samih, realnih predstav stene in strmine, vrha ni bilo več. Temna brozga pretečega je jemala v zakup vsak naš korak in početje. Morali bi nazaj. Slej ko prej bo udarilo z vso silo, pa vendarle nismo hoteli sto metrov pred vrhom. Kak je sestop, se mi ni sanjalo. Na drugo stran pač, kjerkoli, samo navzdol, na ravno in toplo zavetišče ali vsaj med ljudi, pa odkoder koli so že.

Na vrhu je udarjal veter, kot da smo sami. Kot da nima drugega, da se vanj upira in žre moč, kot da smo tega dne edini, nad komer stresa svoj bes. Stopinje so tekle po grebenu na sever, izginile, pod nami črna tema in neznan svet. Sedmi čut je pomagal iz zadrege kot vedno. Sestopili smo, kam, še danes ne vem. Po strnem žlebu med razpoke, nato v skok in zopet žleb za žlebom. Nekje ga bo konec, če nas prej vihra ne pobere. Počasi je zmanjkalo strmine. Nekje tu moramo na desno. Od kod je prišel ta glas? Nihče ni povedal, pa je bilo prav. Čez ledeniška rebra in v nov sneg do kolena, za nami je grmelo v stenah. Čutili smo puh in brez besed hodili v desno, kot da zavzemamo dolino Vrat. Brez zmote in nervoze — temna senca pred nami — koča!

Debelo so gledali, zbrani z vseh vetrov in vseh govorih. Janez je zaigral na orglice. Kot da je vsem prav in čutijo enako. Igral je! Morda tako, kot še nikdar v življenju, vsaj meni se je zdelo, da hrumijo orglje.

Zopet počitek za nekaj dni in še enkrat proti bivaku Col de la Fourche. Toda že pred njim je začelo sipati z grebenov, odjužilo je in črna zavesa nevihte je prihajala vedno bliže. Vedeli smo, da do nastopa viharja ne dosežemo bivaka, pa smo jo ubrali na Col de Géant in do hotela Torino. Sem ga vsaj enkrat videl od znotraj. Poleg udobnosti smo takrat doživeli krepko nevihto. Trajala je komaj uro, pa je bilo kljub temu skoro do kolen novega snega. Še vedno so opletale

megle okrog Mont Blanca, zato smo zavili raje domov. Po ledeniku nazaj na železnico in v naše šotore. Naslednji dan je bilo seveda najlepše vreme, pa kaj hočeš — kismet je zopet zagodel po svoje. Pospravili smo taborišče, kjer so nas čuvaji imeli za Ruse in smo zaradi te njihove ugotovitve preživeli tritedenski kamp brez takse. Strah ima velike oči. Vedli smo se včasih res kot kozaki carske Rusije v najboljši veri, da treniramo mišice in včasih — tudi zapojemo. Kaže, da je cela stvar izvenela drugače in so se nas ustrašili celo dosledni in v vsakem oziru brezkompromisni pobiralci taks v kampu.

Še dvakrat sem obiskal Francijo. Enkrat z Jeseničani in to v navezi z Dušanom Gradišnikom, kjer smo ravnali kosti na »Sedlu velikana« skoro tri tedne. Seveda v silno pomanjkljivi opremi. Spal sem v spalni vreči brez blazine celih osemnajst dni tako rekoč na golih tleh. Od takrat lahko ob vsakem slabem vremenu brez težav preštejem vse pomembnejše kostne sklepe.

Živel smo sicer skoro vse dni v megli v običajnih snežnih padavinah. »Za sproti,« je modroval Dušan, ki mu prenočevanje v pretesnem stiku z materjo naravo ni dalo pravega užitka. Prva tura je veljala severovzhodni steni Tour Ronde nad Belo dolino. Smer je lepa, predvsem strma in v spodnjem delu nevarna zaradi plazov in žvižgajočih skalnih okruškov s srednjega dela. Izognili smo se v srednjem delu gladkemu ledu zaradi pozne ure in plezali desno po granitu. Stene je šest sto metrov in prehaja v strmo in ostro grebensko rez. Hvaležna tura za dobre živce predvsem v srednjem delu in vstopu. Bilo nas je za paternošter, pa smo jo zmogli kljub temu v šestih urah. Sestop je strah in groza za tistega, ki pleza spredaj. Ne vem, če smo krivci, toda pod piramido, že nad ledenikom je sedela vodniška naveza, katere klijenka je imela načeto glavo od padajočega kamenja. Pritoževala se ni, še vseč ji je bilo, da bo lahko v hotelu Torinu razkazovala posledice svoje tvegane ture na Tour Ronde. Seveda po normalni smeri, kjer smo sestopali.

Med meglo in sneženjem še skok po normali na Velikanov zob ter grebensko prečenje od Zoba do Roche Forta. Namen smo imeli prečiti do Grandes Jorasses, pa nas je pognala nazaj nevihta, v kateri bi skoro pustili svoje časti vredne načrte in telesa. Dve uri strel in duha po ozonu je mehčalo naše živce v

zavetju skal pod grebenom Velikana. V snežnem metežu nato do šotorov, kjer smo se igrali voluharje polne tri dni. Meter novega snega je prekrizal račune. Odločili smo se za spust preko ledenika Mer de Glace do železnice. Seveda v megli in sneženju, brez sledov in kompasa. Zvohali smo pravo pot in našli prehode v že skoraj izgubljenih situacijah, bili deležni sijajne postrežbe na Requinu in končno zamudili vlak na Montanversu. Prespali smo brez vprašanja v čuvajevi baraki na trdem in kar po tirih naslednji dan prispeli do Chamonixa. Z Radom in Dušanom v naslednjih dneh še na Mont Blanc, enkrat po normali, od tam pa nazaj v mesto na gala predstavo naše folklorne skupine Marolt na umetnem drsališču. Po predstavi, ki je sijajno uspela, smo se korporativno povabili na sprejem k mestnemu županu, kjer smo prvič v življenju pili kuhano vino — iz škafa. Člani skupine so bili tako navdušeni nad našim pripovedovanjem o taboru in žičnici na Midi, da so naslednji dan odšli z nami do sedla Velikana in pri tem tvegali celo napovedani sprejem v mestni hiši. Oprostili so jim, pa tudi nam.

Z Valantom sva ob prvem lepem vremenu še skočila v takrat tako opevano in oblegano smer »athlétique« v Velikanovem zobu. Tura je naporna, lepa in zasluži svoje ime. V drugi dolžini, v znameniti prečnici, sva našla sumljivo znan klin in ko sem bolje pogledal, sem bral na ušesu monogram R. K. Takega ima brez dvoma samo eden v vseh Alpah in zabit je bil čisto po njegovem. Pustila sva ga v steni za spomin na slovensko krepko roko in v petih urah dosegla vrh. Nazaj grede je Milan sanjaril o Capucinu. Hotel ga je plezati takoj drugi dan, kar meni ni šlo v račun. Imel sem polne roke še od včeraj, pa sem ga kljub njegovemu prigovarjanju razočaral. Ko pa bi bil za to, je vreme povedalo svojo končno in zadnjo besedo. Za letos — konec.

V Švici sem plezal bore malo. Videti je, da se ne razumemo s tamkajšnjim vremenom. Že prva rajža v Zermatt se je končala klavrno. Za pozdrav dež in nov sneg, vsega nam je bilo deset dni na razpolago. (Zakaj alpinisti nimamo svojega sindikata in večno prosti čas!) Z Dušanom in Stanetom smo imeli namen prečiti celotno verigo Monte Rose in pri tem začeli povsem po načrtu. Vzpon ni preveč zahteven, le na Dufour Spitze nas je zagnila megla in odrezala od

sveta. »Strele z jasnega« v pravem pomenu besede so govorile namesto nas in smodile grebene. Naša pot je šla proti koči Margheriti. Kje stoji, ni vedel nihče. Na Mejni vrh (Grenzgipfel) ne zgrešiš, toda v vetru preko sto kilometrov to ni več povsem »via normale«. Začelo je snežiti. Ostali smo povsem sami v grebenih, naveze pred in za nami so dričale nazaj na švicarsko stran. Da je Monta Rosa hudičovo delo v slabem vremenu, smo občutili na lastni koži. Smer vetra kroži po svoje in z njo vred vsak, ki ni doma v teh vrtincih, za nateček nekaj stopinj pod ničlo. Bili smo snežni možje in ledene sveče, preden je prvi obstal na Srebrnem platoju, pol kilometra pred Margherito. Kam sedaj? Vprašanje, ki večini dela preglavico. Meglena tema, res bela, toda brez haska, brez prave smeri in orientacije, hujša, kot da ležeš ponoči v neznatem. Metalo nas je zdaj v desno, zdaj v levo, kje je prava smer? Hodili smo naravnost, po tistem nezmotljivem naravnem traku, ki ga vodi nekdo drug, tvoj skriti čut in občutek. Dolga leta je treba, da se zbudi in dokaže, da je tu, da hoja v vsakem vremenu po domačem ni bila zaman. Po nekaj urah tavanja udarec vrat tik pred nami in takoj nato naveza kot prikazen iz mlečne beline. Spreddaj vodnik, za njim klient. On stoji in varuje zakopan v strmino, ostala lezeta po vseh štirih. Zakaj? Takrat smo šele opazili, da smo v strmini, ki ji gre čast in to na pravi, tik pod Margherito.

Tri dni je grmel in zasipavalo kočo. Prostora je v njej za nekaj navez, nas se je nateplo petindvajset. Kot ribe na suhem: brez zraka in brez hrane. Ko ni bilo konca muk, se vzdignejo vodniki in odločijo v sestop preko ledenika Grenz. Gremo za njimi kot privesek in stopimo pred kočo v beli pekel silnega viharja. Z zaupanjem smo sekali navzdol v ledeno strmino proti ledeniku. Po dveh urah čelo obstane. Zdelo se mi je že nekaj časa, da zavijamo na desno v zloglasni rob tega ledenika, od koder v tem vremenu ni povratka. — »Zgrešili smo!« Edini prav, ki ga je povedal prvi v navezi, chamoniški vodnik. Priveseki za njim so sedeli na ledu brez volje in misli in čakali. Na kaj...? Vprašal sem vodnika, kaj sedaj? »Ne vem!« Primate svoje za roke in nazaj! Dušan in Stane sta držala zadaj, sam sem iskal spreddaj. »Ne pridemo iz tega,« je med udarci viharja davil vodnik. Lezli smo v strmino. Ni bilo jasno, kje je Margherita, kje je naša pot

izpred nekaj ur. Šli smo. Zmeraj bolj strmo je postalo, zmeraj bolj nemogoče in zmeraj bolj so pešali oni za mano. Med sunki vetra sem slišal Staneta in Dušana. Priganjala sta in dvigovala na pol žive... — Trajalo je neskončno. Naenkrat črna senca in konec vsega. Popadali so že na verandi pred vhodom. Na rokah smo jih znosili nazaj in polagali na mizo, obnemogle, slepe in skoraj ponorele, brez smisla za karkoli.

Po dveh dneh je nastal mir. Odšli smo vsak po svoje, zopet vsi zdravi pod umitim nebom. Hvale ni izrekel nobeden. Ne zamerim. Takšni smo in tak bo človek, dokler se ga bo to ime držalo, čeprav večkrat brez pravice.

Še enkrat sem stopil v Zermattu na železnico za Gornergrat. Pa zopet v slabem vremenu. Poizkus na Castor z ledenika Grenz je ostal brez uspeha med zelenimi seraki v snežnem metežu in megli. V vetru in dežju na Polloux, nekaj smeri v Rifelhornu in domov. — Zakaj nismo gospodarji časa in vremena?

Napravljenega nekaj, pa vse premalo, da bi rekel: »Dosti vem o tujem gorstvu, poznam ga.« Zmeraj smo sužnji svojega časa. Pač ena tistih resnic, ki jo pozna ves svet in alpinistični amaterji, ki so vezani na dopuste in prosto nečeljo. Koliko načrtov je utonilo v meglah, koliko jih je zasnežilo in odneslo s plazovi. Zamujeno se ne vrača — nikdar in nikjer v življenju človekovem. Srečni smo, kadar izvrtamo okno v tistem sivem in povprečnem življenjskem trenutku, da vzamemo nekaj zase brez povelja in odpora. Če ne bi poznali tistega, tako iskanega in redkega, tistih malih oken v vsakdanjosti in boja zanje, bi življenje teklo res vso svojo kratko pot pod črnim baldahinom.

Da, bil sem tudi v Himalaji. Naj stoji na koncu kot utež za vse, kar je bilo storjenega. Tam sem dal sebe, kolikor me je. Vzel zase in dal drugim, saj je za enega preveč. Srečen si lahko na več načinov, toda tista sreča, ki greje do smrti, je samo ena.

— In zato naj bo sveta tista doba zemeljskih otroških let, ki je ustvarila — goro!

Ljubitelji planinske literature opozarjamo na zvezek izbranih spisov dr. ing. Franceta Avčina. Izdala ga bo Mladinska knjiga in bo izšel še letos.

Karnijske alpe in Karnija

Dr. Viktor Vovk

Ziljski Slovenci pravijo Koritniki vsemu temu širokemu gorskemu predelu. Staro ime Koritniki velja še dandanes za vse visoke gore v razvodnem področju med Tabeljskim potokom, Pontebano, na južni ter pritoki reke Zilje na severni strani. Predstavljajo pa Koritniki najbolj visokogorsko skupino v vzhodnih Karnijskih Alpah.³⁸ Čudovit, kaj mikaven svet. Planinec, ki se je onodod razgledoval, ga ne bo zlahka pozabil.

Wulfenia carinthiaca

Vse te gore so tudi botanično zanimive in znamenite. Pred drugimi slovijo Krniške skale, kajti njihovo gorsko območje je na glasu kot prvotno najdišče in osrednje nahajališče koroške vulfenije, *Wulfenia carinthiaca*, čudežne modre rože od Ziljske doline, ki se šteje med največje botanične po-

sebnosti naše zemlje.³⁹ Izredno veliko je napisanega o tej kuriozni rastlini, ki jo je dne 12. julija 1779 odkril na Skovški planini botanik Fran Wulfen iz Celovca.⁴⁰ Sprva so mislili, da rase koroška vulfenija na Skovški planini. A že domačin Šenk jo je dobil, kakor so pisali, še na drugi, od Skovške nekaj ur oddaljeni planini. Naravoslovec Jabornegg (ex — Javornik) jo je staknil kmalu nato na planini Javornik in v strminah kanalskega Žinovca. Najdba prelepe rože ga je izredno navdušila in zapisal ji je v čast: »Ena od najzanimivejših rastlin ne samo Alp, marveč vsega sveta« (n. m., str. 74). Našel je potem vulfenijo še po drugih krajih tistega območja, mnogokje po planinskem svetu med Oselico in Bombašem na zapadni ter vodama Krnico in Belim potokom na vzhodni strani. Posebej je imenoval planini Vočiško in Krnico, o Vočiški planini je še zapisal, da cvete na nji vulfenija tako na gosto, da ni onodod prostora za kakšno drugo rast. Opisoval je najboljše najdišča čudežne rože po mokricah okoli Krniških skal, a zanjo je to gorovje imenoval »kulminacijsko mesto« (Kulminationspunkt). Italijanski botanik de Toni je spočetka ugotavljal, da živi *Wulfenia carinthiaca* samo v Furlaniji, »nad Tabljem«, je pisal.⁴¹ Kasneje pa pripoveduje takole: »Kar nas najbolj vleče na Mokrine (on piše: il Monte Nassfeld), v to Meko Linnéjevih privržencev, to je rastlinica modrih cvetov, *Wulfenia carinthiaca*, ki se tamkaj bolj vzhodno nahaja, namreč na hribu, Javornik imenovanem (on piše: Auer-nick — Kogel). Čeprav je cvetlici *carinthiaca* ime, pa spada ona po zakonu o straneh (tóstran, ónstran gorá) — »per la

³⁸ Svetozar Ilešič: »Planine ob dolnji Zilji«, Geografski Vestnik VII, str. 127—128; Anton Melik: »Slovenski alpski svet«, str. 345.

³⁹ »Die blaue Wunderblume des Gailtales, eine der grössten botanischen Besonderheiten unserer Erde«, piše avstr. botanik Ernst Hühne: »Die Wulfenia und ihr Berg«, »Der Bergsteiger«, 1902, str. 739—740.

⁴⁰ Franz Freiherr v. Wulfen, umrl v Celovcu l. 1805. V svojih zapiskih je učenjak zapisal za Skovško planino, to nam poroča Jabornegg, Kiebegger — Alpe. Pravilno nemško je Kühweger-Alpe, ime vasi je nemški Kühweg, po naše Skovče. Tudi po takšni pisavi (Kiebegger) je videti, kako lahko se je piscu motiti, če se zanaša na naravno izgovorjavo ali če je ime slišal iz ust enega samega človeka.

O koroški vulfeniji so pri nas med drugimi pisali Ivan Plantan (n. m., str. 194), dr. Matko Potočnik (n. m., str. 55—56), Viktor Pirnat (n. m., str. 414), Stanko Hribar (n. m., str. 331—332). Že pri njih dobimo opis zanimive rastline, njenega značaja in njenih posebnosti, navedbe o najdiščih in še druge nadrobnoti. Opise in zlasti zgodovino odkritij s časovnimi podatki, navedbe o odkriteljih, učena ugibanja o naravosloveskih, posebno geoloških in morfoloških, višinskih in klimatičnih pogojih za

pojav cvetlice in njeno uspevanje, razne zgodbe in zanimivosti o vulfeniji najdemo v zelo bogatem zadevnem slovstvu. Navajam samo še nekatere avtorje in dela. Marcus Freiherr v. Jabornegg-Gamsenegg: »Die Standorte der Wulfenia« (v celovski reviji »Carinthia«, 1884, št. 5, str. 69—76), Ettore de Toni (»Note sulla flora friulana« v »Cronaca della Società Alpina Friulana«, V—VI, 1885—86, str. 131); isti v knjigi Giov. Marinelli »Canal del Ferro«, 1894, str. 307, 309), Olinto Marinelli (v pravkar navedeni očetovi knjigi »Canal del Ferro«, str. 70—72), L. V. Bertarelli (»Le Tre Venezie«, »Guida d'Italia«, Touring Club Italiano, Milan, 1920, str. 219), Purtscheller — Hess (»der Hochtourist in den Ostalpen«, VIII, 1930, str. 115), E. Castiglioni (n. m., str. 39), prof. Rosa Agolzer (v spominskem obzorniku »Numar unie comemorativ, XXIX Congrès de la Societät Filologische Furlane, Ponteibe, 5. 9. 1954, str. 33), v prejšnji podčrtni opombi omenjeni Ernst Hühne, Touring Club Italiano: »Guida d'Italia«, »Friuli — Venezia Giulia«, Milan, IV, izdaja, 1963, str. 20.

⁴¹ Dr. Ettore de Toni: »Note sulla flora friulana« v »Cronaca della Società Alpina Friulana«, V—VI, 1885—86, str. 131. Tukaj omenja de Toni botanika prof. Andrea Pirona, kateri da je samo na Furlanskem nabral ali naštel 2064 species rastlinstva.

legge dei versanti» k Železnemu kanalu, »al Canal del Ferro.«⁴²

Učeni Giovanni Marinelli je pisal: »Krniške skale, domovina vulfenije«. Tudi on je še mislil, da živi Wulfenia carinthiaca samo po bregih tiste velike gore. Takole pravi: »Nikjer drugod na vsem svetu, na vsej zemeljski obli, ne najdemo te čudovite rože.«⁴³ Toda danes vemo bolje za nahajališča imenitne, od vsepovsod česčene rastline. Tukajle, nad Tabljem, že kar ni več težko najti jo v velikih množinah. Kadar je v cvetju, od konca junija pa nekako do 20. julija, ima kdor naravo ljubi botaničnih izletov ondod na izbiro. Bohotno cvete vulfenija v grivah pod stenami Krniških skal, Na Gugah⁴⁴, po južnih rebreh (na italijanski strani) Javornika, na podvršnih pašnikih okoli Krniške gore, Vrh Krnice⁴⁵ in pod njim okoli številnih senikov na lepi, veliki planini V Pečeh.⁴⁶ Mikavno rožo bomo videli cvesti kraj gorá mejnic vse do debelega, pogozdenega hrbta v koti 1824, po nemško Zielkofel⁴⁷, ki se vleče na sever tja do Modrinjske planine. Čudovit prizor je videti vulfenijo kadar cvete po močilih Na Tratah, sončni, prostrani zelenici,⁴⁸ in še vzhodno, više od ondod, po mahovinah v Koširjevi planini.⁴⁹ Za

krajem gorskih potočkov, po močvirnatih tresah, so v času kar na gosto razprostrte prave preproge temno vijoličaste ali temno modre barve, prelepe, žive barve koroške vulfenije. Čaroben pogled. Ali, o čudo, koder ta cvetka rase, ondod se živina ne pase. So morda zato, ker nimajo kmetje, živinorejci, nobene koristi od ljubke cvetlice, še nasprotno, ker se ji živina na paši celo izogiblje, ali so ji zato dali Ziljani tako prozaično ime? Nemci jo imenujejo Kùhtritt (po naše: kravji stopáj), Slovenci pa pasji jezik, menda po posebnem videzu njenega listja.

Koroško vulfenijo dobimo še marsikod po močavah med potokoma Bombašem in Voglom⁵⁰, ondod zlasti na Breznjaku⁵¹, in še vzhodno od Vogla, kakor na sončnih pašnikih pod silnim pečevjem dolomitskega Žinovca. Sredi teh krajev je skrit, samotni, malokomu znan, razdrt in razoran, vendar čez čudo lep, izredno zanimiv gorski svet. Kdor ni vaje hoje in stikanja po višavskih divjinah in če ni omotičav, naj gre prav po potoku Voglu ali Dobju, tam s konca Kanalske doline, vulfenije iskat. Skozi temačne tesni vede po izmitih stenah večkrat prekinjena, večidel opuščena, nekakšna lovška, pravzaprav kozja steza. Mestoma hodiš kakih 200 metrov nad

⁴² Isti v knjigi Giov. Marinelli »Canal del Ferro«, 1894, str. 60. »K Železnemu kanalu«, to je takrat pomenilo v Italijo. Če je de Toni doživel l. 1918–20, je mogel pač videti uresničenje svojih mladostnih sanj, zakaj Italija je po prvi svetovni vojni res prišla s svojo mejo proti Avstriji prav na vrh Javornika in na Mokrine. Ona zdaj gospodari vse »toštran gorá«, Gl. PV 1960, str. 591, opombo pod črto 1).

⁴³ Giov. Marinelli: »Canal del Ferro«, 1894, str. 307, 309.

⁴⁴ Guga, Na Gugah, 1928 m. Zemljevid IGM ima Gugoa, jugosl. spec.: Guga. Za razložitev toplotnih pojmov guga, guge gl. R. Badjura: »Ljudska geografija«, str. 25, 61, 78, 169. Krajev z imenom guga ali plur. guge je na Koroškem veliko. Severno od Vočič, med Ziljsko in Goričko dolino, je značilno hribovje Guggenberg (pač ponemčene Guge), ob njem ležijo prijazne planinske vasice Mala gora, Kameče, Kroše, Postran, Mičiče, Rute, Kaduča in še katera druga. Severozapadno od naših Gug, tehle med Krniškimi skalami in Krniško goro, pod zelenim Straniškim vrhom (nem. Straniger — Spitz, ital. Monte Cordin), tudi tam so Guge, razgiban košeninast svet z mokrrotnimi ravninami, na kartah Gugel, 1886 m. Smučali smo na Vojskem. Cash se sliši na Vojskeh. Na Tolminskem so tri planine, ki jih radi imenujejo s skupno označbo Vojske, Na Vojskeh (dr. Anton Melik: »Planine v Julijskih Alpah«, str. 202). Simon Butar je pisal v »Zgodovini Tolminskega«, str. 261, 278: »na meji proti Vojskemu«. (Koliko učenih meščanov vedo za prebigne oblike po krajevnih imenih, postavim, Plave, Lokve, Logje in še nekaj takih s Primorskega?) Torej po Vojskarski planoti smo smučali in tudi tam je značilen gugast, za smučanje kaj prikladen svet, Na Gugalicah, izg.: na gugalcah. Večidel se čuje na vogalcah, na vogalcah, Peter z Vogalc, Peter vogalčar, ki ga imajo partizani v najlepšem spominu. Šišal sem pa tudi Gugalice, Gugalce. Dobro pomnilni stare Vojskarice, ki je razločno izgovarjala: Gugálice. Tudi drugi so mi le o Gugalcah pripovedovali.

⁴⁵ Vrh Krnice, 1674 m, gorski prehod pod Krniško goro. Je v državni meji in mu Italijani pravijo Sella Carnizza. Nemci pišejo zdaj Garnitzensattel, v prejšnjih časih pa so se držali prevoda iz slovenskega, ker so pisali Garnitzenhöhe. Höhe = vrh, vrh v pomenu gorski prehod. Tako piše tudi Jabornegg, n. m., str. 72: Garnitzenhöhe.

⁴⁶ Planina v Pečeh, 1614 m, po prvi svet. vojni jo je dobila Italija. Na kartah in po knjigah jo pišejo Casera For, Casera Forno, Im Ofen, Ital. forno, furl. for, nem. Ofen pomenijo po naše peč (lista, ki se kuri). Zemljevid slovenskega ozemlja (Slovenska Matica, 1921) ima: Im Ofen, jugosl. specialka: Kazera For. Čez planino vede dober tovorni pot, ki se je ohranil iz časa prve svet. vojne, v Vrh Krnice in čezenj na Ziljo. Ta pot je najkrajši in najbolj neposreden, za izletnike tudi najzanimivejši, ko so namenjeni iz Tablja na Smohor.

⁴⁷ Zielkofel, ital. Monte Zille di Mezzodi, Ital. ime Zille je brez dvoma posneto iz nemškega Ziel. Za tale poslednji izraz pa se mi ne zdi povsem neverjetna verzija, češ da bi bil slov. izvora: čelo, čela, čelje. Na jug se nam kaže ta gora kakor belo, prav dolomitsko, zelo strmo, domala navpično pečevje, ki se drzno dviga kvišku iznad velike vojaške ceste. Ime Celo bi tule morfološko ustrezalo, posebno če se držimo razlage za toplotni pojem, kakor nam jo podaja Badjura na str. 69 »Ljudske geografije«.

⁴⁸ Trate, Na Tratah, 1184 m, velika planina na ital. strani, nad stočjem Kótnice in Bombaša. Ital.: Malga Tratte, na avstr. spec. in na karti Slovenske Matice: Tratten.

⁴⁹ Koširjeva planina, 1542 m, ima ime po bivšem lastniku Koširju, ki se je preselil v Bače in še živi tamkaj ob Baškem jezeru. Italijani pišejo Casera Cossier, jugosl. specialka ima: Kazera Kosjer.

⁵⁰ Potok Vogel, V Voglu, gl. PV 1960, str. 596, op. 21. Ime, mislim, pomeni tukaj toliko kakor ogel, kot, konec, kraj, na kraju, meja. Do Vogla imajo v gozdovih Kanalc svoj srenjske pravice, onstran

šumno strugo po v živo skalo izdolbenih stopnicah, ki so ostale iz časa prve svetovne vojne in so že hudo izlizane. Kakor pišejo, je Voglova deber najtežje prehodna, najbolj divja od vseh grap in korit, ki se stekajo v obe dolini, Kanalsko in Železno. Gorje si ga človeku, so pripovedovali, če zaide vanjo ob veliki vodi. Še v lepem se zlasti zgoraj pod goro, ki so ji vzdeli ime Monte Bruca, 1583 m, noč in dan po neštetih žlebeh, grihih, strugih navzdol v Vogel na gosto sesiplje kršje, grohotje in pada tudi kamenje vseh debelin in vseh velikosti.

Naposled se po eni od teh strmih, dolgih, zelo krušljivih grap in čez podrtine povzpne-mo v višji, bolj odprt, a še zmerom divji, slabo razhoden svet, dokler tam ne dobimo pota, ki nas pripelje na kraj zelo značilne, široke, s travjem in hosto obraščene, v dnu močvirnate in blatne krnice ali jame. Na italijanski karti je pisalo »la Buca« in slovi tisti kraj, kakor sem kasneje zvedel, na daleč po bogastvu redkih, celo edinstvenih okamin. Od tam ni več daleč do sedla v kotu 1513, po zemljevidu »Sella Barizze«, na prvi pogled kaj čudno ime. Pot pa gre naprej na sever čez planino V Pečeh in mimo opušče-

potoka so gozdovi v zasebni lasti. Do potoka Vogla ali do bližnjega tabelskega mostu je segalo zemljiško gospodarstvo Bamberških škofov. Piše Milko Kos (»Slovenska naseljeva na Koroškem«, »Geografski Vestnik« 1932, str. 127) takole: »Lipalja ves je zadnja slovenska vas v smeri proti Furlaniji, bila je obenem zadnja vas bamberškega posestnega kompleksa in z njim Koroške proti Italiji. Dokler je šla bamberško-koroška zemlja, se je do danes ohranila slovenska govorica.«

Vogel v opisanem pomenu je po nemško Ecker in imajo tudi Nemci kraje tega imena, prim. naselje Ecker v nemškem kraju Sappada-Bladen v pokrajini Cadore, sredi Karnijskih Alp. Imenovali smo že učitelja Jožefa Kovača iz Kanalske doline, bil je Dèpalljan, če ne Lužičan (Vuščan), živel je 1829 do 1901 ter zapustil zgodovinske in razne druge zapiske. Tu ni moči razpravljati o tem, če in koliko so avtentični, ali pisec sam naveda podatke z 19. strani neke knjižice, »Sagen aus Kärnten«, od prof. J. Rappolda, izd. Rathorfe v Augsburgu, 1887, sklicuje se nanje in pravi, da je dne 11. junija 1334 avstrijski nadvojvoda ta in ta izdal zemljiškemu gospodarstvu bamberških škofov v Kanalski dolini dovoljenje za zgraditev trdnjave na potoku Dobje, zdaj Vogel imenovanem — »di costruire una fortezza sulla Dobja (ora Rio Uccelli)«. Bodisi Dobje, bodisi Vogel, pravni, če ga pišejo Nemci Vogelbach, po njih Italijani Rio degli Uccelli in še jugosl. specialka kratko malo Vogel. Nem. Vogel, ital. uccello je ptič, tič.

Pod Vištem ali Višnjo goro (nem. Wischberg) sta vzvišenini Viška glava in Viška glavica, le-ta 1347 m. Nemci so kakor povsod tudi tu prikojili obe imeni po svoje: Fischkopf, Fischköpf, in po njih Italijani: Cima Pesce, Nemški Fisch, italijanski pesce — po naše riba. Ta »riba« je prišla po ovinkih sem k nam: Viška glava je prekrščena v Ribjo glavo in Viška glavica pa v Ribjo glavico. (PV 1952, str. 318.)

⁵¹ Breznjak, gl. PV 1960, str. 596, op. 22. Dr. Matko Potočnik, n. m., str. 17, je pisal: Breznik.

nega premogovnika z ostanki nekdanje žičnice gor v Vrh Krnice na državni meji.

Na takem izletu kaže planincu po malem postajati. Zakaj hodoma se mu sproti odpira nov svet, zmerom z novimi, še nikoli vidnimi scenerijami. Vsa pokrajina je izredno slikovita, a kadar koli se spotoma popotnik ozre na jug, ga močno prevzame očarljivi pogled v zapadne Julijske s Poliškim Špihom v sredi, ki suvereno kraljuje čez vso svojo imenitno okolico.

Za povratek sem ubral drugo stezo, tisto, ki pelje zapadno od Breznjaka v dolino. Čedalje bolj so tudi tod mojo pozornost zbujali posebni, dotlej čisto neznani mi toponimi. Na karti sem videl, da hodim nad »Stavoli Scalzer«, pa čez »Sedoncis«, še po drugih, tudi zaradi imen dokaj zanimivih krajih. Potem sem doma iztaknil še takele nazive, kakor Kopf in Skalzerkopf, za vrtačo »la Buca« nemško Lochalm in za »Sella Barizze« nemški Lochsattel ter še več drugih podobnih, zelo presenetljivih reči. Kajti ni moč dvomiti za tiste kraje med dolinama Kanalsko in Ziljsko, ki so jim tuje rodci kakor koli skrivenčili imena, da bi vsa ta imena bila kaj drugega po izvoru kakor pa čisto slovenska. Od kraja sem bil odločen priti tej stvari do dna.

Dvakrat, trikrat me je potem od ondod domov zapodilo slabo vreme. Tudi si sam nisem mogel bogve kaj pomagati. K sreči je tudi tiste odročne kraje pridno obiskoval prijatelj dr. Ljotze Dolhar, trbiški zdravnik, vnet platinec, alpinist, visokogorski smučar, naš pripravniki, nad vse ustrežljivi konzul za planinske zadeve, kakor smo ga vedno spoštljivo imenovali. Odločil se je do temelja prebrskati sumljiva krajevna imena in se je z ljubeznijo do stvari lotil nelahkega opravila. Z domačinom, lovskim čuvajem Kovačem, se je nekolikokrat nade poln podal na ono svojevrstno ozemlje. Pretaknila sta ondod vse kote, sta tudi našla marsikaj, za kar se je Dolhar v prvi vrsti zavzemal, vendar se mi je potem potožil, češ da Kovač ni mož, ki si ga je bil želel, zdaj se piše Kówatsch in s tem da je vse povedano. Dolharja je na poteh ob kakšnem imenu sililo na slovenski naziv ali vsaj na slovenski izvor, a Kowatsch je obračal po svojem, res da ne po lastni krivdi pokvarjenem nagnjenju. Tu ali tam se je dialog končal neodločno, za kakšno ime pa je bila vendar pogodna zadnja beseda.

Omenili smo že *la Buca*, tisto blatno rupačo sredi skalnatih rebri vrh neizmernih Voglovih plazovin. Češče jo imenujejo *la Busate*, v pisavi po nemškem kopitu tudi *il Circo, il Cerchio*. Nemci pišejo *Loch, Im Loch, Lochalm* in po tem zadnjem nazivu še Italijani »i pascoli della Buca«. Toda v Luknji je morda bila kdaj planina, mogoče so bili tam notri tudi pašniki, danes pa ni nikjer onodod ne sledu ne tiru po kakšnih pašnikih, še manj po planini. V *Luknji*, pravim, ker tudi to ime je Dolharju za tisti kraj razodel njegov spremljevalec in mu še potrdil, da so domačini po *starem* tako govorili.⁵²

Nad jamo Luknjo je škrbina, na karti *Sella di Barizze*, piše se tudi *Sella della Busate*. Na prvi pogled zelo spominja na našo Luknjo, prehod iz Vrat v trentarsko Zadnjico. Dolhar je za tisti preval slišal nemški imeni *Quellsattel, Lochsattel*⁵³. Ali kmalu je bil pojasnjen pojav obojih imen. *Sella della Busatte* je nemški *Lochsattel*, le-ta seveda po prvotnem domačem imenu: Luknja, Luknja tu, Luknja v Triglavu in še drugod na slovenski zemlji katera. Stari ljudje so v planino hodili čez Luknjo, le po novem se sliši *Lochsattel*, ker pišejo tako, je pripovedoval Kovač.

Nemško ime *Quellsattel* odgovarja italijanskemu *Sella di Barizze*. Saj je povsod onodod veliko mahátega, močvirnega, blatnega, barskega, lužnatega, sploh vlažnega ali mokrega sveta. Po vsem kaže, da je tudi italijansko ime »Barizze« slovenskega porekla. Nisem jezikoslovec, toda mogoče je vendar beseda izpeljana iz naših nazivov, postavim, bara, barje, berij, berečina, berek, ki po Pletersniku vsi pomenijo kakor blata, luža, mahovje, močilo, močvirje. Italijanske *Barizze* bi bile slovenske barice, torej majhne luže ali majhna močvirja.

Zdravnik Dolhar in lovec Kovač — Kówatsch sta se vračala z Luknje po vzhodni rebri gore Bruke, kdove kako se ji po domače pravi, grozotno, z neznanskim hrupom zgrmeva po

⁵² Ital. *la buca* = kanta, kotanja, rupa, korito v terenu. Furl. bus, busate = luknja. Ital. *il cerchio, il circo*, nem. *Zirkel* = krog, obroč, od nečesa ob-

krožen prostor. (Zdi se, da je z nazivom *cerchio, Zirkel* sorodno ime tamkajšnje gore Monte Cerchio, na jugosl. specialki, list G. Dravograd, stoji Monte Čerkijo, nem. *Zirkelspitzen*, 1803 m, velike podrtine številnih dolomitskih rogijev in slopov vseh oblik, ki domala osamljena dominira nad koncem Voglovega grabna.) Nem. *Loch* = luknja, *Im Loch* = v luknji. *Lochalm* = planina v luknji. Ital. *il pascolo*, plur. *i pascoli* = pašnik, pašniki. Lahko se še omeni, da je ves tamkajšnji svet izrazito luknjast, jamast, vrtačast.

⁵³ Ital. *sella*, nem. *Sattel* = gorski prehod, preval, sedlo. Nem. *Quelle* = vir, izvirek, vrelec, studenec.

njenih strminah kar ni trdnega navzdol v globine hudournika Vogla. Preplazila sta se čez neštete gruščaste grape in grda, nerodna melišča, prišla potem po boljši stezi na jug do *Glave*⁵⁴, široke vzpetine med Bruko in Breznjakom, je prekoračila in po strmih severozapadnih bregih čudo razglednega Breznjaka dospela na nekakšen vogel, na jug nagnjeno ramo, prijazno, sončno zelenico z lepim, mladim macesnovcem po krajeh, kaj prijetno počivalo sredi samega divjega, odljudnega, menda le od gamsov obiskovanega sveta. En zemljevid piše krajevno ime »*lis Sedóncis*«, drug »*lis Sedónchis*«⁵⁵. Kovač je rekel *Sedóvca, Sedóvca*, prvi samoglasnik je izgovarjal nekam zamolklo, čuti pa je bilo prej e kakor a. Torej *Sedóvca* (*Sedlóvica, Sedlóvnica*). Znani alpinist in alpinistični pisatelj Purtscheller je etimologiziral tudi po imenih v gorstvu *Grossvenedigerja* (der *grosse vendische Berg, velika slovenska gora*). Našel je tamkaj toponim *Zettelunizach* pa brez ovinkov zatrjuje, da je slovenskega izvora. »Slovenska beseda *sedlovnica*, naglašá Purtscheller, pomeni *ingesattelte Gegend*«, obdan, ograjen, omejen kraj.⁵⁶ Morfološko ta označba za našo Sedovco povsem odgovarja.

Na kraju Sedovce, ob stezi, visijo strme, deloma navpične peči, *Skalce* imenovane. Nad njimi, nad stezo, na sami Sedovci, so *Staje na Skalcah*. Po zemljevidih in v slovstvu jih pišejo *Stavoli Scalzer*⁵⁷, ime, ki mi je dolgo ostajalo nerazložljivo.

Popotnika sta bila vesela cvetlice vulfenije, ki sta nanjo na obhodu tu in tam naletela.

⁵⁴ Glava, Kovač je prej vedel za njeo nemško ime, *Kopf*, je dejal. Karta Istituto Geografico Militare, 1 : 25 000, list Ponteba, ima višino, in sicer predvojna izdaja 1492 m, zadnja izdaja pa 1498 m. V nemški literaturi nahajamo tu pa tam imena kakor *Skalzer, Skalzerkopf*, vse brez boljših podatkov. Treba je tukaj poudariti, da vlada prav v nemškem pisanju huda zbroja, kar se toponimov iz tega sektorja tiče.

Glava je nad gozdnato škrbinico, kota na zemljevidu 1419, drugod (*Castiglioni*, n. m., str. 354) pa 1421. M. Gortani v knjigi *Giov. Marinelli »Guida della Carnia e del Canal del Ferro*, str. 309, ima za škrbinico višino (pribl. 1400 m). V tem sedlecu ali škrbini je razvodje za Sedóvco, ko gremo s severa na jug.

⁵⁵ *Sedóncis* je furlansko, *Sedónchis* italijansko, bolj novo. *Castiglioni*, n. m., str. 354, ima višino 1241 m. M. Gortani, n. m., str. 309, imenuje to mesto *Sedouchis*, kar še bolj kaže na slov. poreklo, in prištevja naziv »*Skalzerkopf*«, z višino 1200 m. Nemci pišejo o nekem *Skalzerkopfwiesen*, višina 1230 m, v pobočju Breznjaka, »*blumenreicher Wiesensattel*«, Georg Geyer: »*Ueber die Hauptkette der Karnische Alpen*«, »*Zeitschrift des deu. u. österr. A. V.*«, 1898 XXIX, str. 313.

⁵⁶ Ludwig Purtscheller: »*Zum Nomenklatur der Venediger-Gruppe*« v »*Zeitschrift des deu. u. österr. A. V.*«, 1883, str. 511–522.

⁵⁷ Tako zemljevid Istituto Geogr. Mil., list Ponteba, E. Castiglioni, n. m., str. 354.

Zdaj sta si na Sedovci privoščila zasluženi odpočitek in se potem čez Čofnigovo planino zadovoljna vrnila v dolino.

Botaniki pa so naprej vrtali in razglabljali, če vendar naša vulfenija še tudi kod drugod ne živi. In prišla je do imena najprej Črna gora. Piše Gortani: »Wulfenia carinthiaca raste v gorah nad Tabljem, sicer pa nikjer drugod na svetu, razen še v Črni gori in maloštevilne njej sorodne vrste so našli na Jutrovem«. ⁵⁸ Castiglioni pravi: »Wulfenia carinthiaca spada v posebno vrsto orientalskih, balkanskih in azijskih rastlinstev.« ⁵⁹ Avstrijski botanik Höhne, strokovnjak za planinsko floro (in nje fotograf, umetnik, pa kakšen!) takole pripoveduje: »Neke vrste vulfenije so še v Črni gori, Siriji in v Himalaji«. ⁶⁰ Naš Potočnik navaja, da ima koroška vulfenija svoje sorodnice v Evropi samo v Albaniji ter v Aziji v Himalajskem gorovju. ⁶¹ Globlje je posegal v problem Olinto Marinelli, ki je zapisal: »Nikakor ni svojega slovesa izgubila Wulfenia carinthiaca, odkar so našli dvoje novih species vulfenije drugod, eno v Siriji (v skalinah blizu Seleucia, Wulfenia orientalis) in drugo v zapadni Himalaji (Wulfenia Amherstiana) v okoliših Kumanu, severovzhodna pokrajina angleške Indije (v Marinellijevih časih je bila Indija še angleška kolonija), in Kunavar v kneževini Bizahir. Se vedno slovi in bo slovela lepa cvetlica iz tega divjega gorskega sveta okoli Krniških skal... Kadar je v cvetju, je še zmerom prihajajo občudovat številni izletniki z vseh koncev sveta. Botaniki z vseh krajev zemeljske oble romajo tja, v vzhodja Krniških skal, videt edinstveno, svetovno čudo prirode. Kaj je že Angležev prišlo v Tabeljske gore zaradi koroške vulfenije! Med tisoči in tisoči se imenuje slavn John Ruskin, umetnostni kritik, sociolog in pisatelj. Ves je bil prevzet, globoko je bil ganjen, ko je na milje daleč zagledal očarljivo sliko, razsežne, živo modre preproge čudovitega cvetja.« Tako je pisal Olinto Marinelli. ⁶²

Bilo je povsem naravno, da je Wulfenia carinthiaca zamikala tudi našega Pajniča, daleč čez meje domovine slovečega botanika. ⁶³ Zgodbo mi je pripovedoval tudi že pokojni dr. Josip Šašel, koroški rojak, in če se prav spominjam, je bil ravno on zbudil Pajniča zanimanje za koroško cvetlico, ali mu je celo s koroškega izleta v Ljubljano prinesel nekaj dragocenih cvetov. In zdelo se mi je takrat, ko da je Pajnič profesor Wester, ta naš vseznal, v pogovoru o vulfeniji omenil naš Boč. Naj bo tako ali tako, Pajnič je pisal Jožetu Kokalju, takratnemu sodniku v Šmarju pri Jelšah, za katerega je vedel, da hodi pogosto na Boč, naj bi ondi pogledal za rastlino, ki mu jo je natančno opisal. Bilo pa je to pred 30 leti.

Pisal sem zdaj sodniku Kokalju, ki živi v Kranju, naj mi sporoči, kako je bilo takrat s Pajničem in cvetko, ki jo je bil vneto iskal. Kokalj mi je poslal pismo, iz katerega povzemam: Okoli l. 1933 me je dr. Pajnič, s katerim sem bil prijatelj, naprosil, da mu na Boču — to goro sem pa zelo dobro poznal — poiskal neko prav redko cvetlico, ki menda pri nas raste samo tam gori. V vsem mi jo je opisal in lepega julijskega dne sem se napravil na Boč tisto rožo iskat. Stikal sem zanj zelo dolgo, gotovo več ur, vendar sem jo naposled našel nekako 100 do 150 metrov pod vrhom, na južni strani gore, med skalami, sredi dreves. Dve rastlinici sem izruval s koreninama vred, ju doma skrbno vložil med mah in v škatlo pa vse skupaj poslal Pajniču v Ljubljano. Dr. Pajnič, izredno resnicoljuben človek, mi je nemudoma ljubeznivo odgovoril. Vesel je bil, da sem mu poslal prav iskano rastlino — vse tako mi zdaj piše sodnik Kokalj in še dostavlja: »Po mojem mnenju sem Pajniču takrat našel prav tisti cvet, ki ga Vi v svojem pismu omenjate.«

Zdaj pa, da končam pripovedke o vulfeniji, še eno domačo. Belili so si glave z vprašanjem, zakaj živi koroška rožica prostorno samo na skrajno omejenem območju. Eni so pisali, da je vulfenija mogoče florističen relikv izpred dobe razširjenih ledenikov. Drugi govore o imigraciji rastline z Vzhoda. Ugotavljali so, da je rast vulfenije odvisna od lastnosti podtalnega sveta. Semenska zrnca

⁵⁸ Michele Gortani, ital. botanik, v knjigi Giov. Marinelli: »Guida della Carnia e del Canal del Ferro«, 1924—25, str. 48.

⁵⁹ E. Castiglioni, n. m., str. 30.

⁶⁰ Ernst Höhne, n. m., str. 740.

⁶¹ Dr. Matko Potočnik, n. m., str. 55—56. Pisatelj nam tukaj podaja opis vse koroške flore.

⁶² Olinto Marinelli v knjigi svojega očeta Giovannija Marinellija »Canal del Ferro«, 1894, str. 70—72. Kako so prihajali v gore okoli Karniških skal razni odličniki iz tujine, zlasti Angleži, občudovat koroško vulfenijo, o tem nam pripoveduje zanimive podrobnosti Stanko Hribar: »Churchill na Koroškem«, PV 1958.

⁶³ Dr. Edvard Pajnič je bil pravnik, nazadnje sodnik vrhovnega sodišča v Ljubljani. Intenzivno se je bavil z botaniko in so ga poznali botaniki doma vseh svetov. Pisal je tudi za Planinski Vestnik kar v pesniškem slogu članke o naši flori, tako: »Botanični vrt na Begunjsčici«, PV 1933, str. 391—398.

vulfenije so gladka in težka, tako da jih veter ne more razganjati na daljavo. Tudi živali ne prenašajo semena vulfenije, ker se te rastline nič ne dotikajo. Jabornegg nam še poroča, da so si botaniki mnogo prizadevali, kako bi se koroška vulfenija presadila in vzgojila še drugod. Jemali so si spod Krniških skal velike zaboje zemlje za botanične vrtove široma po Evropi, češ da bodo vulfenijo »na pravi zemlji« udomačili še drugod. Toda zaman.

Prišel pa je Slovenec, Alojz Knafelc, kdo od predvojnih planincev ga ni poznal, našega kralja markacistov! Ob smrti so mu manjkale samo še dve ali tri hoje na Triglav, da bi jih bil naštel sto. In kaj je prehodil še vse drugih gor! Takratni urednik Planinskega Vestnika mu je pisal v osmrtnici: »Ljubil je planinske cvetke. Ta ljubezen se je pokazala v čudaški obliki v naslednjem slučaju. Na Gartnerkoflu v Karnskih so nemški turisti Knafelcu pokazali cvetko Wulfenia carinthiaca, češ ta uspeva samo ondi in še nekje na Himalaji. Knafelc, ne bodi len, izkoplje pri drugi priliki nekaj teh cvetlic s korenem in jih vsadi v Gornji Krmi v isti višini, vse seveda tajno; to je bilo 5. avgusta 1899. In glej, cvetlica se je prišla in še deset let pozneje jo je umetni vrtnar tam našel, ponosen, da jo hranijo tudi naše planine...⁶⁴

Ali se je pa ohranila do danes, koroška vulfenija, pod vrhom Triglava. Prišel bo julij, pojmo pogledat!

Tiste binkoštnice nedelje sva s Stankom preživela na Malem vrhu, tam gori v Koritnikih, prelep planinski dan, ki se je zdaj že nagibal in je bilo treba vrniti se. Po gabrnatih lavtih sva se spustila na Pridol⁶⁵, v tistem kaj svojevrstnem predolu pa še za malo postala, kajti težko je bilo nama odtrgati se od čudovitih razgledov po Koritnikih in vse tja dol do Zilje. Lepe, zdaj še tihe koroške planine so se belile po svetlih zelencih. Gori za Javornikom so v višave str-

mele mogočne Krniške skale. V barvah poznega junijskega popoldne so še bolj izrazito razkazovale svoje divje stene, vso svojo silno podobo. Krog njih, zdelo se je, kakor da drugi vršaci v tem gorstvu izgubljajo višino in oblike. Potem je šlo s Pridola naglo navzdor. V eni uri sva bila na Prihodu. Ze je nalezala noč, sveža, tiha spomladanska noč v planini. Tu, tam se je na visokem nebu vžgala zvezda.

V seniku se je nama pri kraju zaprašilo od trušja, planincev pa je marsičesa vaju, legla sva bolj v sredo in se zadovoljna zarila v seno. Lunin soj se je skozi špranje v deščeni steni skrivnostno poigral po senenih kupih. Nekje blizu je viknila sova. Iz daljnih gozdov se je od časa do časa oglašal zamolkel lajež srnjaka. Prihod, ljubki potoček, je sladko šumljal za senikom in naju prijetno uspaval.

(Se nadaljuje)

Pogovor med potjo

Boris Režek

Z jase v dolini se pokažejo grebeni nad temnim pobočjem gozdov. V jutrih se zarezujejo izostreni obrisi v bledi svod in zarja rdi na snegu po temenih. Nad tratami še lega rahla meglica in sonce se počasi niža v zatrepe. V sopoti pada slap; prečča voda obpljuskava stene in valovi v bučnem grmenju. Počasi se umirja nad tolmuni in odseva podobo vrhov, ki jo zagrinjajo nihajoče sence, kakor bi segale po njej drhteče roke in se spet odmikale.

Šumenje Bistrice utihuje v gozdu pod Mešenikom. Pot zavija v breg te mračne gore, ki loči tiho dolino Belc od sončnih jas v Koncu.

Lovce se je obrnil nazaj v bajto. Z daljnogledom je bil pregledal vse robove nad dolino. Jurjevec je bil prazen; na Legarjih ni bilo nič in tudi pod Skuto ne, kakor bi vsa gamsja živad poginila.

Vročina bo. Takrat se drže gamsi bolj v rušju in pritiskajo v dolino. Stari goščar

⁶⁴ Dr. Josip Tominšek: »Alojzij Knafelc«, PV 1937, str. 224. Dr. Julij Felaher: »Zgodovina koroških podružnic Slov. plan. društva« v »Koledarju slovenske Koroške« 1960, str. 68.

⁶⁵ Pridol, 1644 m, ital.: Sella (Passo) della Pridola, širok predol, čezenj se prevali tu gori komaj zaznavna steza s planine Prihod na planino Kot. Steza pelje naprej za krajem Modričjega vrha na Mokrine. Lep planinski izlet.

Predolov in Pridolov je na Slovenskem in na nekdanjem slovenskem ozemlju veliko. Pridol se imenujeta prevál in planina v Karavankah, severno pod Blekovo, na avstr. strani. Avstr. spec. piše Pridou, jugosl. spec.: Predol.

izpod Kogla se je spustil v senco Hudega grabna, oni pod Sedlom pa lazi po snegovih v Planjavi, ker ga daje žega.

Seno se bo lepo sušilo. Snožet je že vsa na tleh; mrva je razplastena po ravnici in grabljice so jo pričele obračati.

Praprečani kose po Sušavah nad Primožem in na Planino so že gnali. Paša v Sedlu pa je prišla na nič, ker jo mel vedno bolj zaspava. Le jarce še zaganjajo v Sukalnik in vselej se zgubi nekaj glav. Letos pa bo še slabše, ker v Beli spet gnezdiijo orli in bo ta par pobral kaj jagnjet in kozlet.

Tako se pogovarjava z možem, ki sem ga bil na poti v Sedlo došel na Jermanici. Težko oprtan je stopal po kamenju in gledal v tla. Ozki oprti koša sta se mu zarezovali v ramena in znoj mu je zalival oči. Redki svetli lasje so se mu sprijeli v štrane in trudno si je segel vanje, ko je od časa do časa postal in oprl svoje breme na skalo ob poti.

Povedal je, da zdaj v dolini skoraj ni drugega dela kot samo nošnja. Z lesom je v kraju in bo že res, kar je bil pravil stahoviški vedež, da je Grintovce bog ustvaril prav na zadnji dan, ko je bil že vsega sit, da ni več utegnil spraviti zlata ali vsaj železa v njihove žile. Tako je vse skalovje prazno in revno, da ponekod še vodc ni na njem. Do koder sega zelenje, svet še kaj velja; gori po vrhovih pa ni drugega kot kamen in sneg.

Na vso moč so hiteli podirati gozdove, tako da zdaj po Bistrici ni nikjer več za sečnjo godnega lesa. Le kam je šla vsa ta množica debel, ki so jo splavili in zvozili na žago v Stahovici.

Tam, kjer je nekdanj rasel gozd, stoje le še parobki. Vse te goličave, koder zdaj rase zanikrno bukovo grmovje in ščavje, so bile nekdanj smrekovi gozdovi. Komu v prid je bil denar, ki so ga kupci odštevali za skladanice desk in tramičev? Se za nabiranje planinskega mahu in zdravilnih rož so morali plačevati bajtarji; za vsak sanivec in ročico. V tolikih letih bi moral zrasti kup denarja čez strehe visoko, a kamniški meščani so belili pročelja svojih hiš, zadaj pa so pod roko prodajali opeko iz razpadajočih zidov.

Ko so jim padli v naročje širni, nedotaknjeni gozdovi, v katerih še nikoli ni pela sekira, so se zarili vanje kakor črv v les. Petdeset let zatem pa ni bilo več sledu o nagrabljenem bogastvu. Kar so zdrgnili na kup skopuški, nekdanje beračije vajeni očetje, so razmetali sinovi. Denar je prehajal iz rok v roke in domačije so menjavale gospodarje kot drobiž pred kvartači.

Zmeraj globlje so se zajedale sekire v gozdove. Reka denarja je pritekala v kamniško mesto in kakor bi presihala, je zginjala brez haska in koristi.

Vedno več so terjali meščani. Poseke po Bistrici so že segle do Brsnikov, podrli so vse po dolini in drvarji so že silili vkreber pod robove. Denar pa ni nič zalegel, kakor bi bil netek v deželi. Vse, kar so zbrali očetje,

je šlo skoz grla sinov in zetov, da so za praznike imeli na mizi močnik namesto potic.

Mož se je prav razhudil. Res je bilo tako in po vojni je padlo še tisto malo lesa, kar ga je bilo ostalo, da se je žaga v Stahovici naposled le morala ustaviti. Domačini so bili že od nekdanj gorki na Kamničane, ki so si lastili gozdove ob Bistrici, oni pa so smeli le delati v njih za trdo dnino.

Že sva šla čez plazove, ki segajo z Brane v dno Sedliščka. Se dancs po sto in več letih je videti mogočne parobke. Kakšen les je nekdanj rasel po teh rebrih, zdaj pa je povsod samo bukovo šibje.

Stahovico in druge vasi okrog je zadel hud udarec, kajti zdaj še dela ni več. Bajtarji ne morejo živeti od same borne njive, ki jim je morda še ostala. Povsod je spet preveč ljudi, kot jih je bilo pred vojno, čeprav jih je toliko pokončala.

Mož je utihnil. Vedel sem, kaj bi še utegnil povedati, zato sva molče pomikala vkreber po Klinu in mislila vsak zase.

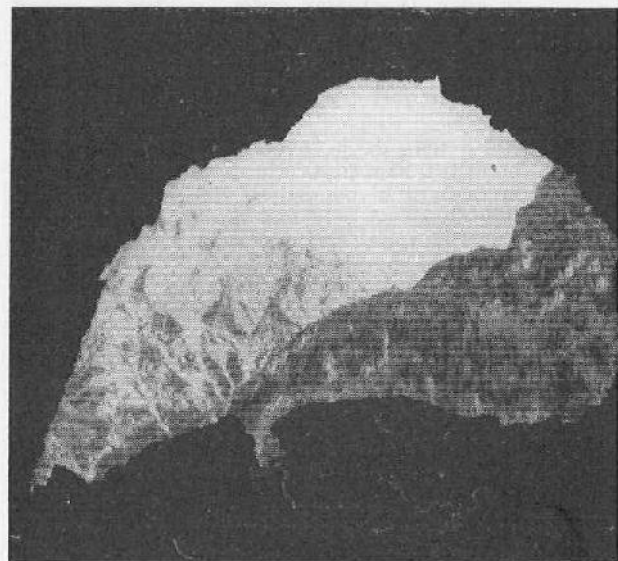
Na stanu sva potem posedela pod macesni. V gorah je bil pokoj in težka sparina se je razlezla med grebene. Negibno so viseli kopasti oblaki nad vrhovi in daljave je zagrinjal čad. Na Sukalniku se je lesketal curek na skalah pod snežiščem, stene pa so se belile kot razžarjena kovina.

Poldne je minilo in nad rušjem je drgetal razgreti zrak. Vse Sedlo je bilo prazno in steza se je pusto ovijala čez melišča.

Zlovoljni možak je sključen pod težkim košem spet stopil naprej. Težile pa so ga tudi misli, ko je gledal predse na mučno pot in mu je znoj zalival oči. Ni mu bilo mar za cvetje

Pogled iz zijalke v severni steni Rzenika

Foto B. Režek

po tratah in imel je eno samo željo, da bi končno že odložil svoje breme in se vrnil v dolino k svojim vsakdanjim skrbem.

Zanj ni bilo vsega tega, kar se mi je kazalo in je minevalo ves ta dolgi poletni dan. Ni ga vleklo, da bi se povzpel kam više in se razgledal po daljavah.

Takšni so vsi gorjani. Gore imajo pred pragom, pa se ne menijo zanje in preklinjajo strmalni, po katerih se morajo pehati za svoj kruh in na tihem sovražijo ljudi, ki brez potrebe lazijo po vrhovih. Mrzijo se tudi med seboj. Zaradi prgišča kamenite zemlje in zaradi zaslužka, ki si ga morajo trgati drug drugemu od ust.

Že od nekdaj je bilo tako po vseh gorskih dolinah. Vriskajoči pastirji so živeli le v omlednih zgodbah, prav tako kot povelječani, junaški divji lovci. Toda mestni ljudje so si v objemu gora ustvarjali varljivo podobo nekega neresničnega življenja, v katerem naj bi bili vsi skrajna brez sence zla. Ta možak, ki sta mu bila za delež samo delo in trpljenje, bi lahko pripovedoval še vse drugačne zgodbe, če bi mu bila dana gladka, razodevna beseda. Tako pa se le tu pa tam dotakne kakšne stvari, ki je kdaj padla čezenj in mu ni mar za tegobe, ki so zadele njegovega soseda.

Nekoč se je še z dvema drugima podal nad gamse v Mokrico. Seveda s počrnjenimi obrazi in zarjavlimi karabinkami pod pazduho. Nedelja je bila in ni kazalo, da bi lovec kaj lazil okrog, saj se je bil dovolj nahodil čez teden in zato so bili brez skrbi. Onadva sta se postavila na strežo, sam pa je bil za gonjača. Veter je bil dober in tropa se je počasi pomikala po zelenici, da so naposled lahko vzeli vsak svojo žival na muho.

Na povratku pa so padli v zasedo. Globoko doli v Korošici jih je prestregel lovec, ki je bil slišal strele in preden so se prav zavedeli, je eden že obležal mrtev, preden je mogel sprožiti že namerjeno puško. Lovec je bil hitrejši in ves plen je šel po zlu. Povrh vsega pa sta ostala dva dobila na sodišču za vso zgubo in jari trud še po nekaj mesecev nemečka.

Nič o tem, da je lovec moral streljati, če ni hotel biti sam ubit. Možak ga je le preklinjal in nemara bi ga nadvse rad po rokovnjaški šegi obesil za pete nad mravljišče, če bi mu prišel v roke. Kaj postava in pravica! Domačin bi moral imeti na voljo zemljo, gozdove in divjad, tako kot je bilo v davnini.

Nemara ni vedel, da so zavidani grunti nastali v težkem delu mnogih rodov in da je slednja gruda prsti na njih prekvašena z znojem in krvjo. In kaj bi bilo, če bi si vsakdo lahko lastil gozd; kaj mladika bi ne utegnila več zrasti. Gamsov in srnjadi bi tudi ne bilo več in na tako opustošeni zemlji bi se ljudje pobijali še za mnogo manj, kot pa je vredna divjad.

Mnogo dobrega je v gorjanih, vendar zavisti ter pohlepa ne morejo zatajiti in ta dediščina

gre iz roda v rod, pa naj so časi dobri ali slabi.

Dan se je nagnil v večer. Možak se je vrnil proti Bistrici in se že utrnil za Gornjo gričo. Sahneči curek slapa pod Okrešljem je samotno šumel iz globine. Nikjer ni bilo videti človeka.

Na grebenu Planjave se žari sonce in obsijane rezi se počasi pogrezajo v modrikasto senco. Skalovje potemneva v odtenkih, ki jih narejajo prameni luči izza škrb in glavičev v dno segajočih stebrov. Sive plati so postavljene na rjave klade vznožja in čeznje se počejajo curki iz črnih votlin.

Kamen udari v rušč in plazič zapresketa. Sneg pod steno je na gosto pokrit z okruški in skalami.

Tako, kot je nastal, se je dan tudi utrnil. V motnjavi senc in svetlobe so potihovali glasovi. Možak je tedaj že meril dolgo pot po dolini proti Domu. Ni ga tešilo navdajajoče šumenje Bistrice, ker se mu je v mislih že oznanjal trdi jutrišnji dan. Ni gledal v zarje, ki so ugašale na grebenih. Videl sem ga sključnega pod težo, ki jo vlačil za seboj od rojstva do smrti.

Za nas so gore oddih in povračilo za marsikaj, zanj pa bodo vedno ostale le trpljenje. Zato si bova ostala tuja, četudi se bova še kdaj srečala in se pogovarjala med potjo. Nič ne morem storiti zanj, kot ne on zame, in po slovesu bova spet šla vsak v svojo stran, kot nama je usojeno.

Poslednja zatočišča miru

Francè Avčín

Pozimi sem se smučal v Tirolah. V prijetnih razgovorih ob kozarcih pretihotapljenega rujnega makedonca sem se spoznal z možmi alpinisti, svetovnimi potniki. Razvnel se nam je pogovor o lepi a po njihovem mnenju že vse preveč urejeni Avstriji ter njenem osupljivem turizmu. In pa o naši čudoviti, tudi po njihovem mnenju še ne preveč počesani Jugoslaviji. Le eno bi povedal iz tega razgovora: ne morejo pozabiti dreves, kot so jih videli pri nas. Takih, ki jih trije možje ne obsežejo! Zato bodo prihajali še in še, dokler bo še kaj takih dreves. Se prav nič se ne ukvarjajo s socializmom, vendar so mi vneto izjavili: »Kakšna sreča za vaše gozdove, da v

njih ne gospodari nepreračunljiva, nesmotrna in požrešna zasebna sekira!« Obnemel sem, preblisnilo se mi je o Snežniku, Pokljuki, Raduhi, in pustil sem jih njihovi veri. Bomo tudi to, da nam prav socializem še ponuja rešilno roko v obvarovanju poslednjih zatočišč miru, naravnih gozdov predvsem, razumeli šele, ko bo prepozno?

Človek bo gozd vedno bolj potreboval, saj je gozd glavna utež na tehtnici ravnovesja v naravi, človeka pa je vse več in več. Človek je in ostane z naravo povezan tja do veselja. Zaenkrat je še popolnoma odvisen od najvažnejše vseh kemičnih tovarn: od navadnega zelenega listja. Še dolgo bo tako, če ne vselej. »Gozd je od vseh bioloških regulatorjev ravnovesja v naravi najkrepkejši« (C. Jeglič). Zato se vprašanja gozda že dolgo ne tičejo več samo potrošnikov lesa in gozdarjev, temveč zadevajo vsakogar. »Tudi pri gozdarjih mora dozoreti spoznanje, da postajajo interesi skupnosti vedno odločilnejši.« (C. Jeglič). »Za gozd smo danes vsi odgovorni.« (Leibundgut). Ni čuda tedaj, če se od časa do časa pojavljajo ob vprašanjih gozda tudi nestrokovnjaški glasovi iz laiške javnosti.

Gozd predstavlja neprecenljiv pokrajinski element, naravni gozd predvsem, neurejeni pragozdi v največji meri. Z gozdom vred so izginile cele kulture: stara Grčija je bila zelena dožela, gozdnata kot naša, zato rodovitna. Njeno ljudstvo je bilo velesila ustvarjalnosti in kulture, dolgujemo mu našo humanistično izobrazbo. Danes je komaj petina te dežele za silo pogozdena. Posledice? Vodnjaki so usahli, žetve so revne, zemlja ogoljena, ljudstvo v bedi. Nič lažjega kot porušiti delikatno ravnotežje v gozdni naravi, nič težjega kot privaditi ga nazaj že zato, ker pri gozdu narava ne računa z leti, temveč s stoletji.

Aleksander Veliki je v pragozdovih okrog današnje Ankare še lovil slonc. Kako bedni so ti brezgozdni kraji dandanes!

Zato povsod v naprednem svetu pričenja gozdove ščititi država. In ne le gozdove, vso naravo! Rojevajo se premišljeni državni programi za ohranitev divjine, vznikajo posebne organizacije za očuvanje tal, mladinske predvsem. Ljudi vodijo v naravo, ne več samo z motorjem, temveč peš na dolga srečna popotovanja.

Geslo »očuvajte divjino« se širi vse glasneje. Divjina, to so področja, ki jih bo človek lahko samo obiskoval, ne bo pa smel v njih vladati samopašno kot nekoč s sekiro, lopato in puško, čeprav lovska zaščita ne more več biti istovetna s prepovedjo vsake puške. Naravne uravnalce razmerja in števila divjadi smo ljudje iztrebili, pa moramo njih vlogo prevzeti sami, da se nam divjad ne izrodi in ne namnoži preko mere.

Povsod v svetu raste važnost službe spomeniškega varstva, nepokvarjena narava pa je sama največji spomenik. Zakon o čuvanju divjine bi vsakomur nekaj obvaroval: tistim, ki gospodarijo z javnimi dobrinami, bi ohranil

rezerve za primer kake velike nuje; našim potomcem bi nudil rezervat, ki bi v njem lahko podoživljali prvobitna doživetja svojih prednikov; ustvaril bi ugodno okolje za rastlinje in divje živeče živalstvo, največji čar našega planeta. Vse to si lahko ohranimo za vselej. V divjini je ohranitev sveta. Če pa tega ne bomo storili, bo postalo živo življenje v naravi le še žalostna folklor, spomin, fraza, taka, kot so dandanes svetopi-semske cedre libanonske. Ne izpustimo te prilžnosti!

Varstvo narave, največjega spomenika, je neprimerno več kot golo zadovoljevanje estetskih nagibov človeka. Odtod narodni parki, dota vsakega naroda, njegove svetinje, ki morajo za vselej ostati v prirodnem stanju. Vse več in več je v svetu takih zaščitnih področij, večjih in manjših, tudi prav malih, a zato nič manj pomembnih. Na Švedskem so nedavno totalno zaščititi področje veliko, kot je Švica, pogorje Sarek. Tam ni dovoljeno niti markiranje poti, niso dovoljena niti najprimtivnejša zaklonišča za turiste. Strogi zakoni jih čuvajo in neizprosni šolani poklicni nadzorniki pazijo v njih. Možnost, da v prosti naravi vidiš gansa, jelena, orla ali celo divjega petelina postaja važnejša kot televizija. Možnost, da najdeš iskani svoj cvet predstavlja pravico, prav tako nedotakljivo, kot je pravica in svoboda besede in črke. Če naj se človek povrne k ponižnosti, ni treba takoj pogledati v zvezdno nebo, kot je zahteval Kant. To je za tiste filozofe, ki vedo vse o vsem. Navadnemu človeku zadostuje pogled na rastlino, drevo, na cvetno čašo. Rastline nam govorijo zgovorneje kot sovražno veselje, saj so tudi one žive. Dante, ta večno aktualni mislec, je dejal, da se je »stvarilna sila« vtelesila v rastlinski duši. Pomislimo, da so ta bitja bila za milijone let pred nami ljudmi, pa bomo skromnejši, pa nas bo obšlo spoznanje, kako neznatni in minljivi smo pred naravo.

Stotine živalskih vrst je človek že iztrebil, tisoče rastlinskih. Značilnost dobe stroja in atoma je, da prezira biologijo, nauk o vsem živem, v korist anorganskih znanosti in njih uporabe v tehniki. Posledice vidimo vsepovsod: osiromašenje kulturnega življenja ter industrijske pušče tehnokratov. Dvoje bo važno v bodočnosti in že sedaj: razširitev in poglobitev pouka biologije ter reformiranje zakonodaje o zaščiti narave. Ogledimo se na Švede, Poljake, zadnji čas tudi Francoze! Zaščita narave se mora rešiti svojih uradnih mačehovskih skrbnikov, postati mora sveta stvar naroda samega.

Zatočišča miru postajajo življenjska potreba enako kot čisti zrak in zdrava voda. Tem novim resnicam ne botruje več kaka estetska romantika, temveč navadna biologija, z vsakim dnem bolj neizprosna. Znanost in tehnika zaslužujeta naše duhovno in telesno življenje vse popolneje, preganjata naravo iz nas, nas silita pozabiti, da smo kljub vsemu vendarle samo njeni delci. Naše delo pri tem

izgublja svojo nekdanjo celovitost, posameznik celote ne dojema več, pa njegova ustvarjalnost ob tem gine, sam pa se počuti to, kar postaja: kolesce v stroju, ki preti zaseči vse, kar na zemlji je. Tehnika, otrok človekovega duha, proizvaja taka sredstva, ki prav tega duha pobijajo, uničujejo. Z njim vzporedno mu propada telo, kajti že je izgubil zanesljivi živalski instinkt, ki žival nezmotljivo vodi k nanjo pravilnim dejanjem. Izgubil je občutek še naravno živečih ljudstev, da je človek prav tako bistvena sestavina cnovite narave, kot so rastline in živali. Nepripravljen se znajde pred izbiro, ali naj se z dušo in telesom zapiše tehniki in se duševno povsem loči od narave ali pa naj si poišče lastnih poti nazaj k njej. Narava postaja posamezniku problem, hkrati pa se mu rodi hrepenenje po njej, zdravi občutek samobrambe pred bleščečo jekleno pošastjo, ki grozi pogoltniti vse, kar nam je dragoceno in drago. Upajmo, da nam bo le ostalo zdravega duha, ki bo znal poiskati ravnesje med živo naravo in moderno sonaravo, panaravo tehnike. Prvi pogoj na tej poti so čim številnejša zatočišča miru, otoki divjine.

In kje smo Slovenci z našo prelepo deželico? En sam narodni park smo z muko iztrgali lastni kratkovidnosti. In bore 2000 hektarjev meri namesto prvotno zamišljenih 22 000 ha. Pa še to samo v visokih gorah, povečini iznad gozdne meje. Le kdaj bomo učinkovito zaščitili naše po lepota svetovno znane gorske predele Martuljek, Kot, Bohinj, Robanov kot in seveda Trento? Pa manjše in nižje, kot so npr. Planinsko polje, Cerkniško jezero, soteske Kolpe, Iška, Pekel? Le vrh Snežnika je že rešen, na papirju. In tolminska občinska skupščina je postavila gradnje v Trenti pod nadzor.

Še bore Triglavskega parka ne znamo vzdrževati, kot je treba. Le kdo bo plačal nadzorovnika, čuvaje? Res strašno vprašanje! Tako pa so se tam lani mirno pasli bohinjski voli in Trentarji so jim z vso pravico menili pridružiti še svoje ovce. Tako turisti za »rekreacijo« trgaajo cvetje enako nemoteno kot poprej. Prostovoljnimi gorskimi stražarjem se vse le smeje, pa še kaj drugega tvegajo. Oko postave pa dalje od Savice ne prodre. Do tam ga pripelje motor, čez strmo Komarčo bi pa moralo peš.

Ne pričakujemo samodiscipline od današnjega človeka. Slejkoprej razume le paragraf, ta šibki nadomestek za nekdanjo na mestu podeljeno učinkovito batino.

Kaka popolna zaščita tako širokih predelov, kot je npr. Bohinj, seveda ni možna. Premajhni smo in še ne dovolj bogati. Toda nekaj je treba ukreniti v tej smeri, nekaj odločnega. Da se ne bodo tudi tu prekrizanih rok pritoževali, kako so nas v drugih republikah že prehiteli. In slovensko gozdarstvo, lesna industrija in izvoz ne bodo propadli, če se bo kje kak gorski gozd povrnil v prvobitni pragozd. V Trenti na primer. Nam vsem pa bo le v ponos in veselje.

Perspektive in naloge mladinskih odsekov

Tonček Strojina

Po statutu PZS imajo planinska društva kot samostojne planinske organizacije za opravljanje svojih nalog odbore in odseke. Vzgojno delo z mladino opravljajo mladinski odseki. Statut PZS in pravilnik o delu z mladino PZS zaenkrat še govorita o planinskih društvih in mladinskih odsekih kot o odprti, na prostovoljno bazo in teritorialno nevezanih združbah planincev s skupnimi cilji. Vendar povezanost delovnega človeka s proizvodnjo, ekonomsko, časovno in preko delovnega razmerja tudi krajevno zahteva svoj logični zaključek po planinskem uveljavljanju v okviru delovnega kolektiva, zavoda ali šole. Prve poizkuse, in reči moramo, da zelo uspešne, naša planinska praksa po delovnih kolektivih že pozna.

Posredna oblika glede članstva MO so tudi mladinski odseki planinskih društev naših podjetij in ustanov (npr. PTT, Železničar, TAM, Litostroj itd.), ki zajemajo predvsem mladino teh podjetij, čeprav pristop ni izključen tudi nečlanom delovnih kolektivov. Taka planinska oblika dela v podjetju, šoli ali ustanovi ima nedvomno velike prednosti predvsem v organizacijski povezavi in poznavanju svojega članstva. Skupno pri delu — skupno v gorah! To je njihovo geslo. Sicer pa so sindikalna planinska društva v naši planinski organizaciji že stara, so pa naša planinska perspektiva, ki jo bo treba tudi organizacijsko s strani planinske organizacije poudariti in moralno podpreti. Prihodnja skupščina PZS bo prav gotovo izrekla besedo tudi o tem.

Verjetno je, tako nakazuje perspektiva, da bodo v prihodnosti mladinski odseki tistih PD, ki so prva v mestu in kraju pričela z delom in so najmočnejša (npr. Ljubljana-matica, Maribor-matica, Celje, Jesenice, Kranj), kasneje prevzeli vlogo koordinatorja sindikalnih in šolskih MO, saj gre razvoj planinstva nedvomno v smeri, da je mesto planinskega delavca, pa naj gre za starega odbornika ali mladega planinca — neposredno na svojem delovnem mestu v tovarni, uradu ali šoli, skratka sredi toka družbe. Planinska društva — maticе pa bodo v svojih krajih obdržale vlogo koordinatorja in organizatorja

akcij centralnega tipa in bodo morala biti vzdrževana iz okrajnih sredstev.

Planinska društva, če hočejo še prosperirati v svoji sredi, ne bodo smela ostati le krog zaverovancev v planinski svet, ki se s svojimi akcijami v večjih mestih izgublja v poplavi vseh mogočih oblik zabave, temveč si morajo sondirati terene neposredno na delovnih mestih človeka v proizvodnji, v uradu. Premakniti se mora center tistega najširšega planinskega dela kot izletništvo, v sredo življenjskega toka. Izkoristimo prednosti naše planinske organizacije! Nahrbtnik, dobra obutev in obleka, konček dobre volje in pot — v gore. Nedvomno so danes dane najširše možnosti, da vsak naš človek lahko goji planinstvo, če je le zdrav, da vsaka tovarna, urad ali šola organizira planinske izlete. Smučarji, boksarji, plavalci in druge organizacije pri svojem športu ne zmorejo tega.

Tudi finančno se nam ta oblika izplača. Najsplošnejši stroški planinske propagande, ki so glavna postavka za vedno ogroženi planinski proračun, naj se črpajo iz skladov skupne porabe oz. skladov za rekreacijo. Marsikje bo v bodoče (primeri so tudi že zdaj!), da bo oskrbniški personal planinskih postojank na plačilni listi podjetja.

Posebno vlogo bomo namenili akademskemu planinskemu društvu — kot intelektualnemu vrhu planinske mladine sploh. Nedvomno je, da je bilo to društvo ustanovljeno s posebnimi cilji. Če so mladinski odseki kadrovska baza PD, potem je akademsko planinsko društvo v Ljubljani — kot intelektualni vrh planinske mladine — kadrovski vir komisij PZS, katere sedež je tudi v Ljubljani.

Kolikšen je pomen akademskega društva tudi za vsesplošen kulturni planinski napredek, mislim, da tega ni treba posebej poudarjati. Le spomnimo se odprave v Ande, ki smo jo z znanstveno alpinističnimi cilji pustili natihoma — propasti.

Premalo poudarjamo tudi ideološko plat razvoja mladinskih odsekov oz. planinstva pri nas sploh, čeprav trdimo, da je tudi planinstvo družben pojav, ki ima svoje korenine že v davni preteklosti slovenskega človeka kot lovca, planšarja, gozdarja in gorskega kmeta. Vsak družbeni pojav se danes analizira. Ne pustimo, da nas situacije na terenu zalotijo nepripravljene. Prestopimo meje PD, kjer so danes centri planinskega življenja, in sejmo planinsko misel tudi izven njih.

Pred leti so pričeli s seminarji za mladinske vodnike in se lahko danes pohvalimo z nekaj sto vodniki. Pravilnik o mladinskih vodnikih PZS vloge vodnikov sicer nikjer ne precizira, čeprav je jasno, da mu je namenil tudi nekaj več kot samo vodstvo mladinskih izletov. Tudi sicer ni o vlogi in delu mladinskega vodnika kaj več pisanega, čeprav bi študij o mladinskem vodniku, njegovem delu, napisan po dosedanjih izkušnjah še kako zaslužil objavo. Pogrešamo tudi nadaljnjo perspektivo za mladinske vodnike. Morda v pravici do prevedbe v gorskega vodnika po nadelanih gorskih poteh, ki jih ima registrirana komisija za al-

pinizem. Na tako ali podobno perspektivo pa bomo morali še računati, ker je v tesni povezavi s problemom nadaljne zaposlitve mladega planinca, ki prekorači 25 let starosti, kolikor znaša po pravilniku o delu z mladino starostna meja med mladincem in članom. Nesporno je, da bomo morali tu nekaj ukreniti in perspektivo nadaljnje zaposlitve mladega planinca tudi nakazati. Poiskati bomo morali povezavo med delom, ki ga je mladi planinec opravljal v MO in pokazal zanimanje v ustreznem delu v PD oz. članskem odseku.

Prav tako bomo v bodoče težko shajali brez republiških srcenaj mladinskih vodnikov, kot so to zbori alpinistov in gorskih reševalcev. Pozdraviti je treba tudi iniciativo, naj bi bilo ciklostirano mladinsko glasilo namenjeno predvsem mladinskim vodnikom in obravnavalo predvsem mladinsko planinsko problematiko. Zbori načelnikov MO in zbori mladinskih vodnikov naj bi dajali gradivo, ki bi ga obdelali vidnejši načelniki in mladinski vodniki. Morda bi tako taka glasila vsaj delno nadomestila pomanjkanje mladinskih priročnikov, ki jih potrebujemo?

Dotaknimo se še vprašanja stimulacije mladinskega dela. Ne mislim tu namigovati na situacijo v drugih športnih panogah, čeprav bomo vprašanje čistega amaterstva, recimo raje idealizma, težko spravili popolnoma z dnevnega reda, če bomo hoteli vstric s časom. Pri alpinističnih odsekih smo favorizirali posameznike, pri mladinskih odsekih odsek sam, čeprav so tudi pri mladinskih odsekih posamezniki dajali osnovni ton. Zato imejmo pred očmi tudi tu to, kar slovensko planinstvo potrebuje in pričakuje od mladih planincev v bodoče.

Štirje zimski dnevi

Borut Krivic

Prav težko sva pričakovala zimske počitnice. Idealno vreme je trajalo že izredno dolgo in bala sva se, da naju ne bo prehitelo poslabšanje.

Toda ko sva se v nedeljo, prvi dan počitnic, jutraj odpeljala na Krvavec, je bilo nebo še vedno brez oblaka. Južno pobočje Krvavca je bilo povsem kopno in prav zabavno je bilo gledati kisle obraze smučarjev, ki so sredi januarja hodili po travi.

»Kaj hočemo, enkrat eden, enkrat eden,« sva si mislila in si oprtala »kredence«. Na Zvohu sva počivala in si molče ogledovala vrhove, kamor naju je vodila pot. In tam zadaj, daleč, Ojstrica, najin cilj. Ali bo šlo po sreči? Snežne razmere so odlične, če se sploh lahko tako izrazim, kajti na južnih straneh snega skoraj ni. Samo da se vreme ne bi podrlo, potem bo že nekako. Zatopljena vsak v svoje misli sva nadaljevala proti Korenu. Sprva tiho, kasneje — že na pobočju pod Kalškim grebenom — pa se nama je razvezal jezik v obliki kratkih, zato pa tembolj koncentriranih stavkov. Udirala sva se pod težkima nahrbtnikoma in se mukoma prebijala skozi ruševje. Sonce je kar žgalo, tako da sva hodila v samih srajcah. Tudi ruševja je bilo enkrat konec in po solidnem snegu sva lepo napredovala. Ob dveh sva bila na vrhu, kjer sva srečala znanca, ki so šli na Krvavec. Še po grebenu do Kalške gore, potem pa sestop po letni poti in bila sva na Kokrskem sedlu. Do sončnega zahoda je bila le še slaba ura, bila sva že precej utrujena in sklenila sva tu prespati. Posedela sva še pred kočo in opazovala sonce, kako je počasi tonilo v vedno bolj rdeče meglice. Preden je popolnoma zašlo, je sneg pred kočo zablestel v zeleni svetlobi. Čudovit kontrast!

Mraz naju je kunalu pregnal v zimsko sobo, ki pa bolj zasluži ime ropotarnica. Na pogradu sta samo še dve slamnjači. Ves prostor je natrpan z gradbenim materialom. Samo za ilustracijo: ko sem oblekel »pižamo« in legel, sem nenadoma ugotovil, da imam v hlačnici kos strešnika! Kako je prišel tja, mi ni bilo povsem jasno.

Drugo jutro sva si zadela nahrbtnike na rame in se zagrizla v greben Dolгих sten.

Vreme pa se je nekaj kujalo. Tanki, koprenasti oblaki so se razprezali čez nebo in vlekel je oster veter. Ob desetih sva bila na vrhu Grintovca. Nekaj časa sva gledala Kočno, nekaj časa nič dobrega obetajočo mavrico, ki se je pojavila nad Krvavcem. Jasno nama je bilo, da sva Kočno zapravila prejšnji dan.

Po severnem pobočju sva se zapodila navzdol, proti Mlinarskemu sedlu. Tam sva v zavetju na toplem sončku malo počivala, potem pa nadaljevala proti Dolgemu hrbtu. Greben je bil precej kopen. Medtem pa je veter pojenjal, tudi koprene so se razblinile in imela sva celo sijajen razgled.

Urice so hitro minevale. Ko sva v prijetni pripeki po položnem snežišču prišla na Skuto, je bila ura pol treh. Še kratek posvet in brez obotavljanja sva se začela spuščati po grebenu proti Rinki. Snega je bilo malo in plezala sva kar zanesljivo. S seboj sva imela nič manj kot dvajset klinov — povsem začetniška napaka — predvsem zaradi tega spusta s Skute. Vendar pa jih sploh nisva potrebovala. Le čez zadnjo strmino sva se hotela spustiti po vrvi, pa nikakor nisva mogla zabiti. Primrznjenim skalcam nisva zaupala, pa sva še to hočeš — nočeš kar

zlezla. Nekaj zob na avčinkah se je sicer skrivilo in polomilo, sicer pa, konec dober, vse dobro.

Po srednjem, najnižjem delu grebena je šlo pa bolj počasi. Morala sva paziti, saj je greben razvpit zaradi krušljivosti. Pobožal sem neko klado v velikosti omare, pa ji menda že nisem bil simpatičen, ker se je kar brez pozdrava zavalila na Podo.

Kljub temu se greben ni podrł in prilezla sva na nekako glavo. Mračilo se je že, do vrha Rinke je bila še kar krepka plezarija in tako sva sklenila na tistem prostorčku postaviti šotor. Kljub zvenečemu imenu — krstila sva ga camping — je bil komaj primeren. K sreči naju je celo noč podpiral veter z Jezerskega, tako da se nisva kar v spancu prevrnila v večnost (oziroma na Skutin ledenik). Šotor je bil postavljen na ho-ruk in brž sva se pred pasjim mrazom zatekla vanj. Bila sva lačna kot dva pripravnik in začela sva kuhariti. Ampak zmeraj mora biti nekaj narobe. Tokrat nama je gorilnik grenil življenje. Puščal je bencin pri ventilu in kadil kot lokomotiva.

Kot glavni kuhar sem bil kmalu ves sajast, Mac pa se je dušil v notranjosti šotora. Kljub vsem težavam sva skuhalo konzervo paprike, potem pa sva se vdala v usodo in presedlala na mrzle kalorije, ki sva jih sproti ogrevala z dovtipi, dobrimi in slabimi.

Potlej pa sva za nekaj časa celo zaspala. A sneg pod šotorom je bil prav strupeno mrzel in, ko sem se okoli polnoči zbudil, sem razumel, zakaj naj bi bila idealna višina za alpinista tam nekje okoli 170 centimetrov. Imela sva vestone in slonove noge, pa kakor sem se obrnil, vedno mi je bila slonova noga prekratka.

Zabavljaj sem čez ljudi, katerim so jemali mero, pa me je Mac takoj potolažil: »Kaj boš, to je komfort. Le spomni se na bivač v slovenski.

Brr, ob spominu na tisto noč me je tako streslo, da sem se kar ogrel.

Za 29. novembra smo skušali »preplavati« slovensko smer.

Pa je bila megla — zgrešili smo, pa je bil pršič — bili smo mokri kot cucki. No, potem pa smo celo noč pretencali.

Še vedno je pihalo, zato sva preložila zajtrk na primernejši čas in kraj. Pospravila sva kramo in zapustila »camping«. Zaradi mraza sva plezala v vestonih.

Do vrha Kranjske Rinke sva se ravno prav ogrela. Z vrha sva se zapodila na Podo. Poiskala sva si prijeten koteček in se predala kratkotrajnemu lenuharjenju na soncu. Najprej sva zajtrkovala, potem pa sva se spomnila, da kasneje ne bo priložnosti za jed, pa sva še kosila.

Le s skrajnim naporom volje sva se končno odtegnila vabljevemu vplivu sonca in opoldne sva se v pravi tropski vročini privlekla na Tursko goro.

S sestopom v Kotličje nisva bila najboljša znanca in tako naju je potegnil za nos, da sva se še spustila ob vrvi. Za tolažbo pa so

poskrbele plati pod Kotlički, kjer so veselo žuboreli potočki.

Potem sva se razgledala za nadaljnjo pot. Grebena Drane sicer še nisva lezla, pa saj ni videti hud.

No, lepo se je izkazal! Nekaj časa sva rila po severni strani, preko nekakih plati in visečih poličk, pršič je bil na ledu, brez spodobnih stojišč, niti klini niso prijemali. Za nameček pa je bilo še prav pošteno mrzlo in kar odahnil sem se, ko naju je na grebenu zopet obsijalo sonce. Naprej po grebenu je bilo lepše. Sedaj pa še po tej navidez brezkončni snežni kupoli. Bila sva precej zbita in poznalo se nama je, da ponoči nisva spala. Toda sonce je že neusmiljeno zahajalo in morala sva iti naprej.

Okrepčala sva se s »hitrostnimi« kalorijami in začela sestopati. K sreči jih je v nedeljo nekaj šlo čez Šijo, in sva se lahko držala njihovih sledi. Drugače bi se po temi verjetno zamujala dalj časa.

Ker sva bila krepko izdelana, sva varovala in je šlo zato seveda bolj počasi. Zeblo naju je v noge, ampak varnost je le varnost.

Prsti so nama že zmrzovali, ko sva dosegla snežišče. Okrog osmih sva pritekla do kože in planila v zimsko sobo. Trakovi derez so zmrznili, treba je kar precej truda in sprtnosti, da se rešiva derez. Še čevlje dol, pa nogavice. Prsti so videti nekam beli in neobčutljivi. Drgneva jih na vso moč. Počasi jih začenjaja čutiti. Spomniva se na sneg. Le nekaj korakov po peklensko mrzlem snegu, pa že rjoveva od zdravja. Takrat bi verjetno še prestrašila kakega zakasnelega popotnika: dvoje postav v gatah pleše podivjane pleše ob še bolj podivjani spremljavi.

Ko sva zaključila zdravljenje, sva se vrnila v sobo in si jo malo bolj ogledala.

»Pravi hotel v primeri s Kokrskim!«

»Prima, še štedilnik!«

Brž sva zakurila in začela jesti in kuhati. Kmalu je postalo prijetno v vseh ozirih. Za dober tek in boljše razpoloženje pa sva začela še »peti«. Ko nisva mogla nič več, ne jesti ne rjoveti, sva se stegnila na udobne postelje in v trenutku zapustila ta svet. Kako pa sva spala, pa žal ne morem povedati, ker se do jutra sploh nisem prebudil.

Ko sva zjutraj ob šestih pokukala ven, sva z veseljem ugotovila, da vreme še vedno drži. Ob osmih sva se že navezala pod grebenom Planjave. Tudi tu prej še nisva plezala, pa sva kljub temu ubirala pravo smer. Z lahkimi nahrbtnikom je bilo pravi užitek plezati v trdni skali in zanimivem, raznolikem terenu, kjer se ti ni bilo treba vsak trenutek bati, kdaj se ti bo odvalila skala izpod nog. Razgibala sva se, nekajkrat ustrelila z aparatom in pustila prvi, najstrmejši del za sabo. Tedaj pa se je najin tempo kar ohladil, ko sva opazila, kako je še dolgo greben do vrha. Naprej sva plezala lepo počasi, že naveličana grebena, ki se je vlekel kot kurja čreva. Pa vsake stvari je enkrat konec in tako sva okoli dveh dosegla vrh. Čeprav je pihalo, sva si privoščila počitek. Prečenje je tako rekoč že

končano, le še na Ojstrico morava prigarati. Nevarnosti tako ni več nobene in paziti sploh ni treba več.

Sva si mislila...

Ko sva sestopala z Lučke Babe, sem se zapletel v vrv, padel, izpodnesel še Maca in že sva se peljala.

Na srečo pobočje ni bilo zelo strmo in na mehkejšem snegu sva se ustavila. Pobočje se sicer čisto lepo izteče, ampak iz snega je gledalo toliko skalic, da bi se pripeljala dol brez hlač in še brez kože povrh.

Kar poceni sva jo odnesla. Mac si je preluknjaj palec (kasneje si je ogledoval moje deruze, pa ni nič pojasnil, kaj išče), jaz pa sem si prebil ustnico, najbrž s cepinom. Padec naju je stregnil in naprej sva pazila.

Pod Škarjami sva se še enkrat napila vode, potem pa sva se začela vzpenjati proti zadnjemu vrhu. Vlekla sva se kaj počasi. Imela sva še neprimliko z vezavo derez in tako je sonce že ravno zašlo, ko sva zasadila cepine na vrhu Ojstrice. Zadnji vrh, zadnji sončni zahod.

Ko sva se naslednjega dne po cesti ob Bistrici vračala domov, pogledov kar nisva mogla odtrgati od vrhov in grebenov, ki so bili sedaj tako visoko nad nama. Doživetje je končano, ostanejo le spomini.

Nisva se še izvila iz objema gora, vsak dogodek, vsaka malenkost s pravkar končane ture nama je še živo pred očmi, ko se oko že ozira po stenah in išče nove naloge.

Oj Triglav, moj dom...*

Danijela Nedoh

Sedeli so okoli mize. Trud jim je seval z obraza. »Hodili smo že skoraj šest ur. In najtežje še pride. Pot na vrh je še bolj strma.« »Nisem mislil, da je Kredarica tako velika. Ko sem jo zagledal, sem kar obstal. Skoraj se mi je zdelo, da je to, kar vidim — fata morgana!«

»Kaj vse ne naredi utrujenost!«

»Čaka nas torej še več kot 300 m vzpona?« Iztok je prikimal.

»Saj smo tu že več kot eno uro. ... Mislim, da lahko gremo.« Iztok se je obrnil k Ireni.

»Saj se nisi bala, kajne?«

* Odlomek iz planinskega spisa tržaške gimnazijke, nagrajenega v literarnem natečaju. Objavljen v Primorskem dnevniku 8. dec. 1963. Op. ured.

»Sploh ne! Občudovala sem naravo.«
Smejali so se njenemu navdušenju. Iztok je z zadovoljstvom opazil, da so njegove besede zelo učinkovale.

Irena je obmolnila. Pot je postajala vedno bolj strma, da ji je kar sapo jemalo. Vsa družba je sedaj molčala.

Bilo je zelo slikovito. Vrhovi okoli njih so se vidno potapljali v »morje« belih oblakov.

Irena je mirno stopala po skalah. Pogledala je tudi navzdol in v hipu jo je nekaj stisnilo pri srcu. Spomnila se je... A to je trajalo le trenutek. Slikovitost, lepota narave, je iz njenih misli spodila vznemirljive občutke... Dvignila je pogled in zagledala v daljavi — Aljažev stolp.

Končno! Kljub utrujenosti je stopila hitreje. Pogled ji je obvisel na stolpu. Stala je pred njim, ga gledala, se ga dotaknila, kot da bi se hotela prepričati, da ni samo privid.

Iztok, ki je stal za njo in jo opazoval, ni mogel zadržati smehljaja. »Vsakdo lahko opazi, da je prvič na Triglavu«, je pomislil. A vendar so tudi njega, ki je že tretjič na Triglavu, zajeli posebni občutki. Kakšno skrivnostno moč ima narava! Prav tako je ta delovala na vse ostale, ki so zamaknjeno gledali zdaj Aljažev stolp, zdaj na vrhove okoli njih.

Irena je sedla na skalo, precej oddaljeno od vseh. Nepopisni občutki so jo navdajali. Bila je na najvišji točki Slovenije! Pod njo so se razprostirale vse Julijske Alpe. Ves svet je bil ob njenih nogah! Med vrhovi so se podili beli oblaki. Če je pogledala kvišku, se ji je zdelo, da se neba lahko dotakne s prstom.

Zamaknjeno je zrla v čudeže narave! Beli oblaki so se zdeli kot razburkano morje, butajoče ob čeri...

»Ali ni to čudovito?«

Irena je Iztoku odgovorila samo s pogledom. Začudila se je vsem tem občutkom. Saj se nahaja le na vrhu neke gore, na vrhu »zelo visokega kupa mrtvega kamenja«, kot se je nekdo izrazil. A ne! To ni noben »zelo visok kup mrtvega kamenja; to je vendar Triglav; bog Triglav; nepopisana simfonija narave!« Zopet se je zazrla v »belo morje«, butajoče ob vrhove Julijskih Alp. V njenem srcu ni bilo več sledu o groznih občutkih, ki so jo vznemirjali prejšnje dneve! Začutila je, da se ne bo nikoli več bala v hribe, pa naj bo pot še tako nevarna...

»Nikoli več se mi ne bo sanjalo, da padam v brezno. Nasprotno! Sanjalo se mi bo, da se dvigam v višave, da letim proti vrhom vseh gora, da se spajam s čudovito naravo v eno samo celoto. Saj smo mi ljudje le sestavni del prelepega mozaika, ki se mu pravi — svet! Kaj smo proti veličastnim vrhom, ki kljubujejo vsem izbruhom in spremembam naravnih sil, ne da bi podlegli! In poleg tega vzbujajo v nas toliko notranje sreče, zadoščenja, plemenitih občutkov. Dvigajo nas v atmosfere »nepopisne!«

Irena in Iztok sta zrla v nedoločeno točko na obzorju in zaman sta iskala odgovore na šte-

vilna globoka vprašanja, ki so se jima porajala ob takem pogledu.

Ob klicih ostalih sta »priplavala« zopet na — trdna tla in napotila sta se z drugimi proti Planiki, nato proti Doliču in Trenti, od koder so se odpeljali v Trst.

Irena je čutila, da ne bo nikoli mogla pozabiti ta splet občutkov, ki jih je doživela na Triglavu, na vrhu Triglava. Vse to jo je obogatilo z življenjskim spoznanjem, ki ji je bilo do takrat popolnoma tuje in zaradi katerega se je skoraj v trenutku počutila zrelejša.

Raduha

Peter Vodopivec

Zimske počitnice sem preživeljal v Tamarju. Ob večerih, ko sem se vračal s smučišča v koč, sem zrl v prelepi Jalovčev vrh, ki je ostal najdalje ožarjen od sonca, potem pa se je pogrezal v mrak in končno izginil v kraljestvo teme. In zaželel sem si gora, zaželel sem si belih vrhov in širnih gorskih planjav. Zopet se je začel pouk in vrnil sem se v Ljubljano. Bili so jasni februarški dnevi. Vračal sem se iz šole in gledal v vrhove Grintovcev, ki so se prikazovali izza meglene zavese. Predstavljal sem si, kako stojim na vrhu gore in gledam v dolino. Povsod, kamor mi seže oko, beli vrhovi. Strmim v daljavo, prav tja, kjer se gore spajajo z nebom, zatopljen v dvžišene misli. Tišina in mir. Moram v hribe, sem se odločil. Tako sem predlagal očetu, da naslednjo soboto odrineva v Kamniške Alpe.

Pravijo, da sem v letih, ko nočem poslušati starejših in se mi zdijo njihovi predlogi le prazno govorjenje. Oče meni, da je treba k vsem mojim nezrelim nazorom pristeti še trditve, da se gora začne pri 2000 m. In tako sem tudi tisto nedeljo hotel z očetom vsaj 2000 metrov visoko.

Kočna, Grintovec, Skuta, so bili moji predlogi. Očetov predlog je bil en sam: Raduha. Očetu se ni preveč upirati — pametneje je sprejeti njegov predlog in zase kovati načrte za prihodnje ture. Tako sem molčal tudi jaz, obraz pa sem vseeno razpotegnil v tako žalostne gube, da je takoj opazil moje nezadovoljstvo. Povedal sem mu, da Raduha sploh ni zame prava, lepa in vabljiva gora. Raduha nima tistih pravih skal, ki dajejo človeku občutek, da je v gorah. Komaj bi jo še štel

k Alпам. Vsa njena privlačnost je v 2062 metrih, pa še te je dobila verjetno po pomoti in so ji namerili morda 100 metrov preveč. Oče je dejal, da lahko ostanem doma, če mi Raduha ne ugaja. Pripomnil pa je, da je Raduha gora, da je kaj, samo spoznati jo je treba. Končno sem se vdal, a ne brez godrnjanja. »Na vrh bova zlezla po grebenu,« mi je razložil oče, in da bova s seboj vzela vrv. Nezaupljivo sem ga poslušal, saj si nisem mogel predstavljati, kaj bova z vrvjo na Raduhi. »Najbrže,« sem si mislil »za tolažbo in da jaz ne bi Raduhe podcenjeval«.

Iz Ljubljane sva se odpeljala ob štirih zjutraj. Ko sva prispela k Rogovilcu, je bila še tema. Ob prvem svitu sva si optala nahrbtnike in se napotila po poti, ki se je izgubljala v pobočju. Napredovala sva počasi, sneg je bil zmrznjen, prav tako trave, ki so mestoma gledale izpod njega. Že takoj v začetku sem si moral priznati, da je Raduha, če že ne mogočna, vsaj zelo strma gora. Kljub temu pa sem s hrepenenjem opazoval Ojstrico, ki se je že kopala v jutranjem soncu.

Markacije so bile slabe, večji del pod snegom in tako sva jo kmalu mahnila kar naravnost v strmino, ker sva se že nevarno oddaljevala od grebena. Sonce je bilo visoko na nebu, bilo je čudovito modro in brez oblaka. Zato pa naju je ves čas spremljalo šumenje vetra, ki se je v sunkih zaletaval v Raduho, za trenutek popustil in nato znova začel pihati z nezmanjšano silo. S tišino ne bo torej nič. Končno sva po globokem snegu prišla iz gozda prav do grebena, kjer sva zopet našla markacije. Ozrl sem se na kameniti masiv pred seboj. Osamljen viharik se je na robu grebena obupano zvijal v vetru. Ko sem ga gledal, me je prvič stisnilo pri srcu. Ceremonial z navezovanjem je bil hitro končan. Oče je izginil v skalah. Kapo sem polisnil nizko na oči in čakal, da me pokliče. Kmalu sem objemal prve skale.

Greben Raduhe je sestavljen iz več kamnitih skokov. Med posameznimi skoki so trave poraščene z burjem. Za plezalca greben ne predstavlja posebnih težav, meni pa, ki sem bil prvič navezan na vrvi, je postalo kmalu vroče. Sklanjal sem se k skalam, ker sem imel občutek, da me bo odneslo, tako je veter divjal. Kot sem junaško vstopil v skale, tako bi te skale kmalu prav rad strahopetno zamenjal za trdno pot. Skok za skokom sem se vzpenjal za očetom in zrl dolino pod seboj s strahom v srcu. Ko je veter zavijal skozi drevesa, sem si na glas dejal: »Kaj je tebe gnalo sem, na Raduho?« Vзвиšene misli je vse odnesel veter. Videl sem se, kako bom v gore hodil samo po trdni in markirani poti, če se le s te poti srečno vrnem v dolino.

Krizo pa sem začel kmalu prebolevati. Ko sem z nosom zadell ob vrv, me je prešinilo radostno spoznanje, da sem navezan. Torej se mi ne more zgoditi nič posebnega, tudi če spodrsnem. Napetost v želodcu pa še vedno ni popustila in prisegel sem si, da čez Raduho ne bom rekel nikoli nič žalega.

Napredovala sva počasi. Čas je tekel in sonce je stalo že visoko na nebu, ko sva prilezla preko grebena in zagledala nedaleč pred seboj pravi vrh. Toda preko vrha je gnalo oblake in veter je zavijal, da naju je mrazilo do kosti. Spustila sva se nekaj deset metrov nazaj. Poiskala sva zatišje in odprla nahrbtnike. Kako uro sva počivala in se sončila. Ker veter ni popustil in je bil vrh v megli, sva se odločila, da skrajšava najin povratek. Spustila sva se v snežno grapo, ki se vleče izpod ostenja Raduhe v dolino Savinje. Čim nižje sva bila, tem bolj je bil veter krotek. Kmalu naju je zajela prijetna tišina.

Ob petih popoldne sva se vrnila k Rogovilcu, kjer je velik rdeč plakat naznanjal pustno veselico. Še enkrat sva se ozrla na Raduho. Bila je mirna in tiha. Zdelo se mi je, da se je nekoliko posmehljivo ozirala name. Zdaj je nisem več gledal zviška. Bil sem popolnoma prepričan o svoji majhnosti in ničevosti in niti sramoval se nisem tistega strahu. No, Raduha mi jo je zagodla.

Hudi steber

Prisojne gore

Janez Duhovnik

Zamolklo je šumel slap v grapi pod strmim snežiščem z umazanimi robovi, za katerimi so zijale krajne počti.

Prišla sta po žlebovih in zasneženih strmalih, po strmi ledeni plaznici in se ustavila tam, kjer ob strmem žlebu kipi kvišku Hudi steber. Aprilsko sonce je že krepko spremenilo njegov videz, vendar sta nočni mráz in sneg po policah še vedno vzbujala vtis zime. Mrak je lezel z vrhov gora med redke macesne, ko je zapel prvi klin nad stojiščem. Vrv se je nekam čudno krotovičila po zraku, preden je je zmanjkalo.

Roman je otipaval skalo, iskal stopov in oprimkov, tesnoba in napetost sta z vsakim metrom popuščali. Gledal je med nogami na snežišče, po katerem so se kotalikali drobci kamenja in izginjali za robom ter se trdneje oprijel majave luske.

Mimo prijatelja je splezal preko okrogle in gladke žmule na majhno snežišče in molče zasekal vanj prvo stopinjo, nato drugo, tretjo... dokler ni zasopel obstal pod plitvim krušljivim kaminom.

Sonce je stalo že visoko na nebu, ko sta posedla na rami v stebru v moker, zrnat spomladanski sneg. Vablljivo so se svetlikale zasnežene lašte, ki drže z rame na velika snežišča sredi severozapadne stene Prisojne gore. S pogledom sta begala po njih pa se spet vračala v poledenele in mokre kamine vrh stebra.

»Greš ti preko snega do police?«

»Derez najbrž ne bo treba«, je dejal sam pri sebi in nekaj opletal pod težkim nahrbtnikom. Zagazil je do pod kolena v sneg in previdno tipal s cepinom pred sabo. Zadnjega je zakril rob, za katerim ga je varoval, ko je v loku prečil čez sneg. Ko je prišel do skal, je skušal zabiti klin. Razpokana pečina je votlo donela, ko je preiskujoče udaril s kladivom po njej.

Udarci kladiva so prenehali in poteg vrvi ga je dvignil iz premišljevanja. Po utrlih stopinjah je bil hitro preko snega. Čez zoprne poledenele in sluzave plati je zlezal v majhno črno luknjo in počakal drugega.

Zmerjala sta se še enkrat, preden je čepel v široki špranji na gladki poševni plošči debel klin, katerega svetlikajoče uho jima je vzbujalo veliko zaupanje.

Precej strma in krušljiva stopnja ju je še ločila od udobne police.

Prvi jo je brez klinov pustil za seboj in se pol raztežaja na desni pribil na polico.

Drugi mu je sledil, potem ko se je precej upelial ob klinu, ki pa je pod udarci težkega lednega kladiva le popustil. Čudno se mu je zdelo, da ga je blok, ki je za dobre dve pedi molen iz stene, držal, ko se je z vso težo obesil nanj. Zato je, ne brez vsake skrbi, stopil nanj, ko je iskal višji oprimek.

Nemilo ga je zaskalelo v pasu, ko je obvisel pol raztežaja bolj desno na vrvi. Prvi hip se ni zavedel, kaj se je pravzaprav zgodilo, čutil je le topo bolečino v plečih.

Navpik nad sabo je zaslišal prvega, ki ga je klical po imenu. Odzval se mu je in z bledim obrazom zlezal mimo njega naprej po polici in z nje v kamine. Ko je zabijal na stojišču klin v preperelo špranjo, je napeto kot še nikoli poslušal njegovo zvenenje.

Prijatelj je splezal po strmem snegu v dnu kaminov do konca in počakal. Menjaje sta doseгла slabo stojišče v krušljivi poklini, preko katere je curljala snežnica. Ob misli, da ju ločijo od vrha le še trije raztežaji, se mu je toplota spet vrnila v prezeble ude.

Ko je stal v slapu škropotajoče vode, ki mu je tekla za vrat, za rokave, v čevlje, le v suha usta, v katerih je čutil silno željo po pijači, ne, je z grenkobo pomislil na tiste, ki pišejo, da v takem uživajo.

Skozi preduh, katerega stene so bile pokrite s požledom, sta ob sončnem zahodu prišla na vrh stebra.

Tehnična opomba: Hudičev steber v severozapadni steni Prisojnika (IV, — V) sta v prvenstvenem zimskem vzponu preplezala 29. aprila 1963 Roman Robas in Janez Duhovnik, oba AO Medvode.

Moja tiha

ljubezen

Lučka Odlasek

Vedno enako je z našimi izleti. V petek se jih nekaj domisli, da bi bilo lepo iti in med glavnim odmorom premlevamo, kam bi šli. V soboto dopoldne smo polni veselega pričakovanja, popoldne pa — kaj bi vam pravila — obeta se lepa nedelja.

Tako se je začelo tudi, ko smo se odločili, da gremo na Stol. Priskrbeli smo si obmejno dovoljenje in v petek popoldne smo se že pripravljali za sobotno turo. Petek je bil lep in nihče ni računal na deževno soboto. Toda star pregovor pravi, da petek ne drži s tednom in resnično mu verjamem, kajti sobota nas je presenetila s kopastimi oblaki, mrzlimi deževnimi kapljami in pustim jesenskim vzdušjem. Tako se je ponovilo gotovo še trikrat. Med tednom je bilo nebo sinje, Stol nas je od daleč vabil in ko sem ga zjutraj gledala z domačega praga, sem mu grozila: »Ne boš nas. Gotovo bo še ena lepa nedelja, preden zapade sneg.« In zato me je toliko bolj neprijetno presenetil neko oktobrsko jutro, ko mu je bil vrh narahlo pokrit s snežno odejo. Toda tak je bil še lepši in še vabljivejši.

Stol imam rada. Kako ga ne bi imela! Koli-kokrat sem ga videla v vseh letnih časih, vedno drugačnega! Vsak dan je drugačen. Tako znan mi je, da bi ga lahko v snu narisala, vsako brazgotino, globoko zarezano v lice tega samotarja sredi Karavank.

Res je samotar. Tako mogočen kot trdnjavski stolp, ki z budnim očesom straži druge pod seboj in nekoliko prezirljivo zre sosede Julijce, kjer se kar kopičijo dvatisočaki. Neštetokrat, ko gledam Stol, si pravim: »Takega, kot je danes, si moram zapomniti za vselej.« Toda vse take slike se pogrezajo nekam v pozabo, kajti zdi se mi, da se v tistem trenutku tako naužijem lepote, da prava slika izgine, ostane pa samo ona druga — prisposoda lepote in hrepnenja.

Samo tri slike Stola nosim vedno v mislih. Prva: Bilo je v začetku poletja. Sonce je zahajalo. Končno je le še vrh Stola žarel. Pripravljala se je nevihta. Za vrhom so se kopičili črni oblaki. Stol pa je bil zelo blizu, tako blizu, da so se videli zeleni pasovi trav in za-

plate temno zelenega ruševja. Takrat je bil strašen. Imela sem solzne oči in velik strah pred njim — velikanom. Tisti večer je treskalo in grmelo in nisem mogla spati. Od takrat se mi je urezala v spomin temna podoba Stola.

Druga: V zimskih žarkih je vrh Stola rdel, vedno bolj rdel. Zdel se je kot krvav madež na beli preprogi. Temne lise pa so se plazile vedno bolj proti njemu, sonce je zašlo, za trenutek je ostala krvava sled in potem sama belina in modrina neba in prve zvezde. V obeh pa je še vedno gorel ogenj vročične ljubezni, v srce je zasejal strup svoje omame. Takrat se mi je nenadoma zazdelo, zakaj je vredno živeti.

Tretja: Lansko jesen sem ga gledala zvečer. Veje so črne štrlele proti jasnemu nebu; skale na Stolu so se belile; izza temnega gozda je vstajala polna luna in blede mesečina se je razlila po polju.

Tri slike — za vedno mi bodo ostale v spominu. Spremljevalec moje mladosti, tolažnik moje žalosti in hrana mojemu hrepenenju.

Končno se nas je vreme usmili. Obetala se je lepa sobota in še lepša nedelja. Z mrzlično naglico sem se oblekla in pripravila nahrbtnik. Ko sem pogledala Stol s praga, sem mu pokimala: »Na skorajšnji: Dober dan od blizu.« Komaj sem še ujela: »Srečno« iz očetovih ust in vedno iste skrbne materine besede: »Pazi nase.« Pred menoj je stal samo on. Stara ljubezen, stare želje in dolgo upanje.

Pri Valvasorju je bilo prijetno domače. Dolina pod nami, sicer stara znanka, popolnoma drugačna, ko smo jo gledali od zgoraj. Nešteto luči. Nad nami zvezde, nedosegljive in skrivnostne višave, pod nami številne lučke, delo človeških rok, del vsakdanjega življenja.

Vstajal je nov dan. Ves svetel in lep in poln novega pričakovanja. Zarja je rdečila nebo. Daljni vrhovi gora so se bleščali v vstaja-jočem jutru in dolina pod nami je ležala vsa mirna in tiha. Spokojno je bilo ozračje, gole veje so strmele proti nebu, jesensko listje je pošumevalo pod nogami. Mraz je rezal v lica in v roke.

Pot se je vila skozi gozd. Ni bilo slišati drugega kot daljno prebujanje v dolini, naše korake in semtertja besedo, ki je veselo odzvenela. Nekje na pol poti so se utrgale izpod skale temne sence, pogledale na ljudi, ki so jim prišli motiti mir, in potem skokoma izginitile čez greben. Živi čuvarji, ki vedno ostajajo v gorah, žive z gorami, jih varujejo in ljubijo.

In potem vrh. Ob prihodu je mrzlo zavijal veter. Potuhnjeno se je priplazil čez strmo severno steno in zarjovel na našo stran. S seboj je prinašal vonj koroške zemle. Oblekli smo puloverje in vetrovke, se pokrili, si nataknili rokavice in se z vsem uprli mrazu. Vseeno nas je zeblo. Le pri srcu nam je bilo toplo.

Srce se je opijalo z lepoto. Oko jo je željno iskalo — našlo je je mnogo. Na obzorju so se

začrtavali s prvim snegom pokriti veljaki Visokih Tur. Kot biserna ogrlica zemlje so bili — daljni, majhni, beli, nedolžno beli. Niso kazali svojih strmih prepadov, ne navpičnih sten. Kazali so le svojo nežno lepoto. Bili so taki kot misli nedolžnega dekleta. Bili so lepi.

Nasproti so nam odzdravljali naši Julijci. Pozdravljal nas je raj okrog Triglava, raj, zavil v hermelinski plašč zimskega snega. Tu so z mislimi in željami toliko Slovenci, ko hrepenijo po sreči in lepoti.

In potem: belo, nepregledno morje oblakov in nad njimi nebo.

Na levi kamniški mogotci. Za trenutek vabljivejši od Julijcev in lepši od Visokih Tur. Za trenutek preveč sreče v srcu, preveč želja v duši.

In na drugi strani Karavank? Teman pas — Drava, košček Osojskega jezera, megla nad Celovcem.

Kje je še del tako lepe zemlje? Kje so gore še tako vabljive? Spoznala sem, da za nas ni mikavnejših in lepših vrhov, kajti v srcih nosimo podedovano ljubezen do naših očakov. S ponosom lahko rečemo: »To so naše gore. Lepe v naši ljubezni.«

Veter je vlekel z neizprosno silo in prinašal vonj koroške zemlje. Mršil nam je lase in zdelo se je, kot bi nas mati Koroška božala z mehкими rokami. Veter je nosil besede in jih skrivnostno šepetal na uho: »Tam kjer teče bistra Zila...«

Zapis ob najdbi alpskega smaragdne- ga kačjega pastirja v slovenskih gorah

Boštjan Kiauta

Ob priliki sistematičnih favnističnih raziskovanj Triglavskega narodnega parka in širše okolice so bili zbrani za razne živalske skupine številni — tudi nepričakovani — favnistični podatki in ekološke beležke. V odonatni favni Triglavskega pogorja in okolice preseneča ugotovitev redke vrste alpskega smaragdnega kačjega pastirja (*Somatochlora alpestris Selys*) na Pokljuki in Jelovici. Obe

slovenski najdišči — edini v državi — predstavljata domala skrajno znano južno evropsko mejo naselitvenega področja tega ekološko in zoogeografsko izredno zanimivega ledenodobnega relikta med kačjimi pastirji. Prvotno sklenjeno naselitveno področje alpskega smaragdnega kačjega pastirja je bilo v Evropi po zadnji ledeni dobi pretrgano zaradi omilitve klime na dvoje. Danes ima vrsta boreo-alpski značaj. To pomeni, da nastopa na eni strani strnjeno v severnih deželah, v srednji Evropi pa le izolirano v gorovjih, kjer krajevna ostrejša klima še omogoča njen razvoj. Razvija se v malih planinskih jezercih ter pred vsem v barjih subalpinske in alpinske cone. Prav v takšnem okolju živi alpski smaragdni kačji pastir tudi pri nas. Severni areal vrste obsega dežele Skandinavskega polotoka, severno Rusijo, Sibirijo, Transbajkal, Batakan in otok Hokkaido (na Japonskem je bila ličinka najdena šele leta 1962 v nekem gorskem barju na višini 1200 m v prefekturi Nogaue), južni pa gore Nemčije, Čehoslovaške, Poljske, Avstrije, Švice, Francije in Italije.

najdbo.

Ugotovitev alpskega smaragdnega kačjega pastirja v Sloveniji — zaradi južne zemljepisne lege naših najdišč — še povečuje pomen najdbe. Zdi se, da je vrsta v Sloveniji vezana na visokogorska barja Jelovice in Pokljuke. Brez dvoma je ta majhna, daleč na jugu izolirana slovenska populacija spričo višajočih se povprečnih letnih temperatur in zlasti še zaradi zaraščanja tamkajšnjih barij, v nevarnosti za svoj obstoj. Zato bi bilo umestno, da ob priliki skrajno potrebne revizije v slovenskih gorah zaščitenege rastišča in živalstva uvrstimo tudi alpskega smaragdnega kačjega pastirja v seznam živali, ki naj bi jih ščitil zakon pred uničevanjem. Pri tem ni toliko pomembna zaščita posameznih živali, temveč zlasti še zaščita okolja, v katerem se morejo razvijati. Poznavač njegov favnistični pomen, bi bila to naša kulturna dolžnost. Temu namenu naj velja ta zapis.

GYACHUNG-KANG (7922 m) je imel 9. aprila 1964 na temenu Japonce pod vodstvom dr. K. Kohare. Vrh je blizu nepalsko-tibetanske meje, v verigi Čo-Oju, 22 km severozapadno od Everest, mogočen sedentisočak. Trije Japonci so ga dosegli, četrti, Akio Otake, pa je zdrsnil 30 m pod vrhom v smrt. Izgubil je ravnotežje, jahaje oster greben, in kljub pritirjeni vrvi omahnil v globino, vse do ledenika Gyachung-Kang. Japonska ekspedicija je iz Kathmanduja krenila februarja, vzeli so si torej čas za aklimatizacijo in adaptacijo.

Črnogorske Prokletije

Branko Kotlajić

Če greš od Gusinja po vijugastem kolovozu na jugozapad, vstopiš v Grbajo, ozko ledeniško dolino, katere nagli konec je omejen z ogromnimi amfiteatrom kamenitih vrhov. Ta dolina, slepa in zaprta, ni v preteklosti predstavljala prometne vrednosti. To nalogo sta prevzeli njeni, z obeh strani prehodni sosedi, Repojana in Grnčar, odnosno Vrmoša. Morda so ravno zato Grbaja in vrhovi, ki gravitirajo k njej, ostali dolgo časa nepoznani. Razen tega je šla po njenih strahih meja dveh plemen, ki sta se razlikovali po narodnosti in po veri. Na severnem delu, ki je večji, so bili Gusinjani. To so doseljenci iz Črne gore in Albanije, ki so v Gusinju sprejeli mohamedansko vero in jezik — po večini srbsko-hrvatski. V južnem delu so bili Klementi. To je gorsko albansko prebivalstvo katoliške vere iz velikega plemena Malisori. Pogosti spopadi teh plemen so se odigrali na terenu, ki je predmet tega opisa. To je delo terena še manj varen in odvračalo popotnike v relativno mirnejše in prehodnejše kraje.

Planinci danes vedno pogosteje prihajajo v ta predel, ker s svojo višino in raznovrstnim reliefom omogoča izredne visokogorske in alpinistične vzpone.

Namen tega spisa je, da zajame del Prokletij, ki je osredotočen h Grbaji. To je prostor, katerega meja je na severu Gusinje in Grnčar ter sega do jugoslovansko-albanske meje. Dalje je z zapada in juga meja identična z državno, vse do Ropojane. Meja te pokrajine gre dalje v blagem loku po dolgem vencu Karanfil—Vezirova Brada h Gusinju. Čeprav ta prostor v odnosu na Prokletije predstavlja samo njihovo predodveje, predstavlja vendar v celoti z Bjelčem najlepši del, ki pripada Jugoslaviji.

Razen Gusinja obstaja v teh mejah samo eno stalno naselje. To je vasica Dolja, ki ima hiše raztresene po istoimenski dolini in ob strmih bregovih Bistričice in Dolje.

Gusinje je vsekakor glavno naselje ne samo za ta kraj, ampak tudi za širšo okolico. O njem se ne ve mnogo. Prvo sled nam podaja Rački. On sodi, da je Dukljaninova župa Gusenio vsekakor Gusinje. V XIV. stol. je v župi Plav obstajala vas Gusenio, kar je gotovo današnje

Gusinje. Obstajajo tudi drugi viri o obstoju Gusinja za časa srbske srednjeveške države, vendar po njenem padcu izginejo tudi ti sledovi obstoja Gusinja. Pojavijo se zopet v začetku XVII. stoletja. Bolica v svojem znamenitem opisu Skadarskega sandžaka omenja Gusinje kot naselje s približno 100 hišami. Nekako okoli 1730 leta dobijo Gusinje svojega prvega gospodarja — Šaban bega. Od tedaj postajajo Gusinje močnejše in vedno bolj prevzemajo vlogo vodečega mesta in proizvodnega centra.

V začetku tega stoletja je imela Dolja do 15 hiš. Danes jih ima blizu 50.

Razen teh dveh mest v tej pokrajini ni stalnih naselij niti hiš, obstajajo samo letni stanovi, ki služijo živini. Ti so na Volušnici, v izvirnem delu Bistričice, pod pašniki Popadije, na Ravnem Ključu in na pobočjih Trojana ter Vezirove Brade.

Izrazite sledove starega prebivalstva nam odkriva Bolica 1614. leta. Ko opisuje Gusinje in okolišne vasi, navaja imena vaških starešin. Iz imena se lahko nedvoumno zaključí, da so bili prvi prebivalci tega kraja Črnogorci.

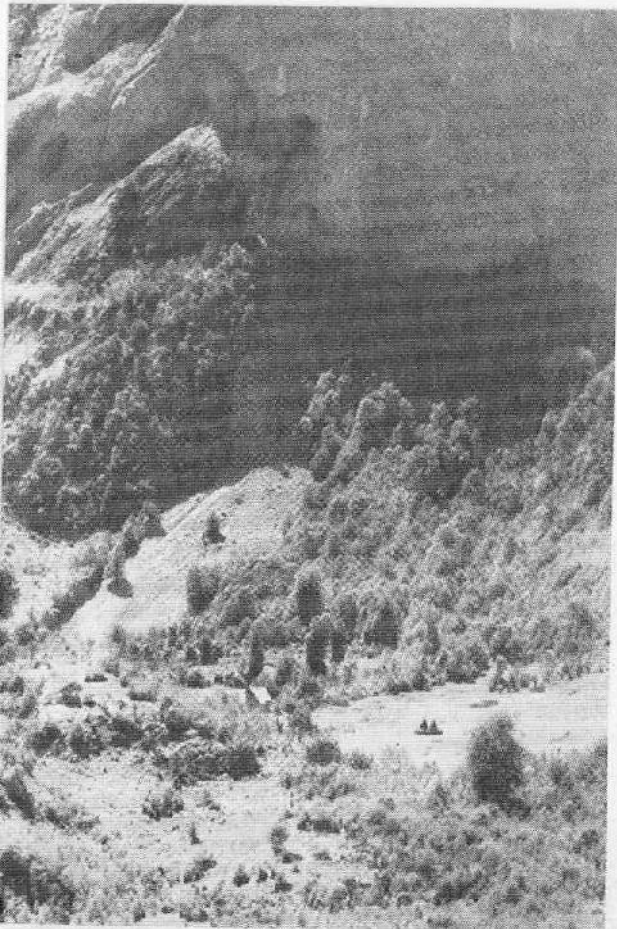
Turško-avstrijska vojna od 1683—1693 in preseljevanje srbskega prebivalstva na avstrijsko stran imata zaradi poraza Avstrije posledico veliko selitev Srbov. V skoraj izpraznjeno Plavsko-Limsko dolino prodro Klementi. V prvih dveh desetletjih XVIII. stol. je klementska moč na vrhuncu. V tem času naseljujejo Pešter in Rugovo. Klementska moč je motila Turke, ker so imeli v svojem zaledju kristjane, to pot katolike, ki so bili z Avstriji iste vere. Zaradi tega so se začele borbe med Turki in Klementi in sledilo je počasno izrivanje Klementov iz Limske in Plavsko-Gusinjske doline. Okoli 1730. leta se Gusinje že omenjajo kot turško mesto. Danes je to malo obmejno mestece, katerega prebivalstvo se isto tako kot pred 100 ali 300 leti bavi z živinorejo in v manjši meri z obdelovanjem zemlje.

Jezik prebivalstva je še vedno dvojen. Martinovići in Vusanje sta obdržala izključno šiptarski jezik, medtem ko prevladuje v Gusinju srbsko-hrvatski jezik. Stanovanci črnogorskega porekla ne znajo šiptarsko in tudi znatni del albanskega porekla ne. Mnoge dru-

Dolina Grbaja

Foto B. Kotlajić

Planinska koča PD Radnički-Beograd v Grbaji, leva zgoraj stena Volušnice

Foto B. Kotlajić

žine, čeprav potrjujejo albansko poreklo, ne znajo albanskega jezika, ker se je »u Gusinju oduvek govorilo bošnjaški«.

Narečje je ijekavsko kot pri vseh Črnogorcih in s tem predstavlja neko sredino med izgovorom Vasojevičev in Kučev z mnogimi turcizmi, kar pa je povsem razumljivo.

Prostor v geološkem pogledu ni enoten. Večinoma prevladuje apnenec, znatne so tudi škrljaste mase. Meje teh dveh sestavov so ostre in dobro vidne. Severni del je iz škrljavcev, južni pa iz apnenca. V Grbaji je zaradi delovanja ledenikov apnenec naložen preko škrljavca v smeri vasi Dolje, vendar se meja iz doline vzpenja ob volušniškem potoku ter se dalje obrača na jug, na najvišje točke Volušnice. Od tod se geološka meja spušta na Vojušo, kjer se seka z državno mejo in gre v Albanijo. Nasproti neizrazitosti v dolinah je geološka meja na višinah markantna in prav šolska.

Dolina Grbaje in Dolje, kot os, okoli katere se nizajo vrhovi tega dela Prokletij, se razprostira od albanske meje v glavnem proti severu, da bi iz vasi Dolja zavila proti SV v Gusinje. Vzhodno stran doline zapira venec Karanfil—Vezirova Brada. Le ta od meje, surovo izdelan in poln vzporednih reber, po-

teka v smeri SV in se vse mirneje in blago zaobljenih pobočij končuje v smeri severne strani Vezirove Brade (1780 m).

Druga stran, ki z zapada zapira dolino Grbajo, je masiv Maja Popadija—Trojan, ki se razprostira v smeri jug—sever. Iz tega osnovnega venca izhaja dvojce drugih reber in to Karaula (1915 m) — Ravni Ključ — Konjski krš — Kodra.

Lista vrhov je taka-le:

Maja Ljubokučit	2220 m
Maja Vojušit	2210 m
Trojan (Veliki Vrh)	2183 m
Očnjak	2180 m
Lista vrhov tega dela Prokletij	
Veliki Vrh (Karanfil)	2480 m
Severni Vrh (Karanfil)	2460 m
Južni Vrh (Karanfil)	2441 m
Breg	2280 m
Podgoje	2119 m
Zuta Zemlja	2080 m
Maja Popadija	2056 m
Karaula	1915 m
Volušnica	1870 m
Vezirova Brada	1780 m

Vrhovi se lahko po prehodnosti dele v dve grupi in to točno po geološki meji. Za apnenčaste vrhove je značilna splošna nepristopnost in brezpotnost.

Dostop do Gusinja je razmeroma lahek, ker je poletna zveza s Pečjo močna. Asfaltna cesta od Andrijevice do Murine bo znatno olajšala pristop v Gusinje iz Ivangrada in Kolašina.

Pot od Gusinja do Grbaja je dobra konjska pot, vendar prebivalci po potrebi pridejo z vozovi tudi do Škale, to je do planinske koče. Pot je naprej do Treče livade ravno tako težko prehodna za vozove. V bistvu je ta pot komunikacijska magistrala. Od te poti se cepijo steze na vse strani. Prva steza, ki se odcepi, drži na pašnike Trojana. Na isto, zapadno stran, se odcepi tudi steza preko Ravnega Ključa k izviru Bistričice. Na vzhodno stran se cepi k Mečin Dolu. Nadalje imamo stezo, ki se izpred Škale odcepi in v nešteti ovinkih drži na Volušnico. Na koncu se vzpenja še ena steza od Duge livade na Vojušo in dalje v Albanijo v Pajo, Dobruz in Lepušo. Vse te steze se uporabljajo za konje in na njihovih hrbtih se prenašajo vse potrebne stvari za stanove, v dolino pa mlečni izdelki. Poleg vseh teh poti in steza je tu še dosti ovčjih stez in poti. Od teh so najvažnejše one, ki gredo na Ljubokučo. Ravno tako interesantna je steza, ki drži k vzhodnim stanovom Zastana. Te in druge steze se postopoma zaraščajo, saj jih danes razen redkih planincev nihče ne uporablja. Kot v vseh gorah sveta, tako so tudi tu planincem prehodili poti popotniki in znanstveniki. V šali se pri Gusinjanih in Plavljanih imenujeta Grbaja in Zastana konec sveta. Planinci so v te kraje prišli v času med obema vojnoma. Ni podatkov, ki bi kazali na prve prihode. Prvo sled najdemo v članku Srečka Vatovca »V Prokletijah«, objavljenem

v časopisu »Hrvatski planinar« iz leta 1936. To kaže, da je bil on v tem delu l. 1935. Morda ni bil na najvišjih točkah, šel je pa le na greben Vezirova Brda — Podgoje — Breg. Leta 1940 B. Cerović prikazuje v almanahu Srbskega planinskega društva »Naše planine« Prokletije in priporoča turo iz Grbaje na Vratnice in naprej preko Ropojane na Zastan. Po drugi vojni so planinci prišli v Prokletije leta 1947. Prvi pristop v masiv Brade se je izvršil nekoliko kasneje. Ze l. 1952 nam Ž. Poljak opisuje prehod preko Trojana in pašnikov Popadije kot tudi vzpon po grebenu preko Brade v smeri meje. Dve leti kasneje poskuša druga grupa planincev iz Beograda prodreti čim dalje po grebenih k meji, vendar jih njihova neizkušenost zaustavi nekoliko južneje od Pogorja (2119 m). V skoro istem sestavu je l. 1956 prišla ista grupa v dolino Grbaje, katero so do tedaj imenovali Vojušo, po naši specialni karti. Prišli so na vrh Maja Popadija (2056 m) in poizkusili priti na južni vrh Karanfila (2441 m). Kljub neuspehu so bili člani grupe navdušeni nad najdbo ogromnega masiva, čigar stene so bile visoke do 800 m. Septembra istega leta (1956) sta poskušala Darko Vidanović in Ljiljana Piletić-Stojanović priti na isti vrh iz Zastana in Ropojanskih vrat. Tudi s te strani sta naletela na strme in nepristopne stene. Pozimi

l. 1957 sta Ljiljana in dr. Ivan Stojanović poskušala izvesti pristop na najvišje vrhove. Stalno slabo vreme je tudi ta poizkus onemogočilo.

Po teh poizkusih pride 1957. leta skupina iz PD »Radnički« in Alpinističnega odseka Beograda s tremi gosti iz Zagreba.

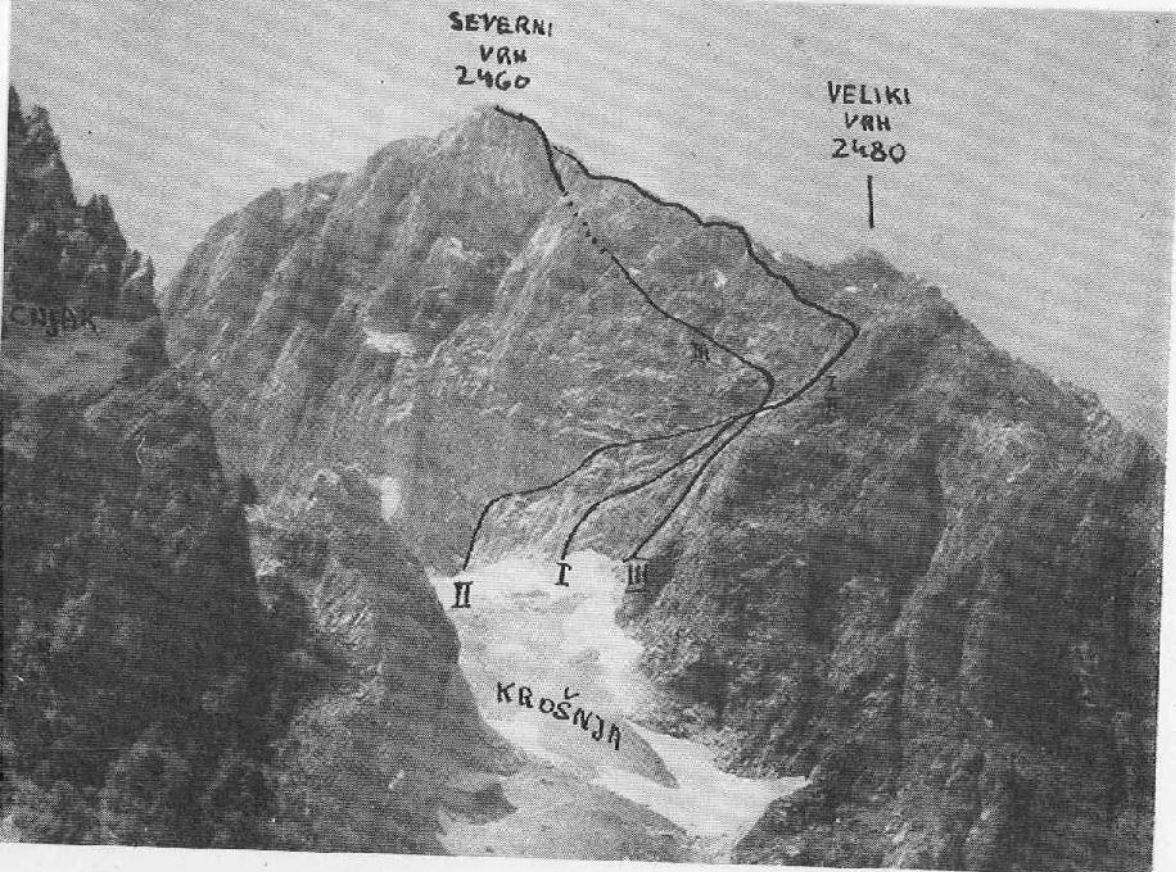
Alpinistični vzponi so šli vzporedno s planinskimi. Prvi vzpon, odnosno poizkus je izvedel pred vojno znani alpinistični veteran Stanko Aleksić iz Ropojana na vrhove Karanfila. Leto 1957 prinese znatne alpinistične rezultate. Prvi vzpon izvede 4. julija 1957 naveza Ž. Gradišar, B. Mištrašinović in B. Kotlajić. Ta vzpon poteka od Velikega Kotla preko odseka Prag na Gornji Kotao in sam Južni Vrh. Naveza je prenočila na vrhu in je na povratku v dolino morala izvršiti tudi drugi, znatno lažji vzpon po grebenu, ki veže Južni Vrh in Veliki Vrh.

Leta 1959, ob priliki Zveznega alpinističnega tečaja, je črnogorska naveza izvršila vzpon na Volušnico in je preplezala njeno JV steno. Razen zimskega poizkusa 1957 ni bilo tu nikakršnih akcij do decembra 1959. leta. Tedaj sta Zvone Blažina in Stojan Dimitrijević prišla na Severni in Veliki Vrh. Vzpon je bil izvršen v slabem vremenu in velikem mrazu z dvema bivakoma na Severnem vrhu.

Planinska koča v dolini Grbaje med gradnjo

Foto B. Kotlajić

Karanfil (s teleobjektivom) I — Medjumurska, II — Smer domačinov, III Beograjska smer

Foto B. Kotlajić

Vsa ta, planinska kakor tudi alpinistična dejavnost se je pričnela v Grbaji, iz taborišča na Škali nad karavlo. PD Radnički iz Beograda, katerega člani so največ naredili za obdelavo masiva, je prevzelo gradnjo manjše koče, ki je že v zaključni fazi.

Računajoč na planinsko kočo na Škali kot na izhodno točko, bi veljalo opisati planinske pristope na vrhove: Vezirova brada, Podgoje (Maja Podgojs — Maja Potkajs, Maja Potkojs) — 2119 m, Čovjek (Ček), Breg (Ljuljaševića planina, Ljuljaševića Breg) — 2280 m, Očnjak (Maja Njerikrit, Maja Ljubokućit, Zvono) — 2180 m, Karanfil, Severni Vrh (Maja Bal, Berč Dolj, Jagnjilo) — pribl. 2460 m, Veliki Vrh (Maja Bols, Gurt e Zjarmit) — 2480 m, Južni Vrh (Maja Keč, Oštrik) — 2440 m, Maja Vojušit — 2210 m, Volušnica — 1820 m, Maja popadija — 2056 m, Karaula — 1915 m, Trojan — 2182 m, Grlja, Livade in jezera, Veliki Kotao (Diljin Katun — Četkoje), Zastan.

S temi krajšimi izlet in pristope na vrhove še ni izčrpana planinska dejavnost. Možno je tudi povezovanje poedinih vrhov v eno samo turo. Naj navedem nekoliko predlogov:

1. Vezirova Brada — Podgoje — Breg;
2. Volušnica — Popadija — Karaula;
3. Karaula — Trojan;

4. Prehod preko Krošnjinega prehoda v Ro-pojano;

5. Očnjak — Breg.

Seveda se vse te kombinacije dajo povezati še v več variant.

Alpinistični rezultati, urejeni po poedinih vrhovih, odnosno stenah, so naslednji:

Smer po Kotlih

Pristop: Iz Druge livade skozi gost gozd na melišče in po strmcm in ozkem žlebu v Veliki Kotao (v gornjem delu žleba voda). V kotlu po snegu ali po razbitem stenju z desne strani proti strmemu skoku.

Smer vzpona označujejo dobro vidni kamini, ki z vrha skoka padajo polagoma na desno. Vstop iz snežišča v steno je točno v nadaljevanju teh kaminov. Po dveh dolžinah vrvi se pride na široko nagnjeno polico. Z nje po ozkem kaminu do varovališča (obli kamen). Po nekaj metrih prideš na nagnjeno polico. Nekaj korakov v desno in preko navpične zajede z redkimi oprimki (V —) na sledečo polico. Potem po kaminih in žlebovih do izhodnega kamina. Preko njega (zelo težko, IV) na vrh skoka in na lažji teren. Po ploskem žlebu do kotla, ki ga zapirajo Srednji vrh, greben in Južni vrh. Tu se kotel za-obrne na desno (proti jugu). Po njegovem

strmem snežišču proti grebenu. Z leve strani visok snežni odlom. Po kratkem grebenu je lahko priti na Južni vrh.

Ocena smeri: zelo težko, IV, mestoma V.

Višina stene: 200 m. S snežišči v Gornjem Kotlu do Južnega Vrh 750 m.

Plezalci: ing. Živojin Gradišar, Branko Mitrašinović in Branko Kotlajić, 4. VII. 1957.

Greben med Južnim in Velikim Vrhom

Južni in Veliki Vrh veže razbit greben v blagem loku nad Gornjim Kotlom. Iz njega se odpirajo zelo lepi pogledi v dolino Ropjane in Grbaje kakor tudi na albanski del Prokletij.

Iz Južnega vrha greš lahko proti Velikemu vrhu do poslednje škrbine. Tu se greben dvigne v strmih skokih do samega vrha. Po jugozapadni steni za dolžino raztežaja do travnate police, po njej okoli grebenskega raza na severno-vzhodno stran in gor do okna. Od tu še nekoliko metrov višje, zatem prečka v desno, v kaminasti žleb. Po njem in ko postane težak, okoli roba v desno. Preko police in plošč na greben. Po grebenu ni težko na Veliki Vrh.

Ocena: lahko, I, mestoma II.

Čas plezanja: 2 uri.

Plezalci: Branko Mitrašinović, ing. Živojin Gradišar in Branko Kotlajić, 5. VII. 1957.

Smer preko Prestola (sev. raz Južnega Vrh)

Vstop iz dolnjega kotla. Iz snežišča pod Kopljo v desno preko s travo obraslega grebena na manjši gruč na severni strani raza. Od tu v smeri borovega drevesa na grebenski raz.

Po travnatem in razbitem grebenu do prve škrbine. Iz sedla nekoliko metrov višje do stojišča. Od tod se prečka na levo (3—4 m) preko krušljivih in eksponiranih plošč (klin) v smeri do roba (zelo težko, V+). Kratka prečnica v levo in nato lažji teren. Po grebenu naprej in preko kratkega strmega skoka (obiti ga z desne strani) do naslednje škrbine. Po njej nazaj v levo, okoli roba in po razbitem terenu na široko ravno polico. Iz sredine police nekoliko metrov navzgor in po slabo izraženi polici v desno do roba. Po robu (zelo težko in eksponirano) do majhne trikotne police. Potem po sorazmerno lahkem terenu in držeč se v glavnem levega roba raza do prvega stolpa. Za dolžino raztežaja od najvišje točke obiti stolp z leve strani in po polici v škrbino za stolp. Od Prestola do Južnega vrha se vleče v blagem nagibu razbit teren. Po grebenu naprej se je treba držati najprej desne strani, dokler v naslednjem delu ne dovede položen žleb na sam greben. Po grebenu do poslednje škrbine. Iz škrbine nekoliko metrov nižje po levem boku grebena na sam Južni vrh.

Tura je naporna in v spodnjem delu, to je pod Prestolom, eksponirana.

Ocena: zelo težko, IV, mestoma zelo težko, V+.

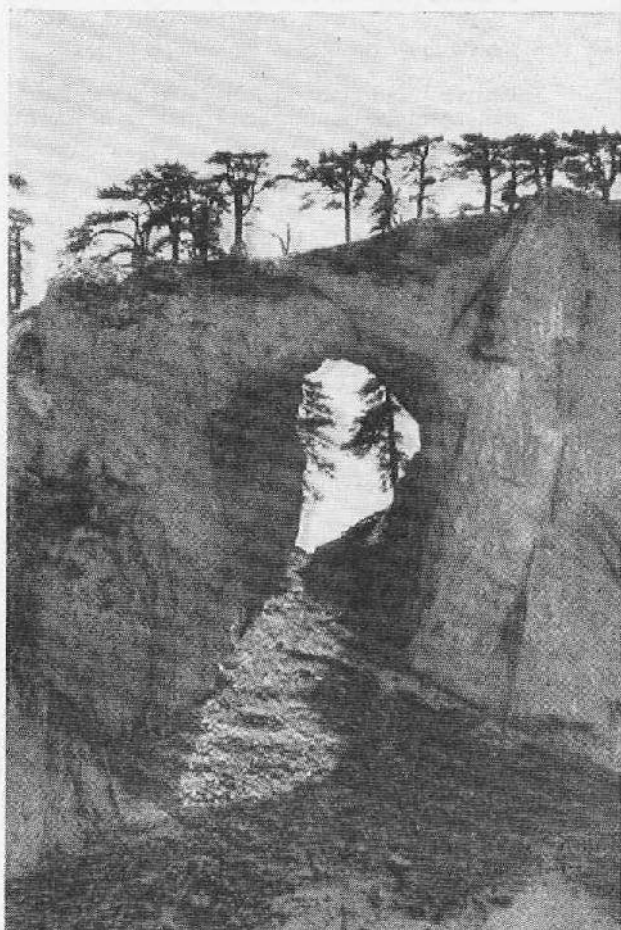
Čas plezanja: 14 ur (to je čisti čas plezanja). Bivaku se je težko izogniti, ker je sestop z Južnega vrha dolgotrajen.

Plezalci: ing. Živojin Gradišar in Branko Kotlajić, 8. in 9. VII. 1957.

Smer Jezera v Južni steni Maja Keče (Južni vrh Karanfila)

Pristop: Od planinskega doma PD »Radnički« iz Grbaje preko I., II. in III. livade do gozda s krivenčastim bukovem. Od tod po skoraj nevidni stezi skozi gozd pod pobočji Prestola (odnosno pod severno-zapadno steno Južnega Vrh) do melišča in snežišča pod steno. Od tu preko pašnikov in zatem ob steni Karanfila preko snežišča do njegovega vrha, v sedlo Rodojanska vrata. Do tu je ca. 4 ure.

Smer teče od tod po strmcm žlebu levo od zvonika okoli 50 m navzdol. Najprej kakih 300 m po razvejanih kaminih navzdol po obeh straneh žleba že z vrha vidnemu Ličen

Votla vrata v masivu Trojana

Foto B. Kotlajić

Gštarsu, na vrh doline Ropojane. Čim nižje gremo po žlebu, tem kompaktnejša je leva (južna) stena Karanfila. Je tako nepristopna, da je treba iti po desni strani žleba (gledano iz Ropojane) preko kaskadnih belih plati južne stene Koprištit. Nato okoli 50 m nad pričetkom strmega, gladkega in izpranega glavnega skoka grape, preko razčlenjenega terena na desno navzdol h grupi redkih borovcev. V skokih od borovca do borovca navzdol pa gladkih plateg in pri dnu zopet v levo k žlebu odnosno vrhu melišča pod njim. Iz stene na melišče in nato skozi redek bukov gozd in grmičje do obale jezera v dolini Ropojane. Od tu nazaj ob obali jezera in po gozdnih poteh pribl. 1,30 ure do karavle v Vusanju, od katerega je 2,30 ure hoda do Gusinja.

Relativna višina: 700 m.

Čas plezanja: v prvem sestopu s sedla do jezera 6 ur

Ocena: I—III.

Smer je orientacijsko zahtevna.

Sestop so izvedli: Mileva Rogulić in Zvone Blažina, PD Radnički, julija 1959.

Severnovzhodna stena Severnega vrha

Pristop: Med stenami leži veliki kotel Krošnja, kjer drži planinski pristop na Karanfil. Vstop v smer je na najvišji točki s snegom prekrita melišča, desno od stebra, ki se spušča od vrha. Od karavle v Grbaji je do vstopa v smer 2 uri in pol.

Opis: od najvišje točke snega (melišča) naravnost navzgor. Dva raztežaja je zelo težko, naprej po lahko razčlenjeni steni na desni pribl. 20 m, nato na levo navzgor in po žlebu na greben. Po grebenu se pride na Severni vrh.

Ocena: vstop IV, naprej I do II.

Čas plezanja: 2 uri.

Višina stene: okoli 450 m.

Plezalci: Djurdja Sučević, Vladimir Sučević, Jelka Ledić, Ivo Durbešić in Stevo Vrtarić.

Severni greben Bereš Dolja (Severnega Vrh)

Pristop: Po običajni poti do Krošnje — 3 ure. Vstop v smer iz škrbine med Majo Hekuritom (Gvozdeni Vrh) in začetnim skokom najnižjega dela Severnega grebena. Od tu en raztežaj skozi kaminast žleb s trebušastim previsom v sredi, katerega obideš z leve — srednje težko.

Iz sedla s pomočjo žive lestve in visokega klina na izpostavljeno zelo težko, gladko in kratko polico, ki drži v steno nad kotlom med Kopljem in Severnim grebenom. Po kompaktni strmi steni s trdnimi oprimki lahko v desno navzgor preko komaj nakazanih miniaturnih polic, ki so često pristopne šele potem, ko očistiš travno rušo. Po tretjem raztežaju preko zelo težkega, kratkega in navpičnega odseka in s pomočjo klina ter

stopne zanke na desno, potem zopet navzgor, na levo in na rob grebena. Od tu preko naravnih prehodov in po desni strani grebena navzgor v lažji, položnejši greben. Potem po sedmem raztežaju naprej po bolj ali manj razčlenjenem grebenu nadaljnje tri raztežaje. Od tu sta možni dve varianti:

1. izvedena pri prvenstvenem vzponu: levo preko prodnatih, visečih polic in Medjumurske smeri po lahkem terenu v Krošnjo;

2. poteka iz omenjene točke razčlenjenega grebena — lažje, a daljše in orientacijsko težje, do vrha Bereš Dolj (Sev. vrh).

Povratek: z vrha po običajnem sestopu.

Relativna višina vrha okoli 600 m

Čas plezanja: pri prvenstvenem vzponu 8,5 ur.

Ocena: III, mestoma IV. in V.

Smer je orientacijsko enostavna.

Plezalci: člani AO Beograd Miša Kuljaj in Zvone Blažina, član PD Radnički Beograd, v juliju 1962.

Planina Popadija s strani Trojana. V ozadju je masiv Karanfila in Klenmentski vrhovi v Albaniji

Foto B. Kotlajić

Beograjska smer

Vstop: Okoli 100 m levo od Medjumurske smeri. S snežišča na dobro vidno travnato gredino, ki postaja vedno bolj strma, tako da smer teče po četrtem raztečaju preko strme in zelo razčlenjene stene naprej do lažjega terena. Od tu pod greben in vzporedno z njim po sistemu odličnih polic proti Severnemu vrhu. Pod njim po lahkem terenu na vrh. Ocena: II.

Višina stene: 200 m.

Čas plezanja: 3 ure.

Plezalci: Milorad Mileusnić, Petar Jovanović in Branko Kotlajić, v juliju 1962.

Smer domačinov v jugovzhodni steni Bereš Dolja (Severnega vrha Karanfila)

Smer je bila izvedena v sestopu. Z vrha po lahkem, razčlenjenem in krušljivem pobočju ter preko malih snežišč nad Gornjim Kotlom,

katerega zapira podkev: Maja Keč (Južni Vrh), Maja Bole (Veliki Vrh) in Bereš Dolj (Severni vrh) v smeri severa in preko strmih, s travo obraslih kaskad nad Gornjim kotlom do grebena severovzhodne stene. Potem navzdol po zirazito razčlenjenem grebenu v blagem sestopu na sever, markantne zobe in stolpiče pa obideš po naravnih prehodih v glavnem na strani, kjer so kotli. Nekje na sredini grebena od mesta, ki je zaznamovano z možicem, po strmem, kaminastem žlebu kakih 10 m navzdol na strmo, razvejano in z gruščem zasuto JV pobočje nad Krošnjo. Po terasastem terenu v ovinkih navzdol v smeri juga k najstrmejšemu delu te stene. Z najnižje police, ki se izgublja v viseči z gruščem posuti polici, je prehod v strm, kaminast žleb. Po tem srednjetežkem žlebu kakih 30 m navzdol in preko nekaj prislonjenih kamenitih lusk v levo, na gladko polico pod tem žlebom. S te police še nekoliko v levo in spet navzdol po strmem bregu. Iz

Maja Njerikrit (Očnjak), Južni greben

Foto Z. Gradisar

Karanfil z Volušnice: I — Smer preko Prestola, II — Greben med Južnim in Velikim vrhom, III — Smer po Kotlih, IV — Severni greben, Bereš Dolja

Foto B. Kotlajč

spodnje police pod pragom nekoliko desno, dokler se ne izgubi. V tej višini je običajna robna poč stalnega snežišča. Iz skrajne police okoli 3 m po težki, navpični in kompaktni od snega načeti steni na rob snežišča in nato okoli 40 m v desno in pod ogromnim belim odlomom v jugovzhodni steni, ki se dobro vidi iz Krošnje in tudi iz stene.

Povratek: po planinski poti 1,5 ure v Grbajo. Relativna višina smeri: 350 m.

Čas plezanja: v sestopu 2—3 ure.

Ocena: I—II, mestoma III. Orientacijsko zahtevna.

Sestop so izvedli: Marš Leš, Šaljanin Djeloš, vaščani iz Dolje pod Grbajo, Milutin Rodić in Zvone Blažina, člani AO Beograd, 6. VII. 1958.

Očnjak (ca. 2200 m) — smer po SZ grebenu in JZ strani

Pristop: Od zadnjega stana v Durovičih po široki stezi na Ljubokučo. Iz obraslega križišča v smeri JZ na grbasto področje pod severno steno. Od tu v desno na malo zeleno

sedlo v SZ grebenu (vidno iz doline). Od Djuroviča 1,30 ure.

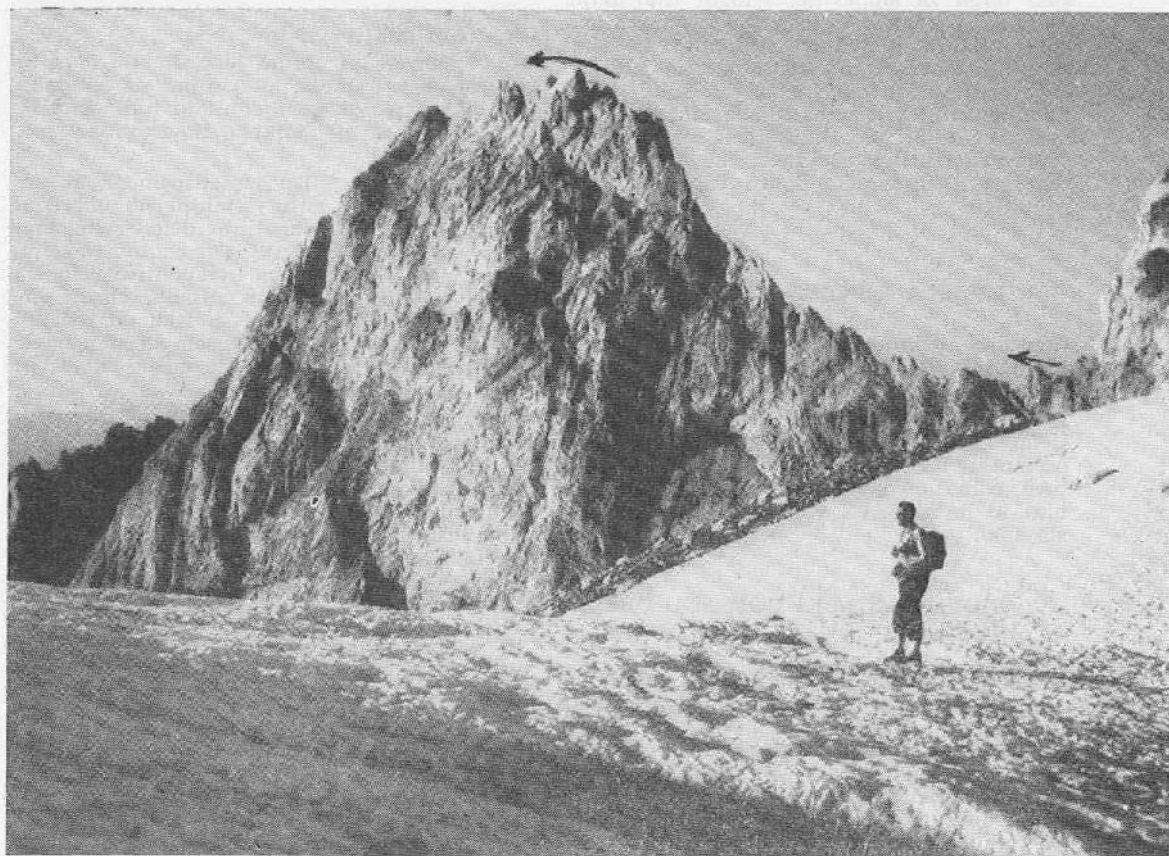
Vstop: Z zelenega sedla po prečnici v levo in po ozkem, zaraščenem žlebu do konca. Od tu v desno preko kratke stene (IV, klini) in nato izstop na SZ greben pred majhno škrbino nad Krošnjo. Iz škrbine 3 m po strmi rumeni steni (3 klini, vstopne zanke, IV) in potem v desno na lažji teren v jugozapadni steni. Do tu je 6 raztežajev in 1,30 ure. Od tu kakih 60 m vzporedno z nazobčanim grebenom in pod njegovo črto po JZ steni. Plezanje je srednje težko. V 2 urah na vrhu. Višina je okoli 550 m.

Smer po jugo-vzhodni steni — v sestopu

Od vrha okoli 30 m proti SV in nato v desno. Vrhnji del JV stene se počasi zožuje v žleb in kasneje v kamin. Iz dna kamina (2 klina), spust po vrvi na prag nad grmičjem (iz stene se ne vidi). Smer je krušljiva, ocena III, višina 300 m.

Plezalci: Mirko Stojičević, Moki Rekalčić in Bata Mitrašinić, 6. VII. 1957.

Prevedla K. Potočnikova

Grebenska smer PD Radnički v južnem grebenu Očnjaka

Foto Z. Blažina

društvene novice

SREČANJE PD RADEČE IN LJUBLJANA MATICA

Do srečanja je prišlo 17. maja pri planinski postojanki Lovrenc, ki leži med Lisco in Vel. Kozjem. Ker so ljubljanski planinci obiskali najprej Vel. Kozje, je bil napovedan sestanek šele ob 10. uri. Ljubljanske matičarje, ki jih je bilo 40, je vodil tov. Gašperlin, 10 radeških pa je vodil podpisani. Planinci smo si izmenjali svoje misli in izkušnje ter se pogovorili o svojih perspektivah. Mnogi so pritisnili še pečat Zasavske transverzale. Istega dne je bilo pri Lovrencu nekaj Zagrebčanov. Gostje so bili zadovoljni s postrežbo v gostišču, ki ga vzdržuje PD Radeče.

Ugotovili smo, da je letos obiskalo zavetišče po začetku sezone že 630 ljubiteljev narave, ko jih je lani bilo vsch skupaj samo okrog 600. Vsi so bili mnenja, da je vrh Lovrenca ugodna planinska postojanka, za zimo idealen teren za smučanje. Izrazili smo željo, da bi se še kdaj srečali, morda kje v Julijcih na ljubljanski planinski postojanki. Povabili smo Ljubljančane na 10. obletnico radeške kočice na Prehodavcih, ki bo v začetku julija. Planinarjenje po zasavskih postojankah ni naporno, nudi pa ljubiteljem narave pač svojevrsten užitek. Za začetnike planince je zasavska transverzala dobra vaja za pohod v Julijce.

St. Skočir

ZVESTA OSKRBNICA

Letos je praznovala svojo petdesetletnico ZOFKA CIRAR, oskrbnica v Planinskem domu na Zasavski Sv. gori.

Po vojni leta 1946 je prevzela napol obnovljeno kočico na Zasavski gori. Tako je že osemnajst let oskrbnica na Zasavski gori, gotovo edina med našimi planinskimi oskrbniki, ki je toliko let zvesta isti planinski postojanki.

NOV PLANINSKI DOM POD URŠLJO GORO

Konec maja je pridno in podjetno PD Ravne na Naravskih Ledinah nad Kottljami, dobro uro hoda do vrha Plešivca, slovesno odprlo in dalo v rabo planincem prijeten planinski dom. Dom je pravzaprav v druge, poslovne namene zgradil rudnik Mežica, vendar je razumevala uprava zgradbo po zelo ugodnih pogojih dala v rabo PD, ki se je popreje živo ukvarjalo z mislijo, da bi zgradilo planinski dom nekoliko višje na prostoru, od kod se

odpira prelep pogled proti Peci in njenim sosedom.

Posvetilnemu govoru predsednika PD Ravne so sledili še drugi, čestitke nekaterih tovariških PD, PZS ter pesem pevcov izpod Pece. Ravenski in prevajalski filmarji amaterji so zadevo ovekovečili na filmskem in magnetofonskem traku.

Pridnim organizatorjem in vsem sodelujočim, zlasti tudi tabornikom, gre ob lepem trenutku prav gotovo vsa pohvala. Koči pa želimo mnogo obiska in hkrati planincem obiskovalcem prijetne urice v njenem zavetju.

ing. P. Šegula

alpinistične novice

GORSKI REŠEVALCI NA POSVETU

Prvo junijsko soboto in nedeljo so izkoristili gorski reševalci za posvet o dnevnih nalogah in vzgoji mlajših kadrov.

Na Vršiču se je zbralo lepo število, kar 45 udeležencev posveta. Med njimi so bili tako mladi kot predvsem srednji in tudi starejši, že veteranski pripadniki te človekoljubne organizacije.

Sobotni večer je bil posvečen pomenkom, samokritiki in snovanju najnujnejših ukrepov, ki naj izboljšajo nadaljnje delo. Tako smo ponovno slišali, kako nujna je enotnost akcije, kako neizbežno je treba uveljaviti načelo, da naj reševalni podvig po strogih, vprav vojaških metodah upravlja in vodi od začetka do konca en sam vodja. Načelo sicer ni novo, vendar so navzoči sodili, da ne bo škoda, če ga ponovno in spet ponovimo.

V razpravi je prav tako prišla do veljave ugotovitev, da naj vselej, kadar ni takoj možno v kratkem času zbrati reševalno skupino, odide na kraj vasi predhodnica. Če bo v njej tudi zdravnik — gorski reševalec, bo predhodnica poleg osnovne človeške toplote in občutka pomoči lahko nudila še tudi najvažnejše — zdravniško nego. Vsi, ki smo bili zbrani na Vršiču, smo lahko ugotovili, da je ugotovitev že leta in leta v rabi marsikje, da pa se je ponekod ne poslužujejo. Zato posvet ravnanje v tem smislu vsem reševalnim postajam in posameznikom najtopleje priporoča.

Nedeljsko dopoldne se je vsa množica reševalcev podala proti Slemenu pod steno Mojstrovke, kjer so pod vodstvom starih veščakov in že priznanih instruktorjev ter ob aktivnem sodelovanju prav vsch udeležencev v treh skupinah obdelali najvažnejše prijeme, ki jih mora poznati in obvladati vsak reševalec.

Vaja in razprava je odstranila marsikatero nejasnost ter nam pomagala, da smo poenotili program pouka za posamezne postaje GRS.

Vaje, ki so prikazale mnoge elementarne veščine, je komisija za GRS izkoristila tudi tako, da je njen član, tov. Jesenovec, ki mu je poverjena skrb za dia-arhiv in pripomočke za nazorni pouk, posnel vrsto poučnih prizorov. Diapozitivi bodo služili za pouk na tečajih v naših postajah, pa tudi širom po Jugoslaviji.

S poenotenjem metodike pouka in načinov reševanja bodo instruktorji, ki jih bo dokončno izbrala in potrdila komisija za GRS, v letošnjem poletju obiskali po možnosti vse, zagotovo pa vsaj tiste postaje GRS, katerih člani se težko udeležijo daljših reševalnih tečajev. Zapleteni procesi v gospodarstvu, vse večje zahteve po ekonomičnem poslovanju, pa tudi želja posameznikov po večjem zaslužku se poznajo tudi v vrstah GRS. Vse težje je dobiti dopust za udeležbo na tečajih GRS, zato bodo postaje in posamezniki v ta namen žrtvovali nekaj nedelj in sobot ter se v dvodnevni seminarjih na domačih tleh posvetovali z instruktorji iz onih postaj, kjer praktična potreba zahteva več dela na terenu in imajo zato tudi posamezniki več izkušenj. Močnejšim postajam taki medsebojni obiski vodilnega kadra prav tako ne bodo škodili, saj si bodo pri delu v steni in med transportom gotovo lahko medsebojno nudili dragocene podatke. Z delom bodi ti potujoči instruktorji začeli že v juniju.

Končno je posvet obravnaval še probleme izrazito stenskega reševanja. V ta namen je komisija za GRS razpisala natečaj za enotedenski tečaj na Okrešlju. Udeležilo naj bi se ga kar največ postaj in poslalo v uk boljše reševalce s prakso iz reševanja v stenah. Ti bodo znanje v domačem okolju posredovali dalje svojim sotovarišem.

Za zaključek smo preskusili radiopostajo UKP-5 domače tovarne ISKRA. Čeprav je že pri preskusih v težavnem mestnem okolju ter pri preskusih na dolge proge (Braná-Ratibovec, Storžič—Ljubljana) pokazala zavidanja vredne rezultate, smo postajo preskusili še med Vrščem in Slemenom. Tam je dala lepe rezultate pred leti postaja SE18 švicarskega izvora. Nedeljski preskus je nedvoumno pokazal, da je domači UKP-5 več kot enakovreden ter kar za 2 kg lažji. Z odliko je pristal še preskušnjo v steni in posredoval solidno zvezo tudi »okoli vogala«, kar za zveze na tej valovni dolžini ni vselaj mogoče.

Udeleženci posveta smo se razšli v prvih popoldanskih urah s prijetnim občutkom, da smo opravili koristno delo, ter še zlasti, da smo obnovili in utrdili stare vezi. Tudi brez teh je naše delo nemogoče, zato smo vsi izrazili prepričanje, da se bomo kmalu zopet morali srečati na podobnem delovnem sestanku.

Ing. P. Šegula

VIHARNA NOČ

Ciril Praček

Do Spodnje Krme se ni nič zgodilo. V dolinah se odigravajo vedno le že znane dolinske stvari. Tu se ljudje rodijo, žive v dolgočasnih vsakdanjostih in nekoč umrjejo. Kdaj pa kdaj se odpravi drobno človeško bitje tudi v gore in takrat doživlja, doživlja včasih tudi čudne dogodivščine.

Joži ima komaj sedemnajst pomladi, toda je že kar soliden alpinist. Vzdrži lahkotno dolge marše, dobro se je izkazala v skali poleti in pozimi. Janki je približno istih let, je kakor živo srebro, toda gorá še ni navajena. V sredi jeseni se ji je zljubilo smučanja, pa smo se domenili, da gremo skozi Krmo na Kredarico. Vreme ni bilo najboljšje, nalahno je rosilo iz nizkih oblakov. Od časa do časa se je pretrgalo, zato smo se le odločili, da gremo na pot. Do konca doline Krme je šlo z avtom, od tu dalje pa po staroslovansko.

Joži ni vzela s seboj smuči. Smučanje se ji je nekaj zamerilo, nekako prepočasi, se ji je zdelo, da ji gre ta znanost v noge, zato ni vzela plohov s seboj.

V dolini Krme minevajo ure kakor drugje minute, preden prehodíš vso dolino. Dolga, zelo dolga je ta pot. Iznad Velega polja je ležal sneg in nastopila je noč. Računal sem na dolgo hojo v temi, zato sem vzel dve bateriji s seboj. Pri pastirski bajti nad Travno dolino smo se ustavili in poizkušali priti v bajto. Toda bila je dobro zaprta. Vlomiti nisem maral. Pozneje mi je bilo zato strašno žal. Ura je bila osem zvečer in celo uro smo motovili okoli koč. Nekaj malega smo hitro pojedli, ko smo videli, da legalno ne pridemo v koč, in smo se odpravili naprej. Pihal je zelo mrzel veter, zato smo pohiteli, ker nas je že zeblo. Z vsakim korakom več snega in prav po malem je še snežilo. Na vso srečo je hodil par dni pred nami meteorolog navzgor, imeli smo stopinje in, kar je bilo še več vredno — nakazano smer. Stopinje so bile semintja zasute, toda nisem jih izpustil iz oči. Na Konjski planini se je začela tista, (Joži je rekla veličastna) borba z goro kakor na Himalaji. Vso to veličastvenost sem moral prevzeti na svoje rame, kot »prekaljen« alpinist, in vsa ta moja prekaljenost je bila videti od koraka do koraka bolj bedno.

V obraz mi je butnil prvi sunek vetra, stopinj ni bilo nikjer več. Janki je zaostajala. Pokuril sem že obe bateriji, tema kot v karavanškem predoru opolnoči. Torej tudi za »prekaljenost« kup problemov. Mestoma se mi je udrlo globoko v zasneženo borovje, pihal sem kot lokomotiva in se gnil naprej. Z enim očesom sem škilil na Kalvarijo, še dobro, da je tako markantna, da sem lovil smer. Joži je vzela Jankine smuči, odlično zmagovala napor, vedela je, da z obema paroma smučmi verjetno ne bi dolgo gazila v viharju naprej. Veter je prehajal v vihar. Mestoma kupi mehkega snega, mestoma led. Na strmi povprečnici pri Kalvariji je ležal poledenel sneg. Moral sem s čevlji tolči sto-

pinje, vihar mi je trgal smučī z ramen, z vso težo sem bil nagnjen naprej, da sem lovīl ravnesvesje.

»Koliko še?« je vprašala Janki.

Da, koliko še. Ura je bila enajst, bližala se je polnoč.

»Če ne bi bilo viharja, smo v pol ur gori, tako bo pa trajalo malo dalj časa.«

Opazil sem, da se približuje kritično stanje našega fizičnega razpoloženja. Kadar se borim za obstanek, tedaj so v meni trije, ki delajo. Kadaver, to je sedemdeset kg mesa, mora brezpogojno ubogati, kar ukazuje Volja, le-ta pa se mora pokoriti Razumu, ki stoji kot veliki gospod malce v ozadju. Kadavra je premetavalo pri Kalvariji naprej in nazaj, spotikal se je in lovīl, dvigal mehanično nogo in jh vlekel iz globokega snega. Volja ga je gnala s silnim bičem brezpogojno naprej. Toda Razum je opazil, da Kadaver ne bo več dolgo vlekel, zato je nastopil. Odrinil je Voljo, ukazal Kadavru, naj sede in poje čokolado.

»Kako naj to storim v tem viharju?«.

Steptal sem mehek sneg, obrnil viharju hrbet in izvlekel iz oprtnika veliko plahto. Podložil sem smučī, da smo se usedli nanje in na plahto, plahto smo zavihali prek glave in sedeli tako v bivaku. Okrepčali smo se s čokolado, v tem pa so mi zmrzile roke, ker sem moral sneti rokavice. Toda ni bilo časa, da bi jih ugreli. Zavezati sem moral plahto nazaj v oprtnik in privezati smučī na oprtnik. Vihar je že toliko pridobil na moči, da smučī nisem mogel več nositi na rami.

Kot divji je mahal Kadaver na ukaz Volje z rokami okoli sebe, da bi jih ugreli. Ni se mu popolnoma posrečilo. Vzel je palice v roke in se opiral nanje, da ga ni premetavalo po snegu kakor peresce. Volja je zavihtela svoj bič in sedaj je šlo zopet naprej. Šlo, kakor je pač šlo. Dekleti sta šli tesno za menoj, da sta imeli vsaj malo zavetja. Škilil sem naokoli in ugibal v tem peklenskem plesu ostrih igel, ki so mi bičale obraz, ali sploh prav gremo. Noge so garale kakor mlinske stope in mlele sneg pod seboj. Samo pošten kos čokolade je bil potreben in Kadaver je zopet lahko garal. Vihar je trgal cele plošče snega in me obmetaval z njimi. Kakor na fronti. »Veličastno,« je vsa navdušena ponavljala Joži.

»Da, veličastno,« sem ji lagal nazaj. Kako naj vzamem dekletu vscelje, ko je doživljala svoj prvi vihar v gorah! Bil sem od tega veličastja tako navdušen, da bi lahko jokāl. Roke trde od mrazu. Volja je vihtela svoj bič, skoraj ležal sem nagnjen naprej na palice, noge so ubogale, toda roke so morale nositi skoraj ravnokotniko kot noge. Razum je skeptično opazoval vse to ob strani in finī gospod je zaenkrat še prav nalahno zabrundāl: »Zdi se mi, da bomo morali nazaj.«

Da, nazaj. Toda do kočē je bilo še komaj dve sto metrov zračne črte. V normalnih razmerah pet minut. Zato je Razum še malo počakāl, da vidi, kako bo Volja prignala Kadavra na planoto pri Kredarici.

Točno dve je bila ura. Slišāl sem ropot vetrnice, ki jo je gnāl vihar. In tedaj sem zagledāl črno gmoto pred seboj, dom na Kredarici. Se četrte ure borbe in pritiskal sem na kljuko. Nič. Zaprto. Odložil sem nahrbtnik in ga privezal k jekleni žici ter se plazil počasi naokoli, da bi prišel meteorologu pod okno. Moral sem splezati na streho drvarnice, da sem potrkāl na okno.

»Nikoli več v gore,« je rekel Kadaver pri toplem čaju sam sebi, na ležišču pri meteorologu.

»Že v nedeljo boš ponovno praskāl nekje po skalah,« mu je odvrnil Razum.

Meteorolog: »Sunki viharja znašajo do 180 km/h. Nekoč je Jony v takem viharju vzel spalno vrečo in šel spat v klet, ker je bil prepričan, da bo odneslo bajto.«

novice iz mladinskih odsekov

POSVET MLADIH PRIMORSKIH PLANINCEV V TRENTI

6. junija 1964 je bil v Trenti posvet novoustanovljenega koordinacijskega odbora mladih planincev Primorske. Udeležili so se ga načelniki mladinskih odsekov iz Sežane, Idrije, Kopra, Bovca, Ajdovščine, Podbrda, Tolmina in Postojne.

Mladi delegati so poročali o dosedanjem delu. Posebno so se doslej odlikovali postojnski planinci, ki so organizirali tečaj za mladinske vodnike na Nanosu, ki je bil prvi v tem delu Slovenije. V prihodnosti bodo društva organizirala več izletov in predavanj, da bodo pritegnila v svoje vrste še več članov.

Poseben poudarek na je bil na akcijah, ki jih bodo skupno organizirali. Mladinski odsek PD Bovec organizira ob veliki podpori matičnega društva izlet na Mangrt, ki bi se ga udeležila večina društev na Primorskem. V programu imajo še taborjenja v Zadnjici, orientacijsko tekmovanje na Nanosu, tečaj za mladinske vodnike itd.

To je bil šele drugi delovni sestanek mladih primorskih planincev. Posebno postojnski planinci so imeli že precej uspehov, po tem posvetu pa pričakujemo od njih še več.

Miha Perne

PARTIZANSKI POHOD MLADIH PLANINCEV SRBIJE

Že nekaj let najmlajši člani planinarsko-smučarskih društev Srbije proslavljajo »Dan mladosti« s pohodom po planinah, znanih iz slavnih dni revolucije.

Za »Pohod mladosti« vlada veliko zanimanje. Društva pošljejo svoje najboljše

člane, tako da vedno nastopajo drugi in mlajši. Iz 25—30 društev se zbere približno 300 deklet in fantov. Na pohodu se med sabo spoznajo, izmenjajo izkušnje in se vračajo domov z novim znanjem, poznanstvom in lepimi spomini.

Pohod traja tri dni, pešachi se po poteh partizanskega odreda. Pred začetkom pohoda se vsi zberejo na zgodovinskem mestu, kjer se izvoli planinski odred s štabom in četami. Pregled-smotro novega planinarskega odreda naredi komandant ali pa kak vodja partizanskega odreda, ki je potem častni gost mladincev.

Na poti 50—80 km obhodijo najvažnejša mesta iz NOB. Tu se mladi planinci na mestu spoznajo z dogodki iz borbe, vlogo profesorjev prevzamejo borci-narodni heroji, ki so se tamkajšnjih borb udeležili.

Po vaseh in mestih prireajo mitinge, na katerih se spominjajo dni in dogodkov iz NOB in obenem propagirajo planinstvo.

Na počivališčih in mestih, kjer odred tabori ob tabornih ognjih, demonstrirajo številne planinske kulturno-zabavne programe.

Želja organizatorjev teh pohodov in komisij za delo z mladino je, da bi se ta dejavnost razširila tudi na druge naše republike.

Z. Živanović

IZ MO PD MURSKA SOBOTA NA GIMNAZIJI

V mesecu aprilu je bil na gimnaziji ustanovljen MO PD Murska Sobota, MO šteje nad 50 aktivnih članov. V prvomajskih počitnicah so prekrizali Zahodno Pohorje, medtem ko so v lanskim prvomajskih prehodili Vzhodno Pohorje.

V počitnicah bosta dve ekipi po osem članov nadaljevali pot po transversali.

Člani bodo pomagali tudi pri markiranju pomurske transversale. MO je skupno s Počitniško zvezo na gimnaziji priredil razstavo turističnih razglednic in reklam Jugoslavije. Prevzeli so tudi nalogo, da bodo podprli delovanje Gorske straže Na zadnji seji pa so določili ekipo, ki bo v avgustu odšla na »Spominski pohod na Triglav«.

Ludvik Kutoš

Iz planinske literature

ZDENO ZIBRIN — RADOVAN KUCHAR, Z TATIER NA EIGER, Šport Vydavatelstvo SV ČSTV, Bratislava 1964. Spet je pred nami knjiga čeških alpinistov, kakršno si že desetletje in več želimo, da bi jo zapisalo naše pero. »Eiger je po športno-moralni strani

maksimalni dosežek, ki ga alpinistu nudijo evropske gore«, pravijo Čehi v uvodu v to knjigo. Naveza Zibrin-Kuchar ga je dosegla kot prva češka in kot sedemnajsta naveza v zgodovini vzponov preko severne stene Eigerja. »To je bil cilj, ki smo ga morali doseči, če smo hoteli stopiti na evropsko raven in še više, na svetovno alpinistično raven. Treba se je bilo preskusiti za neodkrita pota v Kavkazu, Pamiru, Karakorumu, Himalaji, Cordillerah, v katerih vidijo češki alpinisti smisel svojega početja in proslavitev svoje socialistične države.«

Knjiga vsebuje najprej kratko označbo stene in opis znane smeri z vsemi ledinskimi oznakami, ki so se v dveh decenijah utrdile tako, da veljajo danes v vsej svetovni alpinistični literaturi. Najmlajše poimenovanje je pač »Cortijev bivak«. Naslednji poglavji sta avtorja posvetila zgodovini stene: Opisujeta prve poizkuse od Lauperjeve smeri (1932) do Sedlmayerja in Mehringerja, do Tonija Kurza in Hinterstoisserja, čigar ime se je v steni do danes ohranilo v znameniti prečnici, njihove zgodbe pa so vsaj pri nas precej pozabljene. Od l. 1936 do l. 1938 se vrste dramatični poizkusi najboljših plezalcev, dokler l. 1938 ne prinese laborike nemškimi plezalcem. Avtorja sta prvemu vzponu posvetila veliko pozornost, vendar s kritično mislijo: Češki alpinizem se ne strinja s tveganjem, kakršnega so izpričali Nemci, saj je Heckmair petkrat padel, Kasperek enkrat. »Hoteli so doseči vrh za vsako ceno, vsekakor je bil temu kriv njihov idealistični svetovni nazor. Mladi ljudje so v alpinizmu videli način, kako ubežati družbi, ki ji niso zaupali, in malo jim je bilo mar, če bi se s ture ne vrnili.«

Naslednja leta Eigerjeve zgodovine obravnava avtorja po razdobjih, o katerih smo v rubriki »Razgled po svetu« nekajkrat delno poročali. Devet let je minilo od prvega vzpona, ko l. 1946 oz. 1947 Eiger postane preizkusna stena prvorazrednega evropskega plezalskega teama. Od l. 1947—1950 postane ta preizkus pojem, ki povzroči l. 1952 pravi naval v steno, seveda relativno, saj uspe le malo navez. L. 1957 je stena spet v hrušču in trušču žurnalpinizma zaradi dramatične katastrofe italijanske naveze Longhi in Corti in reševanja, ki mu je sledil ves svet Grünleitnerjeva in Steigerjeva epizoda je opisana pod naslovom »Baron Prasil (lažnivi Kljukec) v Eigerju«. Posebno poglavje je posvečeno zimskim prizadevanjem v Eigerju, predvsem vzponu Tonija Hiebelerja, medtem ko najnovejši poizkusi iz l. 1964 iz tehničnih razlogov niso mogli dobiti mesta v knjigi.

Drugi del knjige ima naslov »S Tater na Eiger«. Prvo poglavje vsebuje alpinistično biografijo abeh avtorjev, obenem pa strmi vzpon češke alpinistike v zadnjem desetletju z vzponi v Zapadnih Alpah in na Kavkazu. Iz poglavja je razvidno, kako je vodstvo češkega alpinizma jasno določilo cilje, poiskalo sredstva in našlo metode za uveljavljanje ČSSR v tem športu in za popularnost tega

športa med mladino. Ostala poglavja so več ali manj šablonski opisi češke navoze v območju Eigerja in posebej v njegovi steni, polni veselja nad jadrno potjo, ki jo je v nekaj letih pustil za seboj češki alpinizem, o katerem prvih deset let po vojni ni bilo kaj prida slišati.

Oprema knjige ni luksuzna, kakor so po navadi te vrste izdaje v Zapadni Evropi, vendar dovolj bogata, da pritegne oči. Barvni ovitek je prispeval foto št. 1 današnje Evrope Vilém Heckel, ki bo letos prišel, kakor nam privatno javlja dr. Arnošt Černík, tudi v Julijce, ostali snopič posnetkov pa je zajela kamera obeh plezalcev in so nedvomno zanimiv dokument »češkega Eigerja«, nekateri so zares izvirni in impresivni, čeprav jim jemlje sijaj ne najboljši papir.

T. O.

WANDERKARTE ASSLING — ÖSTERREICHISCHE KARTE 1:50.000. To ni nov zemljevid, vendar velja nanj opozoriti naše planince, ki jim še ni znan. Zaradi znane in povsem nerazumljivega odloka ZIS o izdajanju in prometu topografskih kart se moramo zatekati k tujim virom. Kakšen nesmisel je to, najbolje vidimo iz obravnavane karte, ki je neprimerno natančnejša kakor ustrezna jugoslovanska vojaška specialka. Ker so pri nas znane predvsem Freytag-Berndtove turistične karte 1:100.000 (le-te tudi samo omenja France Planina v svojem članku v številki 10/63 PV), je prav, da zvedo naši turisti in gorohodci tudi kaj o teh specialkah, ki jih izdaja Bundesamt für Eich-u. Vermessungswesen (Landesaufnahme) na Dunaju.

Gre za eno izmed 213 specialk, ki jih je ali jih izdaja omenjeni zavod za ozemlje Avstrije in bližnjih obmejnih krajev. Zemljevid številka 210 (iz leta 1956), ki nosi uradni naslov Assling, obsega območje od Kepe do Bohinja ter od Triglava do Bohinjske Bele. Risan je v šestih barvah, ima zelo natančno označene gozdne površine, melišča in pota. Plastnice so na 20 metrov. Žal na jugoslovanskem delu zemljevida niso rdeče označena markirana pota in planinske kočice, kakor je to izdelano za avstrijski del. Zemljevid je dokaj pregleden, daje zelo plastičen videz, seveda pa ne dosega odličnih Kompasovih specialk.

Za nas je zemljevid zlasti zanimiv s toponomastičnega vidika, saj vsebuje neprimerno več imen kakor omenjene Freytagove karte in drugi naši kolikor toliko dostopni zemljevidi. Krajevna imena so vsa razen mejnih slovenska, le kakšnih 7—8 je dvojezičnih. Hvalevredno pa je, da so imena (razen Ribogojri zavod) napisana pravilno, kolikor lahko o tem sploh govorimo pri našem precej neizenačenem in ne do kraja dognanem imenoslovju. Sicer pa je to posledica zakonitosti v spreminjanju vsakega jezika. Krajevna imena se precej ujemajo s Tumovimi na njegovem to-

ponomastičnem zemljevidu Triglav—Škrlatica. Razlike so na primer takšne: tu Vovšovec — Tuma Vošnovce, Jerebikovec — Repikovec, Vel. Sedliški vrh — Vel. Sedlišnik, Pšivec — Pršivec itd. Verjetno pa celo pravilneje piše Gornov Komen — Tuma Gornjov Komen, Mežakla — Mužaklja (o čemer je bilo pri nas v zadnjem času precej napisanega), Podkluze — Podkljuže itd. Naj bo že kakorkoli, ta zemljevid vsekakor dobro služi našemu turizmu, da tujec zve za imena krajev, planin, bregov, kotlin, grebenov, ki jih obiskuje. Zemljevid v formatu 66 × 45 cm z ovitkom velja 420 dinarjev. Za naše kraje pridejo v poštev še tovrstni zemljevidi št. 211, 212 in 213, ki obsegajo Karavanke in Kamniške planine nekako do Ljubnega na vzhodu ter do Kranja na jugu.

mš

rozgled po svetu

RESOLUCIJO O EIGERJU bi lahko imenovali poročilo sekcije SAC Rätia, ki je izšlo po obnem zboru te sekcije v januarju 1964. Takole pravi: Zgodovina vzponov te gore je zaradi številnih zimskih in letnih vzponov zaključena. Podobno se je izrazil tudi tisk in zato smemo reči, da je v interesu zdravega razvoja planinstva, če smo zoper nadaljnji razvoj v severni steni Eigerja. Z velikim začudenjem smo ugotovili, da so nedavni poizkusi vzpona v direktni vpadnici Eigerja januarja 1964 časniki ponovno izrabili za senzacijo. Nesmiselni poizkus je prenašala tudi švicarska televizija, kar nam je še bolj nerazumljivo. Zvestno razločujemo alpiniste, ki plezajo Elger sami, od tistih, ki prihajajo v to steno zaradi senzacije. V planinskih krogih obžalujemo, če obravnava tisk alpinizem kot tekmovalni šport. Nedvomno je tisk so-kriv, če je v sodobnem alpinizmu toliko izrastkov napihnjene publicitete. Skupščina sekcije Rätia poziva tisk, radio in televizijo, naj se v bodoče zdrži poročanja o vzponih, kjer gre samo za senzacijo. Prepričani smo, da bo cirkus, kakršnega zganjajo okoli Eigerja, takoj pominul, če v tisku o njem ne bo izšla nobena notica.

S tem pozivom nimamo nič proti modernemu plezalstvu in zastopnikom ekstremizma, odklanjamo le vzpone, ki se preveč publicirajo in privabljajo senzacijsko željno publiko. — Resolucija po svoji logiki ni ravno na višku, verjetno pa bo ostala tudi brez vsakega uspeha. Kvečjemu — prilila bo olja na ogenj, tek raste z jedjo tudi pri senzacijah in tistih, ki od njih žive, in to dobro žive.

LEDENIKI tudi v Avstriji pojemajo. Opažujejo 80 ledenikov, ki so se povprečno skraj-

šali v l. 1963 za 30 m, v Oetzalskih Alpah se je Gepatschferner umaknil za 52 m, Vilt-tragenkees v Venedigerju celo za 105 m. Pastarzo je v l. 1962/63 vzelo manj kot leto poprej, pač pa je bil tok ledenika nekaj večji.

VERTIKALNA PROMETNA MREŽA v Avstriji se še vedno gosti, čeprav ima teh naprav Avstrija več kot druge alpske države. Alpe vedno bolj omrežuje žica. V Švici so sicer dosegli ustaveitev novih gradenj, verjetno pa bo napredek v Avstriji vzbudil nove apetite v Švici, Franciji in Italiji in tako lahko pričakujemo nov porast naprav turistične industrije v prihodnjih letih. V Avstriji imajo po stanju z dne 1. 1. 1964 1010 najrazličnejših žičnic, med temi 67 velikih nihalnih, 154 sedežnic, 760 vlečnic itd. Od tega jih ima Vorarlberg 126, Tirolska pa 347. Celo vrsto jih še grade ali pa so v načrtih.

S SMUČMI NA SEVERNI TEČAJ je drzno podjetje, čeprav bodo imeli mladi Norvežani ves čas tudi letalsko pomoč. V akciji je 11 smučarjev: 23 letni Rjörn Staib, ki je l. 1962 z Björnorn Reese s smučmi prečil Grönlandijo v 32 dneh, njegov 21-letni brat Terje Staib, 19-letni Peer Johnson in drugi. Z letalom so prileteli z Norveške v Thule na zapadni obali Grönlandije, odtod pa na otok Ward-Hund v Severni Kanadi. Tu so v baraki kanadske meteorološke službe vzpostavili radio-službo, ki bo vzdrževala zveze z ameriški, kanadskimi in sovjetskimi meteorološkimi postajami v polarnem področju. Polarni ekspert Einar Pedersen bo skrbel za letalsko aprovizacijo ekipe. Delala bo torej v drugačnih razmerah kakor Pearyjeva l. 1908/09, ki je iz Grant-Landa prodrla v bližino severnega tečaja. Smučarji bodo od Grant-Landa imeli 1300 km do severnega tečaja, nato pa 1200 km do Sovaja zemlje ali do Svalbarda. Obetajo si dragocene izsledke. Morda prav zato Norvežanom brez pridržkov pomagajo ZDA, Kanada in SZ.

KILIMANDŽARO (6010 m) menda res ni zahteven vršac. Februarja 1964 je stopil nanjo 77-letni Fernand Weissenbach, član švicarske ekspedicije iz Friburga. Vzpon na vrh Kilimandžara jih je pomudil komaj tri tedne, iz Friburga tja in nazaj. Ekspedicijo je vodil Hans Schmid, fotograf in mladinski vodja sekcije Moléson CAS.

VODA JE KRI za gorato deželo, vzemite goram vode, vzeli ste jim kri, s to parolo se bori švicarska komisija za varstvo alpskega sveta zoper gradnjo hidrocentral v svetu, ki je za turistično eksploatacijo primeren, tako npr. zelo projektirani »HE Oberland«. Kjer velika akumulacijska jezera in daljnosežne dovodne naprave zajamejo tekoče gorske vode, tam izgubi gorski svet svoje živo lice. Za HE Oberland se najbolj zanima mesto in dežela Bern, češ da bi ta hidrocentrala pomnila zadnjo gradnjo pred prehodom na termično pridobivanje energije in bi pokrila po-

trebe po toku v najbolj kritičnem času dneva in leta. Zbrala bi na najboljši, najkoristnejši način vode iz dolin Adelbodner, Kander, Kien in Lauterbrunnen. Tem utemeljitvam se upirajo deželna zveza za ohranitev voda, zveza občin, korporacij in privatnikov itd. in trdijo, da bi poleg idealnih izgub, ki bi jih pokrajina utrpela, prišlo do cele vrste materialnih škod. Imenovali so komisijo, ki je začetek gradnje odložila, ne pa še preprečila. Navajamo to zaradi naših načrtov za HE Trnovo v Gornji Soški dolini pod Bovcem. Planinska zveza Slovenije se je izrekla zoper gradnjo. Tudi Turistična zveza Slovenije je zavzela do HE Trnovo negativno stališče. Spričo majhnega kosa alpskega sveta, ki nam je na razpolago, moramo biti pri njega eksploataciji toliko bolj previdni, občutljivi in obzirni.

BORIS PORŠNEV je sovjetski antropolog, ki je v »Moscow-News« objavil poročilo o legendarnem jetiju, snežnem človeku, napisal pa je o tem pojavu tudi knjigo. Trdi, da gre za še obstoječo vrsto neandertalskega človeka. Pri tem se je zanesel predvsem na pričevanje sedaj upokojenega generalmajorja M. S. Topilskega, ki je pred 40 leti v boju proti banditom v Centralni Aziji naletel na mrtvega jetija. Topilski pravi: Mislili smo, da gre za opico, vendar to ni mogoče, saj v Pamiru ni opic.

KABRU IV je 7353 m visok vrh v skupini Kangčendzonge, cilj nemške himalajske ekspedicije v l. 1964. Če se Kabru IV upre, je v bližini še prost Talung Peak (7349 m). Ekspedicijo vodi dr. R. Hechtel, 50 let star, ostali člani, manj znane osebnosti, so stari od 24 do 36 let. Ekspedicijo so financirali DAV, ÖAV, sekcija Bavarska, Ludwigsburg, ÖAV sekcija Krems, ÖAK (Reichenstein), poleg teh še industrijska družba Metall.

CEDRE, visoke do 40 m, tvorijo na Atlasu do 100 000 ha gozdov. Do svojega 80. leta rastejo v višono, nato pa se samo še debelijo, tako da v 300 letih deblo doseže do 5 m obsega, pa tudi do 8 in 10 m, slednje so seveda še starejše. Cedre rastejo na Atlasu do nadmorske višine 1900–2000 m. V tej višini cedra degenerira v trdem boju za obstanek, tudi tu stoji mrtva straža viharov.

OD RIMSKE CESTE DO MODERNEGA PREDDORA — je živ pomnik prelaz Velikega Sv. Bernarda, kjer so maja 1964 odprli enega najmodernejših cestnih objektov v Evropi zato, da bi bil prelaz prehodni tudi vso zimo. Predor veže italijansko Aosto s švicarskim Wallisom. Cestišče v predoru je 7,5 m široko, ima osem dodatnih izogibalšč, na vsakih 48 m specialne prostore za rešilni material, hidrante in telefon. Vse je opremljeno s svetlobnimi signali. Dolžina predora je 5,8 km, ventilacija je dovršena. Prehodne takse znašajo od 4 do 80 šv. fr. Dve dovozni cestišči sta dolgi 16 km, 11 km od teh je v galerijah. Vendar dovoz

še ni do kraja urejen, na obeh straneh širijo cestišče, odstranjujejo prehude ovinke in izboljšujejo preglednost.

Veliki Sv. Bernard je bil že v zimskih časih znan alpski prelaz. Kraj Martigny se je takrat imenoval Octodurus. Ime tega dela Alp je še latinsko, ohranjeni so ostanki svetišča boga »Jupiter Poeninus«. V hospicu na Vel. Sv. Bernardu je muzej, ki kaže spomenike iz rimske dobe: rimsko posodo, svetilke, posvetilno ploščo Peninskemu Jupitru idr. V 11. st. je sv. Bernard ustanovil hospic, ki so ga prizidavali in dozidavali še v 13., 15., 17. in 19. st. Sprva je služil kot trdnjava zoper Saracene. Napoleon je prelaz prekorčal s celo vojsko pozimi in dal narediti cesto, katere ostanki so vidni še danes, vidna pa je še tudi rimska cesta. Ohranjen je tudi »Bivouac Napoleon«, mesto nad Bourg St. Pierre, kjer je imel glavni stan Napoleon. Dosedanja prelazna cesta je bila zgrajena pred l. 1900.

LIZUM, do l. 1964 neznano ime, je danes znano deset in desettisočm, ki so obiskali zimsko olimpiado v Innsbrucku ali pa ji sledili po modernih obveščevalnih sredstvih. Lizum je staro človeško selišče, ki dokazuje to ne samo z izkopaninami, ampak tudi s svojimi poimenovanji. Lizum pomeni v retoromanshni »prostor za živino«. Koren liz — pomeni gorski potok, sorodno je lut —, kar pomeni blato, močvirje. Beseda prča, da so keltska, ilirska, retska in retoromanska ljudstva v Alpah imela svoje planšarije, iskala pa so seveda tudi rude in jih predelovala. Planšarjenje je izpričano z največjim nahajališčem prednemiških poimenovanj, pravi prof. dr. Finsterwalder. Razumeti ta poimenovanja pomeni globlje prodreti v bistvo gorskega sveta, v njegovo kulturo in v človeško kulturo sploh.

URGEND je ime markantnemu sedemtisočaku, ki je nanj stopila prva švicarska ekspedicija v Hindukuš l. 1963. Vodja ekspedicije Max Eiselin je o tem napisal knjigo »Divji Hindukuš«. Iz Eiselinove knjige je razviden tudi ugled, ki so si ga pridobili v Hindukušu in v svetovnih alpinističnih krogih zadnja leta Poljaki. Gore centralne Azije so »mirni tečaj«, sredi priznanih in nepriznanih državnih meja, ki tečejo tod ali blizu tod, pravi Eiselin, ki se spominja počitka na vrhu Urgenda (7038 m).

KAISERGEIRGE je tirolska deželna vlada proglasila za narodni park že pred enim letom. Nameščene so opozorilne table, zaščitni ukrepi se uveljavljajo. Vključeno je tudi jezero Hintersteiner See in dolina Kaiserbach, ki sta bili posebno ogroženi, škoda pa je, da je ostala zunaj meje Ackerlhütte. Uprla se je občina in privatnik.

Celotna površina narodnega parka znaša 10 200 ha (za primeru: 20 krat več kot predvojni okrešljajski narodni park pri nas!). Prepovedano je trganje, izkopavanje ali poškodovanje zaščitnih rastlin, od nezaščitnih pa

sme obiskovalec odtrgati le šopek; prepovedano hoditi stran od cest, steza in potov, če je nevarnost, da se s tem sproži kamenje ali poškodujejo kulture, prepovedano je kričanje, transistorji, campiranje, odmetavanje smeti, vznemirjanje divjačine. Natanko je določeno, do kam smejo avtomobili in motorji (razen v primeru nesreče ali preskrbe koč). Posebna skupina prepovedi se nanaša na spreminjanje lica narave zaradi eksploatacije. Vsaka gradnja gre skozi sito in rešeto oblasti in ustanov, ki skrbе za varstvo narave. Žal je za Kaisergerbirge ta zaščitni ukrep prišel kasno, če ne prekasno, saj so določena dela taka, da jih ta ukrep ni mogel več zavreti. Že v prvi polovici leta po razglasitvi za narodni park so izdali vrsto dovoljenj: za kamnolom, za sedežnico, za daljnovod, za pisto. In še preže želje po izjemi. O. E. Meyer je že l. 1932 udaril plat zvona za ohranitev Kaisergerbirge (Das Erlebnis des Hochgebirges).

V Mölltalu je problem varstva narave predvsem v tem, ker je od l. 1958 nova cesta pritegnila celo vrsto ljudi, ki so ob njej zgradili take ali drugačne turistične objekte. To je sicer naravno, vendar tudi varstvo narave, da je treba tudi v to vpeljati določen red in postaviti meje. Čemu bi izdajali stavbna dovoljenja vsakomur, ki bi si rad s par posteljami v sezoni pomagal do postranskega zaslužka? Drug problem je v arhitekturi večjih zgradb, ki so povečini umerjene konfekcijsko, kič, ki ga je povsod preveč. Koroški turistični organi so lani zato izdali brošuro »Koroško gostišče«, ki naj bi izboljšala okus investitorjev, pokrajini pa ohranila njen genius loci tudi v modernih objektih. Nadaljnji problem pri naših sosedih je omejevanje hrupa na vasi, hrupa, ki ga ne povzročajo samo avtomobilisti, ampak tudi mehanizirano kmetijstvo, poleg tega pa razni industrijski viri glasbe.

YOSEMITE (izg. Josémiti) je dolina v Sierr Nevada, kjer se je v resnici zgostila senzacionalna prirodna lepota. 400 m visok slap, mogočni El Capitan, ena od največjih pečin na svetu, kontrasti gozdov in pustot, vse to je samo tu in nikjer drugod. Dolina je dolga 11 km, široka 1,5 km in je le majhen del narodnega parka, ki vsebuje tudi ledenike Sierra Nevada, rodovitne visoke planote z razvodjem med reko Merced in Toulumne in masiv Mt. Lytell, ki se dviguje nad 4000 m. Tu so veliki gozdovi sekvoj Mariposa, Merced in Toulumne, z drevesi starimi 300 let, premera 10 m, višina 100 m ni redka. Prvi belec je bil tu l. 1833 in sicer kapetan J. R. Walker, javnost pa je Yosemite spoznala 20 let kasneje, ko je sem pridrli s svojim bafafonom major J. D. Savage. Indijanci so povedali, da Yosemite pomeni »grizli« in da se je tako imenovalo indijansko pleme (Yosem-i-ty). Dve leti kasneje je za vojsko prišel raziskovalec J. M. Hutching. L. 1874 so naredili cesto, 30 let kasneje pa železnico. L. 1885 je bilo tu 3000 turistov, l. 1915 že 30 000, zdaj

pa obišče dolino letno preko 700 000 obiskovalcev. Zdaj je dolina Yosemite — odprta: moderne avtoceste, počivališča, hoteli, športne naprave, vsega tega je dosti.

ZA ŠTUDIJ HINDUKUŠA je dragocena **ÓAZ 1334**, spomladanska številka 1964. Dr. R. Pischinger iz Graza je tu priobčil pregleden in dobro s slikami in zemljevidi ponazorjen članek »Alpinistični cilji v Hindukušu«. Avtor je bil 21. avgusta 1963 na vrhu Noshaga (7492 m) kot član štajerske ekspedicije v Hindukušu in je svoj članek naslonil na obstoječo literaturo in zapiske drugih ekspedicij, ki jih je bilo zadnja leta precej. V isti številki pa je prispeval tudi Diemberger zelo informativen članek o Hindukušu. — Omembe vreden je Šumljakov zapisek o slovenski ekspediciji v Kavkaz.

TENSING NORKAY je bil povabljen tudi v SZ, obiskal tam mnogo mesta, bil tudi na Elbrusu (5629 m), kjer so ob tej priložnosti zasadili nepalsko, indijsko in sovjetsko zastavo. V Moskvi je dobil medaljo za izredne športne zasluge, odlikovanje, ki ga nosijo tudi prvi astronomi in atleti Brumel in Vlasov. Pri slovesu je Tensing dejal, da bo najmlajšo hčerko dal študirat v Moskvo. »Odlučil sem se za to, ko sem obiskal moskovsko univerzo.«

GOSPO IZ SPIGOLO GIALLO so imenovali Mary Varale, pred drugo svetovno vojno eno najvidnejših plezalk v Evropi. Konec decembra 1963 je ta žena umrla v Bordigheri po dolgi bolezni. L. 1933 je z Emiliem Comicijem in Renatom Zanuttijem preplezala Spigolo Giallo v Mali Cini, še danes krepko šestico. Comici je priznal, da ju je ves čas moralno podpirala in pregovorila, da niso sestopili. L. 1934 je z Andrichem in Bianchetom preplezala direktno jugozapadno steno Cimone della Pala, tudi VI. Preplezala je dolgo vrsto težkih smeri v Dolomitih, Ortlerju in Bergellu. Ricardo Cassin je prvo od svojih 80 prvenstvenih smeri plezal z Mary Varale — vzhodno steno Punta Angelina julija 1931. Rodila se je v Marseilleu, njen mož Varale je bil žurnalist in pisatelj.

6000 SOVJETSKIH MLADIH LJUDI je v l. 1963 doseglo normo za značko »alpinist SZ«. 925 alpinistov je plezalo najtežje smeri (5 a b), našli so čez 20 000 vzponov na najrazličnejše vrhove na Kavkazu. Pri tem pa sezona niti ni bila ugodna, bilo je vroče poletje, zraven pa je močno snežilo, zapadni Kavkaz pa je doživel hud potres, ki je nekaterim stenam precej spremenil podobo. V Kavkazu, Tien-Sanu, Altaju in Pamiru je delovalo 19 alpinističnih taborov, bilo je tudi več alpinad. Ukrajinska naveza pod vodstvom Kustovskega je splezala novo smer v zapadni steni Užbe (4710 m). Šest dni so rabili za ključno mesto, 600 m visoko navpično steno. S seboj so imeli 350 klinov, stremena, 80 specialnih klinov, mreže za netopirske bivake, skratka

akrobatsko plezanje in superdirektissime so se začele tudi na Vzhodu. Studenin je svojo navezo pripeljal na Pik Kirgistan (4840 m) po severni steni, Tien-San pozna torej že pristope po težjih smereh, vrhovi so že odkriti. Na Pik Engels (6510 m) v Pamiru je Nekrasov pristopil po jugovzhodnem grebenu. Tudi pri tem vzponu so sovjetski plezalci uporabljali kline in stremena. Kirgiški plezalci pod vodstvom N. Freifelda so se povzpeli na vrh Kysyl-Agyn (6679 m) v skupini Transalai.

TURISTIČNI CENTER NA KAVKAZU se hitro gradi, poročajo tudi letos sovjetski časniki: Žičnica na Čeget (2800 m) je, sodeč po poročilih, stekla, hotel Itkol s 320 posteljami je skoro dograjen. Na Asauu grade še en hotel s 400 posteljami. V l. 1964 bo po planu stekla prva etapa žičnice na Elbrus, dolga bo 1735 m in bo prišla do postaje Starij krugozor. Časnikar Navosov v »Pravdi« pa se pritožuje, da se te stvari ne delajo po planu, da ni pravočasnih dobav in da bi moral center čimprej začeti delati že zaradi tega, da se sovjetskim smučarjem omogoči celoletno smučanje.

S SMUČMI NA ČO-OJU (8189 m) so se odpravili Nemci Rott, Huber, Stammberger, Gschwendtner, in dr. Thurmayer. Ekspedicija naj bi s tem uvedla smučanje tudi v Himalajo. Na Čo-Oju je 19. okt. 1954 stopil dr. Herbert Tichy s Seppom Jöchlerjem in Pasang Dava Lamo, l. 1958 pa sta prišla na vrh Pasang Dava Lama in Sonam Gyaltzen. Tichy je izjavil, da je možno s smučmi priti na Čo-Oju ob lepem vremenu in dobrih snežnih razmerah. V višini 6600—7000 je treba smučati sneti, toda kaj takega se primeri tudi v nižjih alpskih predelih. Ekspedicijo je seveda podprla smuška industrija s 5000 DM, DAV 5000 DM. Dovoljenje za ekspedicijo je stalo 4800 indijskih rupij (= 2530 DM). Marca je bila ekspedicija s pratežem 1250 kg (23 zabojev) v Bombayu. Pristop do Čo-Oju so preračunali na 30 dni, ravnaajo se torej po pravih počasne adaptacije, ki se je doslej še najbolj izkazala. Morda to potrjujejo tudi gorjanski pozdravi v Afganistanu in Tibetu. Afganski hribovci se poslavljajo z: Mandana-Baši!, kar pomeni: Nikar se ne trudi preveč! Tibetanci se srečujejo z ogovorom: Kalepe a!, kar pomeni: Ne hiti preveč!

PREPOVEDAN VRH je od letos naprej tudi v Nepal. Nepalska vlada se je odločila, da ne bo nikomur dovolila priti na Macha puchare (6997 m), o katerem smo že poročali, da je hotel priti nanj l. 1957 Wilfried Noyce, pa je moral odnehati 40 do 50 m pod vrhom. Z Noyceom sta bila Cox in Roberts. Mačupačare imenujejo Matterhorn Himalaje. Ime pomeni »ribji rep«.

ZIMA 1963/64 je bila precej različna od lanske. Pravijo, da je bila v tem stoletju najmanj snežna, vreme je bilo lepo in stanovitno, zato so prišli na svoj račun alpinisti. Seveda so

v severnih stenah našli dovolj snega in dovolj zimskih ovir. Preplezali so severno steno Dom de Miage (Curral, Favray, Fisseau in Morand), prvič pozimi, Lenoir in Santi sta zimski vzpon takoj ponovila. Simon je sam preplezal 29. januarja 1964 Aig. de Bionnassay. Friedli in Heynen sta v Mt. Blancu 24. do 26. julija 1963 izvedla devet vzponov preko Aig. Noire in Blanche de Peuterey. Oba Švicarja sta izjavila, da je ta vzpon enako vreden Elgerju in Walkerju. Zanimivo je, da Francozi in Italijani še niso načenovali tega vzpona z južnega grebena Aig. Noire. 31. decembra 1963 sta Castellano in Mosca preplezala severno steno Tour Ronde, Desmaison, Giovanni in Mazeaud pa isti dan jugozahodno poč v Aig. du Midi. Visoka je 150 m, najtežji detajl v Aig. du Midi, ves čas tehnično plezanje. Mossazova in Seigneur sta opravila prvenstveni vzpon po severnem steburu Aig. du Midi, IV, V. Toda to je bilo 31. avg. Blizu tam pa so kot prvi pozimi plezali prvenstveno smer Stagni, Martin in Wohlschlag 21. in 22. januarja.

AMERIKANCI so se takorekoč potihoma pririnjali prav na čelo svetovnega alpinizma. Plezalci iz Yosemitea so najboljši tehničarji v granitu in so to dokazali tudi v Alpah. Ponovali so zapadno steno Aig. de Blaitière, zapadno steno Druja, Walker, steber Frésney, vzhodno steno Grand Capucina, zapadno steno Aig. Noire. Njihovo prečenje Everesta, neštete ponovitve v Alpah, prvenstvene v Mt. Blancu, med katerimi je južna stena Aig. du Fou, dolomitsko eksponirana, tehnično najtežja v skupini Mt. Blanca, več let zaman oprečevana od evropskih plezalcev, vse to je dovolj za dogodek št. 1 l. 1963: Amerikanci v Alpah v prvem rang.

JOHN HARLIN in MAURICE HORN sta 30. in 31. dec. 1963 poskusila preplezati zapadno steno Aig. de Blaitière. Vendar sta prišla samo do polovice v tkim. britanski smeri. 19. in 21. jan. 1964 sta smer preplezala vodnika Audibert in Martinetti. Komentarji pravijo, da sta imela smolo, ker nista našla v smeri klinov in zagod od prejšnjih poskusov. Prvič pozimi so bile preplezane tudi Aig. de Chamonix (Mollier in Payot) od Aig. du Midi do Aig. de Blaitière. Prečenje je trajalo tri dni. Zappelli in Pellin iz Courmayeurja sta prvo zimsko zabeležila v Aig. du Géant, brata Allier pa v zapadni steni Grandes Jorasses. Iz zavetišča Torino sta prečila ves greben Rochefort kot druga pozimi, premagala požled do Pointe Young in nato v dobrh razmerah prišla na Pointe Whymper, težke pa sta spet imela do Walkerja. Po dveh dneh sta ob 23. prišla do koče Grandes Jorasses. Po ozebniku Couturier sta prvič pozimi prišla na Aig. Verte 26. in 27. jan. 1964. Italijana Bertotto in Bonni, Desmaison in Payot pa po Nant Blanc 4. in 6. febr. Slednja sta se ves čas borila v požledu in strupenim vetrom. Audibert in Jaccoux sta v prvenstvenem vzponu dosegla Aig. Verte 9. do 11. jan. preko grebena Grands Montets. Vodniki Devouas-

soux, Masino in Payot so dan poprej v prvenstvenem vzponu plezali severno steno Aig. du Dru. Res ugodna zima! Vrsta prvenstvenih zimskih pa še ni končana: V seznamu pretekle zime so zimski prvenstveni vzponi na Aig. du Chardonnet po severni steni, južni steni Aig. du Pouce, direktni južni steni Grand Pic de la Meije, severni steni Ailefroide centrale, južni steni Ailefroide Occidentale, Albertinijeva smer v Dent d'Hérens (Jean Bich in Pession). Zgoraj omenjeni Amerikanec John Harlin je s Švicarjem Eppom 26. jan. ponovil kot drugi severno steno Möncha. Isti je sodeloval 22. do 25. febr. 1964 z Italijani v Elgerju. Bivakirali so 22. febr. v višini 2700 m, preplezali steno pred prvim snežiščem in prvo snežišče, 23. in 24. febr. ter obakrat bivakirali na višini 2700 m. 25. febr. so se umaknili zaradi vremena. Bili so zraven še Menegus, Piussi in Sorgato.

LIONEL TERRAY je postal oficir legije časti z utemeljitvijo, da je na vse strani sveta ponel slavo francoskega alpinizma. Maurice Herzog mu je 28. febr. priredil intimen sprejem in mu izročil odlikovanje, pri nagovoru pa državni sekretar za mladino in šport ni pozabil omeniti, da je bil Terray tovariš v njegovi veliki avanturi na Annapurni. Odlikovan je bil tudi Jean Montel z zlato medaljo CAF, vodja tretje francoske ekspedicije v Himalajo (Nanda Devi).

SMUČANJE V MAROKU ima že lepo tradicijo. 100 km južno od Marakeša imajo smučarko torišče Oukaïmeden, od tu pa gre v višino 3250 m na Jbel Oukaïmeden žičnica z višinsko razliko 650 m. Z vrha je lep pogled na ves visoki Atlas.

PIZ PALŮ je bil 11. in 12. aprila 1964 cilj brigadirjev, ki so 3. marca 1939, torej pozimi s polno bojno opremo s smučni prišli na ta lepi vrh. Za 25-letnico vzpona se je pod vodstvom majorja Golaya zbralo 31 veteranov, najstarejši med njimi 67 let star. Startali so iz koče Diavolezza, nazaj grede pa so v lepem spustu dosegli Morteratsch. S seboj so imeli tudi kurata, ki jim je na vrhu pridigal, bil pa je tudi eden od veteranov alpinov iz leta 1939.

ZIMSKO VESELJE NA PECI, pišejo v glasilu ÖAV marca 1964. »Petzen« v sončni južni deželi Koroški, pravijo, ima zelo ugodne snežne razmere in ima mnoge obiskovalce. Cesta pripelje do višine 1700 m, od tu dalje pa žičnica na 2000 m. Pri roki so tudi gostinski objekti s centralno kurjavo.

NAJVEČJI SMUČARSKI MUZEJ imajo v Münchenu in ga je organizirala trgovska športna hiša Schuster. C. J. Luther pravi, da je boljši kot norveški. Tu so najstarejše laponske smuči in vse vezi, stremena od Zdrarskega do modernih na kovinskih in plastičnih smučeh. Mnogo je v muzeju Schuster ostankov iz nekdanjega planinskega muzeja DAV, ki je bil med vojno porušen.

občni zbori

VI. posvet PD na Vojskem nad Idrijo

Primorska planinska društva kažejo svojo agilnost tudi s tem, da se zavedajo svoje pokrajinske povezanosti. Zato so se zbori primorskih društev v zadnjih letih uveljavili in vse kaže, da bodo njihovi posveti za napredek planinstva in turizma tudi nekaj doprinesli.

24. 5. t. l. so se društva zbrala na Vojskem, mični gorski vasiči sredi širnih gozdov Trnovske planote, znani iz NOB, sicer pa širši planinski javnosti manj znani, čeprav se tu odpre lep kos lepe naše domovine. Idričani imajo tu mično planinsko postojanko, dosegljivo tudi z avtom, vsenaokoli pa so raztresene zanimive izletne točke. Kaj bi jih našteval! Iz Ljubljane pridete z avtom na Vojsko (1011 m nadm. v.) v poldrugi uri, to se pravi, da imate potem ves dan na razpolago za ogled po širnem svetu Trnovskega gozda. Ob poti na Vojsko boste naleteli na spominsko ploščo 30 talcem, med njimi je bil ing. Stanko Skok, Jugov soplezalec, iz Domžal, in na mnoge druge spomenike.

Posvet primorskih društev je začel s pozdravom na 35 zastopnikov 15 planinskih društev dr. Branko Salamun, vodil pa ga je domačin iz Idrije ing. Gantar. Navzoči so obravnavali skoro vse planinske dejavnosti in na koncu pri svojem razpravljanju nujno prišli do ugotovitve, kako potrebno je sodelovanje med PZS in TZS posebno v propagandi. Glede tega bo treba v prihodnje začeti s stvarnimi ukrepi in metodami, deklaracije o nujnosti sodelovanja pač ne premaknejo stvari na bolje.

Posvet je sprejel več sklepov in priporočil. Naj nekatere navedemo:

Vsa društva naj obnovijo in dopolnijo markacije na planinski transverzali do šestanka primorskih markacistov na Slavniku dne 14. 6. 1964.

Vsa društva naj redno dajejo svojim mladinskim odsekom denarna sredstva v višini 1% od bruto prometa. S tem denarjem naj mladinski odseki sami upravljajo, upravni odbori pa naj skrbijo, da bo upravljanje mladincev čim bolj smotno.

Vsa društva naj poravnajo svoje obveznosti do PZ Slovenije sproti, zaostanke pa po možnosti do VII. posveta na Crnem vrhu nad Novaki.

Vsa društva naj pazijo v svojih postojankah na čistočo in vzoren red zlasti še sanitarij in naj skrbijo, da ne bodo dajala povoda za upravičene intervencije inšpekcijskih služb.

Vsa društva naj zbirajo propagandni material za svoje območje ali ga naj vsaj evidentirajo. Povezujejo naj foto-amaterje, jih vzpodbujajo in jim nudijo priložnost za prikazovanje posnetkov na razstavah in predavanjih.

Vsa društva naj posvetijo potrebno pozornost poročevalski službi.

Mladinski odseki PD se zberejo 6. 6. 1964 v Zlatogoru v Trenti, markacisti 14. 6. 1964 na Slavniku, mladi planinci pa 21. 6. 1964 na Mangrtu. VII. posvet primorskih planinskih društev bo organiziralo PD Cerkno konec septembra na Crnem vrhu nad Novaki.

Priporočila pa so naslednja:

PZS naj doseže odobritev posebnega statusa za planinske postojanke s posebnim ozirom na intervencije inšpekcijskih služb.

PZS naj obvešča vsa društva o datumih prireditev, tečajeve in tekmovalnj po možnosti vsaj mesec dni vnaprej.

PD Kranj naj sporoči sosednjim planinskim društvom podatke o partizanski planinski poti.

Vsa PD naj vabijo na svoje občne zборе in na važnejše posvete v svoje postojanke predstavnike okrajnih skupščin, političnih organizacij in turističnih društev oziroma zvez.

Vsa PD naj pridobivajo mladince za markiranje planinskih potov.

Vsa planinska društva naj vzdržujejo čim boljše dosedanje planinske poti, posebno skrbno pa še planinsko transverzalo in naj bodo zmerne pri uvajanju novih poti.

T. O.

PD KOPER je imelo občni zbor 23. aprila 1964 v dvorani občinske skupščine v Verdtjevi ulici ob navzočnosti 45 članov. Občni zbor je uvedel predsednik dr. Branko Salamun s čitanjem zapisnika prejšnjega občnega zbora, vsekakor nekaj, kar je že izginilo iz tehnike naših občnih zborov, ima pa seveda svoj pomen, če je občni zbor delovne narave in pomeni obračun za preteklo poslovno dobo in kažipot ter obveznost za prihodnjo.

Poročila niso izvenela optimistično. Planinstvo je nekako v stiski, tu na kratki, pisani slovenski obali, katere podoba kontinentalnega človeka vselej očara, sprošča in navdihuje z veseljem do dela in življenja. Morebiti so naši primorski ljudje v avtomobilski gneči sezone in konic ob koncu tedna še bolj začutili, kako je naše planinstvo v tem času pod udarom prometne mehanizacije, verjetno pa so tudi prvi nakazali, ne da bi se morali učiti pri Aldousu Huxleyu, da je to samo prehodnega značaja, da je tehnika tu zato, da bi modernemu človeku omogočila čimveč hoje po goratem svetu in mu za delovne napore prihranila čas, ki je bil nekoč potreben za dolge pristope. »Sedeči turizem« ni oddih, ni razvedrilo in okrepitev. Koprski planinci, ki vzdržujejo in pospešujejo planinstvo ob našem morju, so zato dragocena družbena sila. Dolžni smo, da razumemo njene težave in da ji pomagamo. Ne bi smeli biti problem, kje dobiti sredstva za Tumovo koč na Slavniku, ne samo zato, ker je Slavnik »tržaški Triglav«, ampak ker bi moral biti vključen v planinsko-turistični program našega Primorja in njegove obogatitve.

Občni zbor je potekel v pristrčnem vzdušju. Predsednik dr. Salamun je poročal vedro in duhovito o delu društva, o njegovih uspehih in neuspehih, sledilo je poročilo tajnika dr. Zege, ki ga planinska javnost tudi dobro pozna, nato še ostala poročila, sledil pa je sproščen razgovor. O Domu na Slavniku je poročal ing. Slavko Majcen. Dom je v tako slabem stanju, da bi utegnil v nekaj letih razpasti (kar težko verjamemo, saj je bil videti solidno zgrajen!). Vse, kar je rji podvrženo, je že zanič. Za najmanjša popravila bi bilo treba 600 000 din, če ne več. Prav bi bilo, da se to naredi v letu 1964, na Slavniku pa v prihodnjih letih zgradi večja postojanka. Za Slavnik bi bila po-

trebna večja propaganda, več opozorilnih tabel, propagandnih napisov, markacije iz Petrinja in iz Kozine bi bilo treba obnoviti. V jeseni naj bi se vsako leto organiziral na Slavniku planinski raj. Skratka, koprsko planinstvo je dolžno bolje izrabiti slikoviti, edinstveni relief, ki tvori prelesto ozadje našemu morju. Občni zbor je pokazal, da se koprski planinci te dolžnosti zavedajo. Dr. Viktor Vovk, planinski polihistor, kakršnih je malo, je pripomnil, da bi moralo PD več misliti na družabnost: Imamo društvo, nimamo pa družbe. Spodbudno je bilo sporočilo tov. M. Gregorčiča iz Dekanov, kjer zdaj živi zdaj mre planinski krožek, prireja izleta, taborjenja, iz njega pa je pognala tudi misel o domu na Slavniku. Bivak, ki so ga tam postavili planinci iz Dekanov, je bil zameetek planinske postojanke. Občni zbor je izvolil nov odbor, ki mu je predsednik ing. Slavko Majcen. Nato je Sandi Blažina, znani alpinist, predaval o svojih vzponih in jih ponazarjal z lepimi barvnimi diapozitivi.

T. O.

PD RUŠE. Delo v društvu je bilo zelo razgibano, ustrežno temu pa so bili zadovoljivi tudi uspehi. Nosileci planinstva v društvu so ostali še naprej mladinski in alpinistični odsek ter odsek za varstvo narave. UO v preteklem letu ni vložil dosti truda v idejno delo organizacije, to pa zato, ker praktično propagandnega odseka pri društvu ni bilo. Zato bo društvo v letošnjem letu posvetilo temu vprašanju več pozornosti. Tako je bila lani organizirana le ena fotorazstava — na kateri je sodelovalo malo fotoamaterjev — predavanja in izleti pa so bili popolnoma opuščeni. Društvo je izvedlo le nekaj predavanj z lastnimi diapozitivi v okviru odseka za varstvo narave. Večjo skrb je UO posvetil Ruški koči.

Mladinski odsek je tudi letos izpolnil svoj delovni načrt, objavljen v »Planinskih razgledih«. Struktura tega načrta, njegovo jedro, mu že nekaj let jasno kaže njegove osnovne cilje, zaradi česar ga bistveno tudi ne spreminja. Število mladih planincev, ki večkrat hodijo v hribe, se je zopet nekoliko povečalo. Društvo ima v svojih vrstah 246 mladincev in 326 pionirjev. Na mladinskem občnem zboru je o delu vodnikov in o realizaciji načrta poročal tov. Franc Grušovnik, ki je v tem letu imel vodniški cepin — priznanje, katerega podeljuje vsako leto najboljšemu vodniku. V poročilu je točno navedel vse izlete in akcije, število udeležencev in kar je še posebej važno, oceno izleta. MO je uresničil sklep, da poveča število krajših in lažjih izletov. Letos so po vzgledu pionirjev delali tudi mladinci. 37 članov je s pozgodovanjem zasluzilo za MO okrog 15 000 din. Dvakrat so čistili okolico Ruške koče. Po slovenski in zasavski planinski poti je bilo več izletov. Pet članov MO je nanovo prehodilo zasavsko planinsko pot. V celoti je to pot prehodilo že 8 članov. Od Triglava da morja so njihovi fantje vodili svoje prijatelje iz Zrenjanina. Lani so z njimi prehodili pot od Maribora do Triglava. Tov. Stefan Orosel je lani in letos sodeloval pri obeh izletih in sprejel spominski transverzalni znak. Letos so že tretjič taborili ob Krnskem jezeru. Tabor je bil kot vsako leto v dveh izmenah. V drugi izmeni so imeli v gosteh 8 pionirjev iz Zrenjanina. V teh letih

so opravili v taboru mnogo dela vodniki Mrakič, Grušovnik in Borovnik. Tudi v tem letu, ko »veterani« s tabora odhajajo v vojsko, imajo že nove vodnike. Dovolj pažnje posvečajo tudi turnemu smuku. Že tretjič zapovrstjo so smučali okrog Raduhe in Smrekovca, stanovali pa so v gostoljubni koči PD Luče. Ko bo v Matkovem kotu cvetela že redka orhideja — lepi čevlji, bodo zopet njihovi gostje. Stirje mladinci so se udeležili tradicionalnega smuka čez Pohorje, ki ga organizira PD Maribor-matica. Mladinci pa so tudi pomagali pri prehranjevanju divjadi. Pet mladincev je postavilo tabor ob Črnem jezeru pod Durmitorjem, letos pa se bodo tamkaj ponovno srečali z Zrenjaninci. Tudi letos so nosili štafeto palico od Treh žebelijev do Ruš. Letos so pridobili dva nova vodnika, v celoti pa so si vzgajali že 40 mladinskih vodnikov. Osem mladinskih vodnikov se je včlanilo v AO, kjer so opravili v tem letu 35 vzponov v Julijskih in Kamniških Alpah. Za Planinske razglede so pridobili 10 do 15 dopisnikov. Glasilo bo letos izšlo v 500 izvodih. Mladinski odsek je imel v preteklem letu 359 824 din dohodkov, od katerih si je sam ustvaril z različnimi akcijami 150 701 din. Ostanek je krilo matično društvo. Vodniški cepin si je letos zaslužil Bogo Mrakič. Možno oporo ima MO v KO MO PD mariborskega okraja, ki združuje 12 odsekov.

Alpinistični odsek šteje 5 članov in 9 pripravnikov, ki so izvršili 6 letnih vzponov I., 15 vzponov II., 11 vzponov III., 14 vzponov IV. in 4 vzpone V. V težavnostne stopnje ter 10 zimskih pristopov na vrhove. Spomladi so priredili v kamnolomu in na skalah ob Lobnici plezalno šolo, katere se je udeležilo 5 do 6 tečajnikov. Plezalno šolo je vodil tov. ing. Jurič, pomagal pa mu je član tov. Janez Komljanec. En pripravnik je uspešno končal začetniški zimski alpinistični tečaj na Velem polju, dva sta se udeležila začetniškega alpinističnega tečaja v Vratih, dva člana pa sta opravila tudi nekaj pristopov na Dachstein in Grossglockner. Pet članov se je udeležilo tudi turnega smuka čez Pohorje. V maju je odsek organiziral visokogorski smuk čez Julijce (Krma—Kredarica—Irbarice—Koma—Krn—Trenta—Vrščič—Tamar). Visokogorsko smučanje bo imel odsek redno na svojem delovnem programu.

Odsek za varstvo narave je tesno sodeloval z mladinskim in alpinističnim odsekom. Mladinski vodniki so hkrati člani Gorske straže, razen teh pa so na novo vključili še 6 starejših članov. V decembru so organizirali prireditev »Pojdite z nami!« Sodelovalo je 18 tričlanskih ekip, t. j. 54 mladincev in pionirjev. Zal prireditelj kljub skrbnim pripravam ni uspela tako, kot so si jo zamislili. Mladinci so se pripravljali na te teme: splošno o varstvu narave, Triglavski narodni park, znamenitosti Pohorja in zaščitena flora. Razen nastopajočih je sodelovalo pri tej prireditvi še okrog 15 mladincev pevcev in fotoamaterjev. Nastopajočim so razdelili 54 knjižice »Naše zaščitene rastline« in druge knjižne nagrade. Prireditev so obiskali tudi kamniški planinci.

Gospodarski odsek je v glavnem skrbel za oskrbo planinske postojanke pri Arehu, za pregled gozdnih površin in sečnje v svojih gozdovih ter sodeloval z gradbenim odborom pri adaptaciji koče. V vpisno knjigo se je vpisalo 8195 obiskovalcev

in je število obiskov napram prejšnjemu letu naraslo za 262. Zaradi neugodnih vremenskih razmer in adaptaciji kože je število nočnih padlo od 2882 v letu 1952 na 2756 v letu 1963. Pri Ruški koči so zgradili kuhinjski prizidek. S tem so ustvarili boljše pogoje za sodobno obratovanje kuhinje, ki je do sedaj zaradi neustreznih prostorov bila stalna splošna organom sanitarne inšpekcije. Kuhinjo so seveda tudi sodobno opremili za kapaciteto 150 obrokov. Spomenik, ki so ga borovci že skoraj popolnoma zakrili, so prestavili na primernejši prostor.

Za novega društvenega predsednika je bil izvoljen tov. Božo Strauss. Občin zbor je v imenu UO PZS pozdravil tov. prof. Ivan Sumljak.

PD TAM MARIBOR. Društvo je s svojim delom tekom šestletnega obstoja dokazalo, da je na pravih poti. V letu 1963 je vključevalo v svoje vrste 1338 članov, od tega 783 starejših članov, 210 mladincev in 345 pionirjev, kar pomeni, da je zvišalo svoje članstvo nasproti prejšnjemu letu kar za 46,06 %. Drug zelo vidni uspeh je društvo doseglo z organizacijo 34 skupinskih izletov v enem samem poslovnem letu. Skupno se je udeležilo teh izletov 1715 članov, povprečno na en izlet 56 udeležencev. V vseh 6 letih svojega obstoja je društvo v celoti organiziralo 112 skupinskih izletov s 4386 udeleženci, ali povprečno na en izlet 39 udeležencev. Število udeležencev se je nasproti prejšnjemu letu povečalo za 47,33 %. Izleti so potekali delno po poteh slovenske planinske transverzale, se pravi, da so gostovali v Julijcih, Karavankah, Kamniških Alpah in bližnji gorski sosesčini Maribora. Med pomembne podvige njihovega izletništva lahko štejemo dobro organiziran izlet na Veliki Klek v avgustu 1963, ki se ga je udeležilo 26 članov. Cestitati bi morali tudi njihovih ženski navezi, ki jih je verjetno do sedaj bilo malo v ostenju Velikega Kleka. Žensko navezo je vodila neumorna tov. Kraigherjeva.

Uspešno je bilo tudi delo alpinističnega odseka, ki je bil ustanovljen šele lansko leto. Odsek šteje 9 članov in 14 pripravnikov. Od običnega zbora v letu 1963 so imeli skupno 30 sestankov, na katerih so obravnavali vsa vprašanja, ki so v alpinizmu nujna. Poleg tega so izvedli 62 plezalnih vzponov, od tega 34 samostojnih in 28 skupnih vzponov. Od skupaj opravljenih vzponov je bilo 23 zimskih in 39 letnih vzponov. Člani odseka so plezali v pogorjih Raduhe, Kamniških Alp, Julijskih Alp in Vel. Kleka. Za pripravnike so izvedli plezalno šolo, ki je trajala tri tedne. Poleg tega so tečajniki predelano tehniko praktično izvajali v predelih Pohorja, Uršlje gore in Raduhe. Za nadaljnje svoje uspešno delo pa bo moral odsek čimprej dobiti nekaj najnujnejših plezalnih rekvizitov, ki mu še sedaj zelo primanjkujejo in otežujejo njegovo delo. Vzpodbudno je vplivala na odsek pohvala komisije za alpinizem pri PZS, ki navaja, da je delo tega odseka od vseh 24 odsekov v Sloveniji med najboljšimi.

Zelo povoljna je bila dejavnost mladinskega odseka. V letu 1962 je imel odsek namreč 298 mladincev in pionirjev, leta 1963 pa je dvignil to število na 555 članov ali na 210 mladincev in 345 pionirjev. Na vseh 16 izletih je bilo skupno 663

mladincev in pionirjev, kar da povpreček 41 udeležencev na en skupinski izlet. Uspeh mladinskega odseka je tudi ta, da so se trije najboljši mladinci udeležili izleta na Grossglockner, ki ga je organiziralo matično društvo. Na mladinski vodniški seminar je odsek poslal 2 mladince. V celoti ima odsek sedaj 5 mladinskih vodnikov, kar pa je premalo za tako visoko število članov. V sklopu MO deluje tudi Gorska straža, ki šteje 5 članov. Vsi njeni člani so že registrirani mladinskih vodniki. Težjo nalogo so imeli gorski stražarji pri dopovedovanju, da cvetlice niso samo za posameznike. Mladinci pa so sodelovali tudi pri izdelavi plezalnih klinov, ki jih je matično društvo izdelovalo za PZS in njeno GRS. Za delo mehanske obdelave plezalnih klinov so tov. Sušnik, Graj, Pristovnik in Belšak vložili 213 prostovoljnih delavnih ur, za kar so prejeli od društva posebno pohvalo. Mladinci so se nadalje udeležili Titove štafete, ki je tekla s Pece preko Pohorja do Maribora in orientacijskega tekmovanja na Pohorju, ki ga je organiziral KOMO Mežiške in dravske doline.

Propaganda je še vedno šibka točka društvene dejavnosti. Deloma je temu kriva njihova skromnost, po drugi strani pa ugotovitev, da društvo nima za to zvrst dejavnosti na razpolago delavoljnih članov, ki bi s propagando utirali pot planinske dejavnosti in z njo razbremenili dela nekatere člane UO PD. Dvignili so tudi število naročnikov na Planinski Vestnik od 16 na 40, vendar pa sami ugotavljajo, da je to le pre nizko število za tako številčno članstvo društva. Svojo propagando dejavnost društvo širi v glasilih podjetja Tovarne avtomobilov »Skozi TAM« in pa v tovarniškem listu Metalne »Naša tovarna«. Poleg tega pa se je društvo posluževalo kratkih objav in sporočil širšemu krogu članstva preko mariborskega tiska »Večer« in Planinskega Vestnika. Društvo ima tudi organizirano krivodajstvo. S to humano akcijo je pričelo že pred dvema leti. Najuspešnejša v tem pogledu je bila krivodajalska skupina skupine Hoč. Po slovenski planinski transverzali hodi 186 društvenih članov, 16 članov pa si je ta častni znak že zaslužilo. Pohvalno omenjamo, da je končala v letu 1963 slovensko planinsko transverzalo tudi 10-letna pionirka Kaničeva iz planinske skupine Metalne. Društvo polaga veliko skrb tudi rekvizitom, ki jih nato izposoja svojim članom. Njihova vrednost že presega milijon dinarjev.

Ob zaključku običnega zbora je UO PD podelil nekaj priznanj in odlikovanj. V dolgi vrsti teh marljivih društvenih delavcev naj omenimo vsaj tov. Henrika Urana, Egona Šimonca in Francita Šmajsa, ki so ustanovili planinsko skupino v TAMU, iz katere je kasneje izšlo to zares vzorno društvo, ki je v ponos PZS in lahko služi za vzor marsikateremu tudi starejšemu društvu z večjo tradicijo. Posebno zahvalo za vse te uspehe pa smo predvsem dolžni tov. Francitu Šmajsu, ki vsa ta leta vodi to društvo z njemu lastno organizacijsko sposobnostjo in trdno voljo za čim večji prospek društva. Da pa društvo dosega take uspehe, gre zahvala tudi organom delavskega samoupravljanja v TAM, sindikalnemu odboru, sindikalnemu odboru Metalne, organom delavskega samoupravljanja in sindikalnemu odboru v Elektro-

kovini ter Občinski zvezi za telesno kulturo občine Maribor-Tezno in končno generalnemu direktorju TAM tov. ing. Stojanu Perhacem.

PD LJUBNO OB SAVINJI. Občni zbor se je vršil dne 25. aprila 1964 ob navzočnosti 53 članov.

Društvo je sodelovalo pri proslavi 70-letnice obstoja slovenske planinske organizacije, ki jo je organiziralo PD Luče ob Savinji z zelo pestrim in kvalitetnim programom. Na pobudo komisije za varstvo narave pri PZS so PD Luče, Solčava in Ljubno skupno organizirala v Logarski dolini dvodnevni seminar, katerega se je udeležilo 8 članov tega društva, ki so vsi opravili izpite za gorske stražarje. Člani tega društva pa so se tudi udeležili dvodnevnega seminarja Gorske straže Slovenije na gori Oljki in predavanja o zaščiti planinske flore, ki ga je organiziralo PD Luče. Markacijski odsek je obnovil markacije na relaciji Ljubno—Podter—Mozirska koča, Ljubno—Rajhovka, Ljubno—Smrekovec in Ljubno—Travniki, na novo pa je markiral poti Ljubno—Špeh—Rogatec in Ljubno—Podlesnik in preko Tera na Mozirsko kočo. Štirje društveni člani so končali pot po slovenski planinski transverzali in prejeli častno značko. Društvo je dalje sodelovalo tudi pri organizaciji tradicionalnega flosarskega bala, pri proslavi 70-letnice ustanovitve PD Mozirje in nudilo vodiče ob izletu starejših planincev iz Novega Sada za krajše izlete v okolici Ljubnega. Društvo ima v svojih vrstah 47 odraslih članov, 29 mladincev in 18 pionirjev in je malenkostno dvignilo število svojega članstva. Uredilo je tudi člansko kartoteko in iz nje izločilo vse one, ki niso poravnali članarino. Pri občinski skupščini Mozirje ne najde za svoje težave razumevanja, niti priznanja za svoje delo in na svojo vlogo za dodelitev primerne dotacije sploh ni prejelo odgovora, kaj šele sredstva. Številčno šibko društvo zato le s težavo premaguje ovire, ki se mu skoraj povsod postavljajo po robu. Resna ovira za nadaljnji napredek društva pa je tudi v tem, ker društvu zelo primanjkuje delavljivih članov. Zato je sklenilo, da bo skušalo v svoje vrste pritegniti še lovce, gozdarje in turistične delavce.

Ko je bila sprožena ideja sosednjih planinskih društev po združitvi vseh teh društev v eno samo centralno društvo s pododbori v posameznih krajih, se zbor s tem ni strinjal. Izrazil je željo po samostojnosti teh društev tudi v bodoče, vendar pa je bil mnenja, da bi čim bolj okrepili stike s temi društvii in z njimi tesneje sodelovali. Edino pravilno! Po sklepu obnega zbora bodo društvena pravila popravili s tem, da velja mandatna doba UO in njegovih organov dve leti.

PD SEŽANA. Društvo je še mlado in brez tradicije, vendar kljubuje vsem težavam. Šteje 129 članov in je v preteklem letu na novo pridobilo 18 članov, od tega 8 starejših članov, 9 mladincev in 1 pionirja, tako, da ima sedaj 70 odraslih članov, 28 mladincev in 31 pionirjev. Razveseljiva je ugotovitev, da je to pravzaprav v celoti mladinsko društvo, saj so v UO sami zares mladi planinci, enako pa tudi ostali društveni člani. Da ni v društvu še več mladincev in pionirjev, je vzrok v tem, ker je v Sežani dokaj delovna taborišna organizacija, ki vključuje izključno mla-

dince in pionirje in se ti v večji meri izživljajo v taborniški organizaciji. Društvo ima precejšnje težave pri delu z mladino, ker ne najde opore pri učiteljskem kadru. Ko je na primer društvo organiziralo mladinski izlet na Slavnik in na Vremščico in naprosilo vodstvo šole, da o obeh izletih obvesti šolsko mladino, so se obeh izletov lahko udeležili le društveni organizatorji, ker šola ni storila niti te majhne usluge. Številni pa so bili individualni izleti posameznih aktivnejših planincev, ki so obiskovali Julijske in Kamniške Alpe ter Pohorje. Društvo se je po svojih predstavnikih redno udeleževalo raznih sestankov in posvetovanj, zlasti sestankov KO primorskih PD, s katerim tesno sodeluje. Z montažo stalnega kovinskega žiga na vrhu Vremščice je društvo končno rešilo problem žiga na tem vrhu, ki so ga transverzanci stalno zaman iskali.

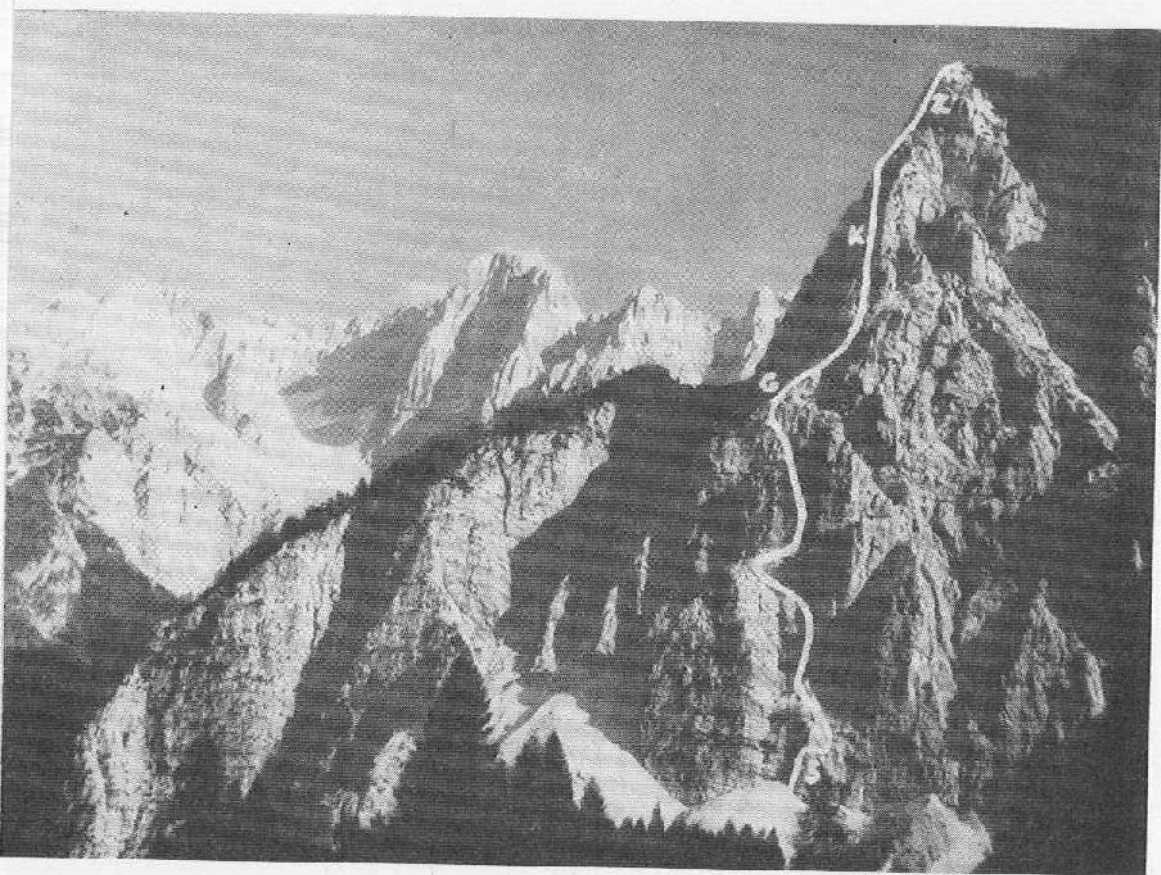
Izražena je bila želja po ustanovitvi alpinističnega odseka. Zbor je zaključil s predavanjem »Flora naših gora in varstvo gorske narave«, ki ga je imel načelnik komisije za varstvo narave pri PZS tov. Božo Lavrič. V imenu UO PZS je zbor pozdravil predsednik KO primorskih PD tov. dr. Salamun iz Kopra.

Za društveno predsednico je bila izvoljena tov. Jožica Milavec.

PD ČRNOMELJ. Društvo je ustanovilo mladinski odsek, ki šteje 30 članov. Odsek vključuje tudi pionirje, ker jih ni toliko, da bi imeli svojo skupino. Ze lansko pa so tudi skupaj s taborniki izvedli več izletov in sodelovali pri obnovi markacij. Društvo je organiziralo dve predavanji, zadnjega se je udeležilo preko 300 odraslih in mladincev. Društvo je stalno stavilo na razpolago vodnike za šolske izlete, ki jih je bilo lansko leto precej. Izvršili so obnovo markacij, vendar markacij na poti Kot—Kleč niso obnavljali, ker je ta pot daljša in napornejša od poti, ki pelje preko Vrčice. Obnovljena je tudi markacija preko Skrilja na Mirno goro. Poiskati pa bo moralo še bližnjico iz Vrčice po dolini na Skrilj, da se bodo izognili trdi poti po cesti. Velika skrb je bila naložena društvu z zgraditvijo žičnice-vlečnice, ki naj bi služila smučarjem pri spustih iz Gač in po ostalih pobočjih proti Črmošnjicam. Za to bo moralo društvo najeti posojilo 8 000 000 din. OBS Črnomelj in Novo mesto sta zagotovila vso podporo.

Dohodki društva so znašali v preteklem letu 30 301 659 din, od tega je ustvaril bife v Črnomlju 18 672 571 din, Dom na Mirni gori 2 552 718 din, postojanka v Črmošnjicah 8 629 291 din in izredni dohodki pa so znašali 238 249 din. Bife Črnomelj je imel 1553 781 din, postojanka v Črmošnjicah pa 553 955 din čistega dobička. Doma na Mirni gori je izkazal izgubo 1 001 987 din, dejansko pa le 717 000 din, ker se razlika 387 000 nanaša na razna popravila v domu. Zaradi boljše usposobitve svojih kadrov je društvo poslalo v tromesečni gostinski tečaj svojega oskrbnika iz Mirne gore in Črmošnjice. Lansko leto je dom na Mirni gori obiskalo okrog 5000 obiskovalcev, nočitev pa je bilo 1100. Poleg ostalih dom redno obiskujejo planinci iz Zagreba in Karlova.

Občni zbor so zaključili s predavanjem tov. ing. Ciglarja PO OBRONKIJI MEDJIMURJA IN HRVATSKEGA ZAGORJA.

Iz kartoteke prvenstvenih vzponov

SEVERNA STENA MALE GOLICE
(V MASIVU PRISOJNIKA), DIREKTNA
SMER

Plezalca: Pavle Dimitrov in Janez Krušič, AO Jesenice.

Datum: 31. maj 1964.

Čas plezanja: 3 ur.

Višina stene: 400 m.

Težavnost: III—IV z nekaj mesti V.

Tehnični opis:

Splošno: Smer poteka v spodnji polovici stene po značilnem utoru nad levim plaznim stožcem; v zgornjem delu pa vzhodno od gladkega raza po žlebovih in kaminih, ki preidejo v gladko izstopno severovzhodno steno.

Vstop iz levega plaznega stožca poševno desno navzgor za izrazitim stolpičem (S-1 raztežaj). Pod vrhom 6 do 8 m desno okoli stolpiča čez kratek prag v lažji teren, ki privede v glavno grapo. Po žlaborju z majhnimi a trdnimi oprimki naprej preko plati. Prečka levo za prvi stolp ob grapi (možic). Desno po zapredenih poličkah v mar-

kantno grapo — 2 raztežaja, v njej prag V. težavnostne stopnje. Iz grape levo za drugi stolp z malim macesnom. Levo poleg krušljivih, rumenih odlomov preko strme stopnje z rušenjem (tečko) na široko zaprodeno gredino (G), ki vede preko severovzhodne stene do sedla ob Prednji Glavi. Po dobri skali poševno desno navzgor (dve vrvni dolžini). Nato vzhodno od gladkega raza proti levi po žlebu, ki privede v podnožje navpičnega kamina (K), ki ga zgoraj zapre prevesa. Po njem do prevese, nato čez gladko žmulo z neznatnimi oprimki (V) in preko strmega praga v razkoraku v lažji teren. Levo navzgor za rob (naloženi bolvani — možic) v strmo luskasto severovzhodno vršno steno. Čez zaprodene naložene skladi, nato po krušljivi poti s slabimi oprimki (zgoraj V. težavnostne stopnje). Poč se končuje pod preveso. Tu desno čez prepokane plošče in naravnost navzgor preko prevesne zapore (Z), klin, V, na grebenček. Kjer se smer združi s Hanzovo smerjo. V lahki grebenski plezi 5 min. na vrh Male Golice. Sestop po vzhodni strani do Prednje Glave in po prodnati grapi nazaj do kočice na Gozdu (1 ura).

MLADINSKI ODESK PD LJUBLJANA-MATICA

razpisuje

Nagradni natečaj barvnih diapozitivov

na temo

„Ljubljana in njena okolica“**Pogoji za udeležbo:**

1. Nagradnega natečaja se lahko udeleži vsak državljan SFRJ ne glede na starost.
2. Predloženi diapozitivi naj prikazujejo motive iz Ljubljane in njene okolice, npr. prirodne znamenitosti (Močilnik, Pekel, Iški Vintgar, Turne pod Grmado), prizorišča borb iz NOB, moderno arhitekturo Ljubljane, ljubljansko okolico v štirih letnih časih, izletne točke v okolici Ljubljane, zgodovinske znamenitosti in spomenike.
3. Diapozitivi naj bodo uokvirjeni v steklene okvirje in opremljeni s podatki (naslov motiva, priimek in ime avtorja).
4. Za najboljše barvne diapozitive so razpisane nagrade v zneskih 5000, 4000, 3000, 2000 in 1000 dinarjev.
Za najboljšo kolekcijo barvnih diapozitivov (najmanj osem)
prva nagrada v znesku 5000 din
druga nagrada v znesku 4000 din
Poleg nagrajenih diapozitivov bo prireditelj odkupil tudi določeno število diapozitivov po 500 din komad.
5. Vsi nagrajeni in odkupljeni diapozitivi postanejo last prireditelja s pravico do predvajanja.
6. Rok za oddajo barvnih diapozitivov je do 1. oktobra 1964 na naslov PD Ljubljana-Matica, Miklošičeva 17 z oznako »Za nagradni natečaj«.
7. Iz nagrajenih in odkupljenih diapozitivov želi mladinski odesk sestaviti standardno predavanje za propagando »Krožne poti ljubljanske mladine« po ljubljanski okolici, ki je speljana od Šmarne gore, Rašice, Mengeške koče, Sv. Miklavža, Janč, Polževega, Kureščka, Krma, Vrhnike in Polhovgrajskih Dolomitov, kar obenem predstavlja prostorni obseg zajemanja motivov za nagradni natečaj.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

Članarina za čas od 1. 4.—30. 6. 1964	48 260 din
Prispevki od prirediteljev	6 192 din
Prof. France Mazi — Boh. Bistrica	360 din
Mirko Turšič, Vižmarje 85	100 din
Vinko Grojzdek — St. Jakob ob Savi 23	100 din
Franc Peršin — Sentvid 102	500 din
PD Idrija — Blokl	10 750 din
Najemnina I—VI	57 864 din

STROŠKI VZDRŽEVANJA UPRAVNE ZGRADBE

V času od 1. 4.—30. 6. 1964	432 641 din
---------------------------------------	-------------

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada 31. 3. 1964	7 369 513 din
Prispevki od 1. 4.—30. 6. 1964	124 126 din
Stroški vzdrževanja od 1. 4.—30. 6. 1964	432 641 din
	7 060 998 din

Ljubljana, 11. 7. 1964

TEVE VARNOST

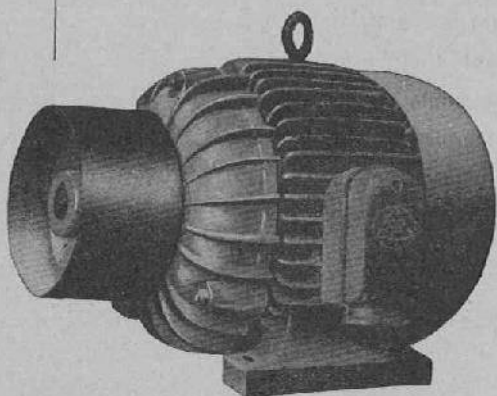
TOVARNA EKSPLOZIJSKO VARNE IN SPECIALNE ELEKTROOPREME

ZAGORJE OB SAVI

Proizvodni program podjetja:

1. Eksplozijsko varna elektrooprema zajema proizvodnjo eksplozijsko varnih elektromotorjev v trifazni izvedbi z močmi 0,37 KW do 110 KW; zaščitno opremo za pogon motorjev, fluore-scenčne svetilke, rudarske naglavne svetilke, rudniške telefone, tipkala za daljinsko vklapljanje stikal, rudarske vrtalne stroje za frekvence 150 Hz s pripadajočimi pretvorniki frekvence itd.

2. Specialna elektrooprema vsebuje proizvodnjo specialnih elektromotorjev za žerjave, motorje za hišna dvigala, proizvodnjo elektromagnetnih zavor in elektrohidravličnih tlačilcev, nadalje elektromotorje za proizvajalce strojev za lesno industrijo ter visokofrekvenčne pretvornike in motorje za gradbeno industrijo. K tej opremi spadajo še polnpreklopni elektromotorji, magneti za dviganje feromagnetnih plošč, magnetni separatorji in slično.

Podjetje zaposluje 320 ljudi. Proizvodnja ni velikoserijska, zato zahteva močen strokoven nadzor. Izdelki so iskani tako doma kot v tujini.

Za vsa pojasnila se obračajte na naslov.

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951

Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030

Brzjavni: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

ZAVAROVALNA SKUPNOST ZA SR SLOVENIJO

V LJUBLJANI

Telefon 31-822

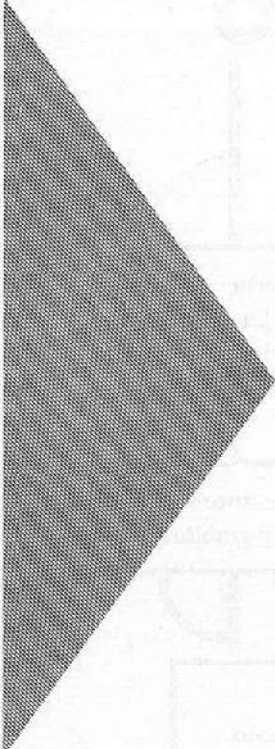
Predajte se športu
in užitkom, ki vam jih nudi
lepa priroda!

Na opreznost
nikar ne pozabite!

Zato
zavarujte se pravočasno
zoper nezgode
ter
za primer smrti
in doživetja!

ZASTOPNIKI ZAVAROVALNIC V VSEH VEČJIH KRAJIH!

Prašek za avtomatsko varjenje

EP-10

vrsta toka: enosmerni (=)

granulacija 12 x 48

EP-20

vrsta toka: izmenični (∞)
enosmerni (=)

granulacija 12 x 48

Proizvaja

Železarna Jesenice

Jesenice — SR Slovenija